

LLUC

JUNY • 86

Núm. 730

225 pts.

LES FIGUES A MALLORCA

JARDINS DE MALLORCA: CANET

PLA
PRIVAT
DE
JUBILACIÓ

Per a cobrar
un bon sou
tota la vida.

BANCA CATALANA

BANC INDUSTRIAL DE CATALUNYA
BANC INDUSTRIAL DEL MEDITERRANI
BANC DE BARCELONA

S U M A R I

LLUC

Revista mensual

Juny 86. N.º 730

ANY LXVI

Direcció:PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
07010 Palma de Mallorca**Edita:**

OBRA CULTURAL BALEAR

Informació i correspondència:Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 72 32 99
07080 Palma de Mallorca**Director:**

Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Caps de Redacció:Climent Picornell
Pere Llabrés i Martorell**Secretari de Redacció:**

Mateu Morro i Marcé

Consell de Redacció:Miquel Cardell
Jaume Falconer
Catalina Mir i Fullana
Leonard Muntaner i Mariano
Antoni Nadal i Soler
Gaspar Valero i Martí**Publicitat i coordinació:**

Bernat Calafat

Administració i subscripcions:

Jordi Valls

Subscripció: 2.050 ptes. anuals
Estranger: 2.400 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 225 ptes.Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels seus
autors.**Disseny:** Jaume Falconer**Maquetació:** Bernat Calafat**Fotocomposició i impressió:**Taller Gràfic Ramon
Jaume Balmes, 39 i 43 - Tel. 25 44 32
07004 Palma de MallorcaDipòsit Legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N.: 0211-092X

Amb el suport de

Fundació Congrés de Cultura Catalana

Pàg. 3 _____ **EDITORIAL**Pàg. 4 _____ **BIOGRAFIA**Jaume Oliver i Jaume: *Dr. Joan Ignasi Valentí Marroig*
*In memoriam*Pàg. 6 _____ **OPINIÓ '61**Tomeu Vidal: *Som sospitosos*Pàg. 7 _____ **SOCIETAT**Josep M.ª Palau i Camps: *La senyoreta del 009*
Guillem Alemany Morell: *El Temps: han fet el 100*Pàg. 9 _____ **SOCIETAT PRETURÍSTICA**Andreu Ramis i Antoni Ginard: *Per Sant Pere revolten la figuera*
Les figues a Mallorca. Dibuixos de Biel BonninPàg. 17 _____ **ESGLÉSIA NOSTRA**Gabriel Seguí Trobat: *Església i llengua estàndard*Pàg. 18 _____ **II CONGRÉS***Conclusions generals del II Congrés de Llengua Catalana*Pàg. 21 _____ **CULTURA**Gabriel Janer Manila: *Escriure en català a la intempèrie*
Cosme Aguiló: *Els noms populars dels estels*Pàg. 24 _____ **JARDINS DE MALLORCA**Jaume Llabrés Mulet: *Canet o el silenci d'un jardí neoclàssic*Pàg. 29 _____ **CINEMA**Jaume Oliver i Adrover: *De la Corman als Zoetrope*Pàg. 30 _____ **NOTES D'EDUCACIÓ**Ramon Bassa: *L'educació cívico-social:*
*de la urbanitat a l'individualisme?*Pàg. 31 _____ **ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA**Miquel Ferrà i Martorell: *Els holandesos i el Sant Ofici de Mallorca*Pàg. 32 _____ **EN MIQUEL PER LA CUINA**Miquel Cardell: *Pel bon camí d'Arizona*Pàg. 34 _____ **LLIBRES**Joan F. Llaneras: *Racó de n'Aulet*Pàg. 35 _____ **L'ULL DE VELLUT**Guillem Daviu: *Simone i la vellesa*Pàg. 36 _____ **PASSATEMPES**Ramon J. Amat: *Lluc-grama*

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104064186

VIII Premis BALDIRI REXACH D'ESTÍMUL A L'ESCOLA CATALANA

VEREDICTE 1985-1986

El Jurat, després d'examinar les nombroses aportacions rebudes, ha establert els veredictes següents:

PREMIS A LES ESCOLES

10 premis de 400.000 pts. cadascun.

Escola Espiga - Sant Jordi, de Lleida (Segrià).

C. P. Eugeni d'Ors, de Valls (Alt Camp).

Escola Heidi del Turó del Cargol, de Barcelona.

Institut de Formació Professional, d'Anglès (La Selva).
Institut Politècnic de Formació Professional, de Manresa (Bages).

C. P. Joan Mas i Verd, de Montuïri (Pla de Mallorca, Illes Balears).

Escola Jaume Balmes, de Sant Feliu de Codines (Vallès Oriental).

Escola Nabi, de Barcelona

C. P. Sant Cristòfol, de Riola (Ribera Baixa, País Valencià).

Escola Ton i Guida, del Verdum, Barcelona.

PREMI A MESTRES I PROFESSORS

El premi a Mestres i Professors es declara desert.

El Jurat fa menció especial dels treballs:

- **Programació de preescolar (5 anys) per a la catalanització per «immersió» de nens castellano-parlants.**

Equip de mestres del C.P. Llibertat de Badalona, coordinats per Jaume Soldevila i Foix.

- **L'ortografia standard.** Jesús Royo i Arpon, de l'Institut de Batxillerat Damià Campeny, de Mataró. Que considera que poden ajudar amb eficàcia la tasca pedagògica dels mestres en els nivells corresponents.

La **Fundació Jaume I** ha acordat de dotar cadascuna d'aquestes mencions especials amb **75.000 pts.**

PREMIS ALS ALUMNES

44 lots de llibres catalans per valor de 50.000 pts. cadascun.

PARVULARI I CICLE INICIAL

1. **La festa del Carnestoltes.** Alumnes de 1r. C. P. Dr. Fortià Solà, de Torelló.
2. **L'estudi del carrer.** Alumnes de 1r. Escola Enxaneta, de Valls.
3. **Els follets i el sabater.** Alumnes de 1r.
Els trens del Montseny. Alumnes de 2n. Escola Oriandai, de Barcelona.
4. **La vinya. Elaboració del vi.** Alumnes de 2n. C. P. Bernat de Riudemeia, d'Argentona.

CICLE MITJÀ

1. **Una mica de tot.** Alumnes de 3r. Ecoles Alba, de Corbins.
2. **Recull de cançons eliminatives.** Alumnes de 3r. C. P. Lola Anglada, de Tiana.
3. **El poble.** Alumnes de 3r. Escola Guillem de Balsareny, de Balsareny.
4. **El nostre terrari i La lluna.** Alumnes de 3r. Reunió de pares. Alumnes de 4rt. Escola Oriandai, de Barcelona.
5. **Les orenetes i els magalls.** Alumnes de 4rt. C. P. Camí del Mig, de Mataró.
6. **El municipi de Bellver.** Alumnes 3r. Viatge per les comarques catalanes. Alumnes de 5è. Escola Mare de Déu de Talló, de Bellver de Cerdanya.
7. **Esglésies romàniques a la Poble de Lillet.** Alumnes de 5è. C. P. Lillet a Güell, de La Poble de Lillet.
8. **Pomes i pomeres.** Alumnes de 5è. C. P. Manuel Ortiz, de Juneda.
9. **La història de Llançà.** Alumnes de 5è. C. P. Pompeu Fabra, de Llançà.
10. **Jocs Florals.** Alumnes de cicle mitjà. Escola Ors i de Prat, de Manresa.
11. **Conte de classe.** Alumnes de 5è. Escola Pia, d'Olot.

CICLE SUPERIOR

1. **Jocs dels meus pares.** Alumnes de 6è. C. P. Joanot Martorell, de Xeracó.
 2. **L'alimentació al Moianès.** Alumnes de 6è. Escola Pia, de Moià.
 3. **La premsa periòdica a Valls.** Alumnes de 7è. Escola Enxaneta, de Valls.
 4. **L'intercanvi escolar.** Alumnes de 7è. Escola Montseny, de Sant Just Desvern.
 5. **Personatges populars de Tona.** Alumnes de 7è. Escola Sagrat Cor, de Tona.
 6. **Aproximació al trànsit de Sant Hilari a través de la realitat nostra de cada dia.** Alumnes de 7è. Escola Sant Josep, de Sant Hilari de Sacalm.
 7. **Auca del mil·lenari d'Esparreguera.** Alumnes de 7è i 8è. C. P. Pau Vila, d'Esparreguera.
 8. **Els aiguamolls de l'Empordà.** Alumnes de 8è. C. P. Ruiz Amado, de Castelló d'Empúries.
 9. **Història d'Amposta.** Alumnes de 8è. C. P. Soriano-Montagut, d'Amposta.
 10. **Banyoles i banyolins en la guerra del Francès.** Alumnes de 8è. C. P. Verge del Remei, de Banyoles.
 11. **La terra es transforma.** Alumnes de 8è. Escola Montsant, de Reus.
 12. **Estudi d'un municipi: Esponellà.** Alumnes de 6è., 7è. i 8è. C. P. Carles de Fortuny, d'Esponellà.
 13. **Experiència d'apropament a personalitats del món de la cultura catalana.** Alumnes de 2.ª etapa. C. P. Llibertat, de Badalona.
 14. **L'ecologia i Santa Oliva.** Alumnes de 2.ª etapa C. P. Santa Oliva, de Santa Oliva.
 15. **La revista de l'escola.** Alumnes de 2.ª etapa. Escola Mestral, de Sant Feliu de Llobregat.
- CICLES DIVERSOS**
1. **Aspecte físic de la Comarca de Bages.** Alumnes de 4rt. **Com interpretar i representar un territori.** Alumnes de 6è. Escola El Carne, d'Artés.
 2. **Un bon dia per a fer amistats.** Alumnes de 5è.
El Canal d'Urgell la salvació per un poble. Alumnes de 7è. C. P. Albirka, d'Arbeca.
 3. **Cançons populars catalanes.** Alumnes de 4rt., 6è. i 7è.
La castanyada. Alumnes de 4rt., 6è., 7è. i 8è. C. P. El Gurri, de Taradell.
 4. **Coneixem el nostre entorn.** Alumnes d'educació especial Centre de Pedagogia Terapèutica Sant Miquel, de Vilanova i la Geltrú.
 5. **El poble de Folgueroles.** Alumnes de 5è. i 6è. C. P. Bressol de Mn. Cinto, de Folgueroles.

BUP, FP i COU

1. **Àrea de ciències socials (8 treballs).** Alumnes de 2n. BUP. Col·legi Sant Josep, de Tàrraga.
2. **Botànica i geologia dels Països Catalans.** Alumnes de 3r. BUP A. Institut de Batxillerat La Sedeta, de Barcelona.
3. **Amposta: l'ús dels mainoms.** Alumnes de 3r. BUP. Escola Súnion, de Barcelona.
4. **Sis a les cinc (programa de ràdio).** Alumnes de F.P. Institut de Formació Professional Bernat el ferrer, de Molins de Rei.
5. **Interpretació gràfica de la cronologia biogràfica i bibliogràfica de Ramon Llull.** Alumnes de 1r. F.P.
Treballs sobre dialectologia. Alumnes de 2n. F.P. I.P. de Formació Professional «Comte Rius», de Tarragona.
6. **El turisme a Catalunya,** Alumnes de 2n. F.P. Escola Puigcerver, de Reus.
7. **Els cops amagats de la nostra història política.** Alumnes F.P. 2 F.P. Castellvell, de Solsona.
8. **Treball sobre Història d'Art.** Alumnes de COU. Institut de Batxillerat Gaudi, de Reus.
9. **Àrea de ciències socials (7 treballs).** Alumnes de 2n. i 3r. de BUP i COU. Institut de Batxillerat Montsacopa, d'Olot.

TXERNÒBYL? NO, GRÀCIES

Que el món s'empeteix fins a tornar com un mocador ens ho confirmen, cada dia més, els esdeveniments internacionals. Aquella idea d'aixecar murades per restar-hi segurs, closos en el seu interior, és el passat. Avui, esdeveniments succeïts a milers de quilòmetres de les illes Balears ens afecten i ens fan patir. I ho fan d'una manera sublimada a través de Televisió (els morts i els accidents que apareixen a la pantalla barrejats amb anuncis de detergents són menys frapants) sinó d'una manera ben directa.

Un accident a una central per fabricar electricitat, moguda per energia nuclear —a Txernòbyl, prop de Kiev, a Rússia— ha provocat, entre altres desastres, un nígul radiactiu que ha viatjat al nord, fins a Escandinàvia, i després al sud, fins al nord d'Itàlia i el sud de França, tot passant pel centre d'Europa. Els seus possibles efectes han provocat, al seu pas, psicosis i desconcert, mesclats amb les prohibicions de treure els nins al carrer, no poder beure llet del dia o anuncis de tumors i malalties malignes que no apareixeran fins d'aquí a un parell d'anys.

Si, en aquest cas, les illes Balears no han estat contaminades (sí o no?) es deu a qüestions d'atzar i de circulació atmosfèrica. El temor, però, que l'endemiat nígul arribàs fins a nosaltres ens acostà la por a l'energia atòmica.

Fa uns anys es popularitzà mundialment un disseny (un Sol que riu) i un eslògan dels ecologistes nord-europeus: *Nuclear? No, gràcies*. Amb ell es volia significar la preferència per les energies alternatives, blanques i respectuoses amb el medi ambient i, de retruc, una manera nova de desenvolupament econòmic i social: participatiu i descentralitzat. A tot això l'*establishment* responia amb els grans valors, econòmics i de seguretat,

que tenia el model d'estat nuclearitzat. Tot i que alguns països han rebujat ja la via nuclear i altres l'han posada en moratòria, a la darrera reunió dels anomenats «set grans» (els països capitalistes més desenvolupats econòmicament) s'ha decidit prosseguir la via de la construcció de centrals nuclears.

Són, aquestes, tan segures com es predicava? Ara n'hem tengut la confirmació. Davant els sermons de probabilitats de no fallar, accidents a balquena. Alguns tan greus com el de la central nord-americana de l'illa de les Tres Milles o com, ara, la soviètica de Txernòbyl. Nuclear capitalista o nuclear socialista, contaminen igual i no respecten les divisions artificials dels territoris.

La contaminació passa les fronteres, els telons d'acer, els murs com el de Berlín o les cortines de bambú. Entra a ca'ls amics i a ca'ls enemics.

Si a les illes Balears no tenim centrals nuclears, poc importa. Les d'Ascó, Vandellós i Cofrents (per citar únicament les que són als Països Catalans) estan a la vora de ca nostra i, tanmateix, al proper accident que ocorrerà a una central llunyana, qui sap si durem la mateixa sort d'ara.

Els qui acusaven els ecologistes d'anunciar l'hecatombe abans d'hora, de ser els endevins del segle XX, ara en tenen la resposta. I aquesta prové dels qui realment provoquen la por. Què haguéssim fet si el nígul radiactiu hagués guaitat per damunt la Serra de Tramuntana? Amagar el cap? Cal, doncs, una conscienciació del que significa viure al món d'avui, dels seus perills i dels seus profits. Bertrand Russell parlava del perill nuclear com de la «nova epidèmia». Al contrari que amb les epidèmies d'abans, d'aquesta, en sabem la causa i la possibilitat de guarir-la. Nuclear? No, gràcies. ■

BIOGRAFIA

DR. JOAN IGNASI VALENTÍ MARROIG.
IN MEMORIAM.

JAUME OLIVER I JAUME

JUSTIFICACIÓ

El cinquantenari de la mort del Dr. Joan Ignasi Valentí Marroig (26 abril 1901 - 16 juny 1936) constitueix una efemèrides prou important que justifica la seva celebració i una esperada avinentesa per recordar el professional de la medicina i de l'educació, i per aprofundir en el coneixement d'una figura interessant de la nostra història cultural i cívica, transcorreguda entre els anys vint i trenta. El Dr. Valentí Marroig, sens dubte, reuneix en la seva personalitat, biografia i obra, trets més que sobrants perquè sigui justament valorat i, sobretot imitat —lògicament mutatis mutandis— en l'actual circumstància històrica, plena de dubtes, indecisions i mancances.

BIOGRAFIA PERSONAL

Natural de Ciutat de Mallorca (26 abril 1901), fou l'únic fill de Josep Ignasi Valentí Fortesa, erudit escriptor, doctor en Filosofia i Lletres i en Teologia, i de Margarita Marroig Ripoll, mestra. Casat, dia 1 de gener de 1927, amb Teresa Batlle Jové, deixà a la seva mort, esdevinguda dia 16 de juny de 1936 per una descompensació de l'aorta, cinc fills infants: Josep, Margarita, Ventura, Maria Teresa i Felicitat. Visqué al Carrer Vicenç Mut, 2, de Ciutat, on tenia també el despatx de metge i on morí.

Persona cultíssima i polifacètica, uní a la seva sòlida formació professional com a psiquiatre una vastíssima cultura científica, literària, musical (tocava el piano) i lingüística, ja que parlava el francès i l'alemany. La seva rica personalitat d'home obert, senzill, jovial, hiperactiu i de gran humanitat li aconseguí innombrables amistats i relacions —a nivells molt amplis de la societat— que, conseqüentment, ampliaven l'àmbit de les seves actuacions professionals. El Dr. Valentí Marroig, profundament religiós, es mostrà sempre compromès en la tasca cultural i patriòtica, constituint, per això, un viu exemple en el seu temps i en el nostre. Signant del manifest «Per l'aproximació catalano-mallorquina» (1936), fou actiu col·laborador a la revista «La Nostra Terra» i a la «Associació per la Cultura de Mallorca».

A la nota recrològica publicada a «La Medicina Catalana» es pot llegir:

«Per tot arreu es féu remarcar pel seu brillant talent, judici reposat i exacte, enorme capacitat de treball i una cultura variada i fora del comú. Pels seus estudis en ciències naturals, sobresortia el Doctor Valentí en la medicina vegetal de la seva especialitat, que conegué com cap altre metge de terres catalanes.

Descansi en pau el malaurat amic. El Dr. Valentí, ultra el que hem dit, era un home bo, un metge honrat i incorruptible, un cor senzill i afectuós, del qual servam record inesborrable els qui fórem en vida els seus amics i ho serem encara per sobre les fites de la tomba.

I a la necrologia titulada «Dol», signada per Joan Capó, Inspector en Cap d'Ensenyament Primari, i publicada a la revista «El Magisterio Balear» (27 juny 1936), es diu:

«Ell era patriota per damunt tot. I la pàtria vol que els seus

*El Dr. Joan I. Valentí quan era Metge de la Beneficència de la Diputació de Balears, setembre de 1936
(Foto cedida pels seus familiars)*

fills li donin totes les hores de la seva vida feta esforç continuat. I així ho féu aquest home. No deixà ni un moment d'animar i enfervorir els companys amics-deixebles. I cada setmana tenia per ells unes hores, per llegir, comentar i discutir, i fer recerques que arribassin a trobar el nin, i sobretot, el nin nostre.

Home de cor gran, infant pels seus sentiments, no féu més que bé... I quan el camí començava a esser viable, i a ningú semblaven estranyes les rutes a seguir, desaparegué: morí...

El teu record, Joan Ignasi Valentí pot esser vivent, si aquests deixebles teus, bons amics, te saben veure sempre, i guardant-te el teu lloc, escolten en el fons de la seva consciència la teva veu encoratjadora...».

BIOGRAFIA PROFESSIONAL

Joan Ignasi Valentí exercí, sobretot, com a metge psiquiatre, era llicenciat en Ciències Naturals i Mestre de Primera Ensenyança. Professor a l'Institut «Ramon Llull» i Mestre Nacional per oposició, aconseguí una fructífera simbiosi entre la pràctica de la medicina i la pràctica pedagògica.

L'any 1923 acaba la llicenciatura en Ciències a la Universitat de Barcelona i l'any 1925 la llicenciatura en Medicina, especialitat Psiquiatria, a la mateixa Universitat. Durant el curs 1925-26 és Ajudant honorari i interí de la Càtedra d'Hygiene a la Facultat de Medicina d'aquella Universitat, i Metge intern del Manicomí «Nueva Belén» de Barcelona.

L'any 1927 es trasllada a Ciutat de Mallorca, on obrí despatx privat en el carrer Vicenç Mut, 2, casa pairal dels Valentí. El mateix any, per oposició, passa a ocupar la plaça de metge intern del Manicomi de Palma, on ocupa el càrrec de Vice-director.

Des del curs 1928-29 fins el curs 1930-31 és Professor Ajudant Interí, Secció Ciències, de l'Institut Nacional «Ramon Llull».

El mes de maig de l'any 1930 assisteix a un curs de Psiquiatria celebrat a l'Hospital Ste. Anne de París i l'any 1932 rep un curset d'Higiene a l'Institut d'Higiene de Balears. De l'any 1932 fins a l'any 1935 actua com a Vocal propietari del Tribunal Tutelar de Menors de Palma.

L'any 1933, fecundíssim en el seu currículum pedagògic, obté el títol de Mestre de Primera Ensenyança a l'Escola Normal de Palma, aconseguint, posteriorment, el número 1 a les oposicions per al cos de Magisteri Nacional. El mateix any és nomenat Metge Psiquiatre de la Inspecció Mèdico-escolar municipal de Palma, organitza un Laboratori Mèdico-pedagògic annex al Tribunal Tutelar de Menors i ocupa, d'altra banda, el càrrec de Vice-president de la Junta Directiva de l'Associació de Funcionaris Provincials. Finalment, i a partir del setembre de 1933, és el responsable de la Secció de Psiquiatria Escolar del Museu Pedagògic Provincial (institució que canalitzà gran part del moviment de renovació pedagògica a casa nostra i que havia estat fundat per l'Inspector Joan Capó l'any 1918), iniciant un «Curset elemental de Psiquiatria amb aplicacions mèdico-pedagògiques» per a mestres i metges, curset que obtingué gran ressò i que es tancà l'any 1934, després que el Dr. Emili Mira i López hi participàs amb una conferència.

Durant els anys 1934 i 1935 ocupa el càrrec de Secretari de la Junta de Govern del Col·legi de Metges i promou la transcripció de les actes en llengua catalana.

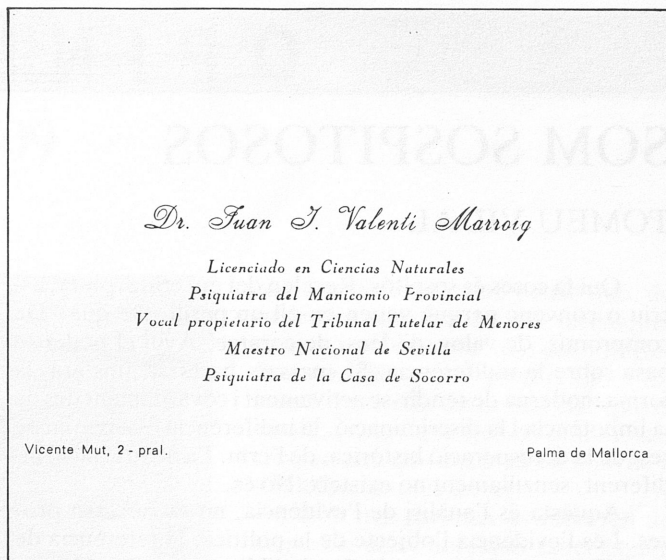
L'any 1935 Joan Ignasi Valentí rep l'homenatge del grup d'amics col·laboradors a «La Nostra Terra» amb motiu de la seva permanència a Palma (no li fou atorgada una plaça a l'Hospital Psiquiàtric de Santa Coloma de Gramenet, a la qual havia oposat) i es publica «Etaireia kai mnesis», amb articles —plens d'amistat disfressada d'humor— d'Antoni I. Alomar, Guillem Colom, Guillem Fortesa, Miquel Fortesa, Miquel Massutí, Joan Muntaner, Estanislau Pellicer, Antoni Pons, Joan Pons i Marquès, Antoni Salvà, Elvir Sans, Josep Sureda Blanes i Joaquim Verdager.

L'any 1936, any de la seva desaparició un mes abans de la gran desfeta, el Dr. Valentí ocupava el càrrec de Vice-president segon del Comitè Organitzador del IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

La seva mort, esdevinguda dia 16 de juny, produí un gran impacte social i constituí una irreparable pèrdua per al món de la Medicina, de l'Educació i de la Cultura. Immediatament després, una Comissió Organitzadora, integrada per Francesc de S. Aguiló, Joan Capó, Guillem Colom, Jaume Escalas, Miquel Fortesa i Joan Manera, promovia una subscripció per a l'edició dels seus estudis i assaigs de Psiquiatria. Els esdeveniments de poques setmanes després ofegaren aquesta interessant iniciativa.

L'any 1946 la Maioricensis Schola Lullistica nomenà, amb caràcter pòstum, el Dr. Valentí Marroig Magister, juntament amb l'arquitecte Guillem Fortesa Pinya, autor de la pràctica totalitat d'edificis escolars construïts a les Illes Balears entre 1926 i 1936.

Entre les seves publicacions, sempre en català, cal esmentar: «La paràlisi general masculina al manicomi de Palma de Mallorca» (1931); «La lluita contra la follia» (1931); «Escoles per a anormals i escoles per a superdotats» (1934) i «Dues crisis en la vida de Ramon Llull» (1934).

Tarja de visita del Dr. Valentí

EL DR. VALENTÍ MARROIG, PARADIGMA DE METGE-PEDAGOG

Difícilment en tants pocs anys, pràcticament deu, pot omplir-se un currículum tan ric. I difícilment pot aconseguir-se, de forma més acabada i fructífera, una pràctica professional que inclogui la medicina i l'educació com aconseguí el Dr. Valentí Marroig.

Certament, a nivell mundial, els casos d'Ovide Décroly i de Maria Montessori són i seran sempre els exemples més qualificats de metges-educadors (sense oblidar els Drs. Itard i Seguin). Però en l'àmbit cultural nostre podem afirmar que ha existit una forta tradició d'interrelació, teòrica i pràctica, entre la ciència mèdica i la ciència pedagògica. El Dr. Josep Miquel Guàrdia, menorquí, pot ésser un interessant precedent, però ben segur que en aquest segle, i a final del passat també, trobaríem molts d'exemples que confirmarien el que acabam de sostenir.

Efectivament, el Dr. Pere Ferrer i Pujol, d'Andratx, l'any 1912 reclamava ja una escola montessoriana per al seu poble; el Dr. Emili Darder, batle de Ciutat en temps de la Segona República, promogué una gran activitat pedagògico-sanitària; la riquíssima tradició de les colònies escolars, iniciada per Miquel Porcel i Riera, Regent de l'Escola Annexa de Pràctiques de l'Escola Normal de Palma, l'any 1893, on participaren, entre molts d'altres metges, el Dr. Font i Monteros i l'odontòleg Fortesa-Rei, sols fou interrompuda l'any 1936; la construcció d'edificis escolars, ingent tasca compartida per l'Inspector Joan Capó, l'arquitecte escolar Guillem Fortesa i la iniciativa de molts d'ajuntaments (recordau la magna reunió de tots els batles de les Illes Balears, l'any 1926, presidida pel Governador Civil, Sr. Pere Llores), es feia realitat entre els anys 1926 i 1936, tasca inspirada en criteris d'higiene escolar i de salut social; s'iniciava la pràctica de la psicologia escolar i es plantejava l'educació dels infants amb deficiències, àmbits en els quals treballaren el Prof. Francesc Bello Serrano, catedràtic de Pedagogia de l'Escola Normal, i el mateix Dr. Valentí, com hem vist.

Aquestes i moltes d'altres són paleses confirmacions del que abans hem afirmat. És en aquest context que el Dr. Valentí Marroig mereix un estudi més ampli i més acurat —del qual aquesta breu ressenya n'és sols un tast—, sense passar per alt el context més ampli del Moviment de l'Escola Nova, a nivell mundial, i de la intensa vida cultural i cívica a casa nostra, clima en el que el Dr. Valentí Marroig tingué un considerable protagonisme. ■

SOM SOSPITOSOS

TOMEU VIDAL

Qui fa coses és sospitós. Recelen del qui crida, pinta, escriu o convenç perquè veuen en ell un perill. De què? De compromís, de valor, d'idees, de coratge. Avui el poder se basa sobre la indiferència. Si «passar» ha estat, fins ara, la forma moderna de rendir-se activament i covardament des de la impotència i la discriminació, la indiferència és sinònim de res, de la desesperació històrica, de l'erm. La nostra nació indiferent, senzillament no existeix: No és.

Aquesta és l'anàlisi de l'evidència, no en necessit proves. I és l'evidència l'objecte de la política, la referència de les definicions. Per exemple des de l'idioma. Només fent ètnia i no antropologia entendrem la globalitat del pensament d'Arzallus quan afirma: «Entre l'euskera i la independència elegiria el primer». O la més radical asseveració de Nadal Batle: «La meva pàtria és la meva llengua». A la qual cosa Llorenç Capellà, pensant a contraposar, afegeix: «La meva pàtria és la meva gent», amb un delitós sentit humanista. Difícils compromisos en una època en què la meva generació exhibeix amb ridícul orgull un fàcil «la meva pàtria som jo».

Grups solitaris des de la decisió de la voluntat assumim que «som una joventut que puja lentament però obstinadament». Sé que poden més mil formigues que no un elefant; el problema és que, de moment, només són cent formigues.

No tenir estat propi exigeix voluntarisme: Voluntat d'integració i voluntat d'expandiment. Tan sols nosaltres som conscients de les immenses possibilitats polítiques dels mallorquins. No volem tornar en vint anys al paradís de la fam

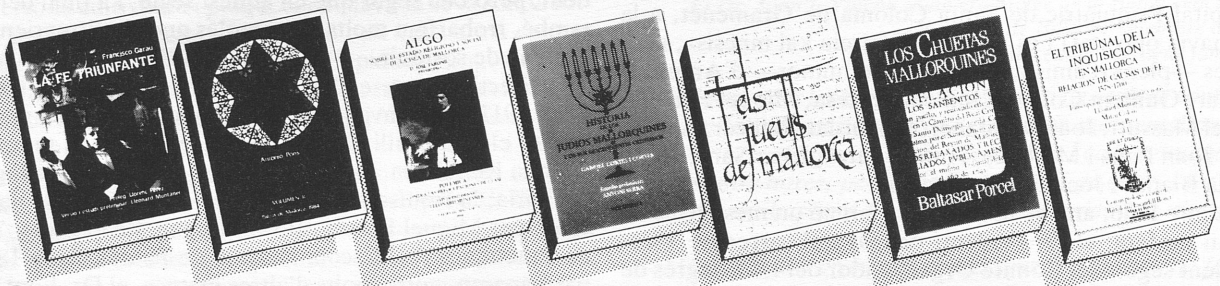
que sempre fórem. Per això només hi ha una estratègia possible: acompanyar el nacionalisme d'una oferta econòmica que ho faci no sols viable, sinó imprescindible. Sense oblidar que únicament si coincideixen en el temps valors canviants i necessitats econòmiques podrem provocar des d'una societat més organitzada canvis socials i canvis de mentalitat.

Cal fer de Mallorca una multinacional. Crear a l'estranger indústries turístiques i complementàries, exportant capital humà i divises. Només així podrem complir els horitzons dels tècnics professionals i dels titulats universitaris a la vegada que dissenyam un projecte des d'on poder invertir els beneficis monetaris que produeix l'illa.

Si sempre hem estat emigrants pobres siguem ara emigrants rics participant a l'exterior, a les costes del Mediterrani que ens envolta.

Sense una burgesia conscient no se pot fer res. Aquí la burgesia va començar a desenvolupar-se molt tard i no fou conscient que detentava el poder social, encara que de made la pesada herència de la «botifarrereria» anterior. La seva burgesia va començar a desenvolupar-se molt tard i no en fou conscient que detentava el poder social, encara que de manera ambaixada per l'efecte colonial, i que hauria d'organitzar-se políticament. Per això està en mans dels «condottieros» professionals. Tot això ja no serveix, fa falta una nova fornada de líders democràtics. En això estam.

I per escriure aquestes coses en aquesta revista me tenen per sospitós. I amb raó. ■

OBRES QUE FAN JUSTÍCIA

La col·lecció LA RODELLA és, ara com ara, l'única col·lecció del País dirigida exclusivament a posar en circulació els nous treballs que, des d'una perspectiva actual, es vénen realitzant damunt el suggestiu món dels jueus, conversos, xuetes i, en general, de la Inquisició Espanyola. Tots i cadescun d'aquests temes, tractats amb màxima serietat i rigor, van dirigits a un públic cult encara que no necessàriament especialitzat. Una prova la componen els vuit volums apa-

reguts en menys de dos anys d'existència de LA RODELLA i als que en seguiran altres que es troben en preparació.

Es tracta, doncs, d'una col·lecció de divulgació científica, pensada per ser veï tant de l'estudiant com pel científic especialista, i també per a totes aquelles persones que desitgen estar informades de la nova visió, que damunt la vella problemàtica estan escometent alguns dels nostres més prestigiosos investigadors.

- LA FE TRIUNFANTE. Francisco Garau.
- LOS JUDIOS DEL REINO DE MALLORCA DURANTE LOS SIGLOS XIII y XIV. (Volums I i II). Antonio Pons.
- ALGO SOBRE EL ESTADO RELIGIOSO Y SOCIAL DE LA ISLA DE MALLORCA. José Tarongí.
- HISTORIA DE LOS JUDIOS MALLORQUINES Y DE SUS DESCENDENTES CRISTIANOS. (Volums I i II). Gabriel Cortés i Cortés.
- LOS JUEUS DE MALLORCA. A. Lionel Isaac.
- LOS CHUETAS MALLORQUINES (Quince siglos de racismo). Baltasar Porcel.
- EL TRIBUNAL DE LA INQUISICION EN MALLORCA. RELACION DE CAUSAS DE FE (1578-1700). Volum I. Llorenç Pérez, Leonard Muntaner, Mateu Colom.

MIQUEL FONT
Editor

MALLORCA

SOCIETAT

LA SENYORETA DEL 009

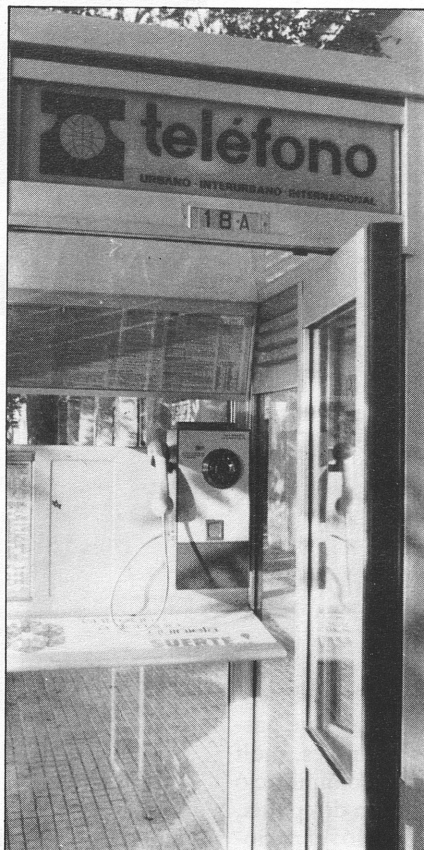
JOSEP M. PALAU I CAMPS

El 009, i això suposo que tothom ho sap, és el número al qual cal trucar, a la «Telefònica», si hom vol tenir informació sobre les possibles avaries que puguin afectar un telèfon. Ho vull aclarir, de bon començament, per tal que hom no pensi que em refereixo al 091 o bé al 092 que són números corresponents a les policies. Ací no volem tractar de cap fet punible en el qual tinguin d'intervenir les forces d'ordre públic, però sí d'un tema que, en aquesta mena d'autonomia que tenim, ens afecta a tots i que, penso, conculca els drets que tant la «Constitución» com l'Estatut atorguen a tots els ciutadans d'aquest territori.

Si us cal, per la raó que sigui, connectar amb aquest número per tal de rebre la informació que desitgeu us caldrà, primer de tot, esmolar el vostre «idioma del imperio». No hi fa res que els paperots que emparen la nostra llengua diguin una altra cosa car, si parleu en català, o en català de Mallorca, la veueta de l'al-lota que us sonarà a l'altre cap de fil, us dirà, amb una entonació una mica seca, que ella no us entén. És clar que no us ho dirà així, la veu farà, més o manco: «No le entiendo», sense ni tan sols demanar que disculpeu la seva propietària.

I amb aquestes tres paraules enviarà a fer punyetes tots els drets que els paperots dels quals parlàvem us atorguen. Clar i net, no teniu cap possibilitat d'usar la vostra llengua amb la senyoreta del 009.

La «Telefònica» ha fet, sembla, un gran esforç per a publicar en «vilingüe» les seves guies, almenys les portades, i aquí ja ha acabat amb les

*La Telefònica és una Institució que necessita normalització lingüística
(Foto Arxiu «Última Hora»)*

atencions que deu als seus clients. Per a la «Telefònica» els vostres drets acaben amb això, la «Telefònica» és «nacional» i potser amb això ja està dit tot perquè, segons sembla, de nació només n'hi ha una, i no és, de cap de les maneres, la vostra, sinó l'altra.

No sé si la senyoreta del 009 és, no-

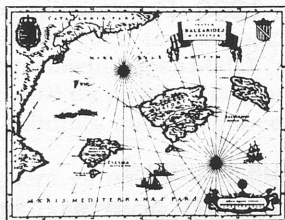
més, monolingüe però penso que, donades les nostres relacions turístiques, és fins i tot possible que parli anglès, francès, alemany i, potser, fins i tot, bantú, però ella deixa ben clar que de català, encara que treballi entre nosaltres, encara que ens parli en nom de la «Telefònica», res de res.

I amb tres paraules us esborren del mapa i si us és necessari saber alguna cosa d'aquesta senyoreta caldrà, ineludiblement, que li parleu en la «seva» llengua, que segons sembla hauria de ser la del servidor, i us guardeu la vostra a la butxaca, o allà on vulgueu, per una altra oportunitat.

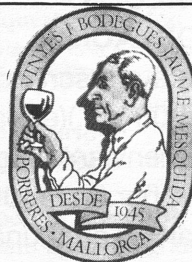
De manera que de drets, davant la senyoreta del 009, no en teniu cap ni un. Ella, i tampoc la «Telefònica», no s'ha molestat a llegir ni la «Constitución» ni l'Estatut, i encara que, segons diuen, el desconeixement de les lleis o de les normes no eximeix del seu compliment, a la senyoreta del 009 se li permet que ens faci passar per l'adreçador, com en altres «gloriosos tiempos».

No crec que la «Telefònica» llegeixi «Lluc» ni crec que si la llegeix posi remei a la cosa. I no és que sigui difícil ni car. A la companyia li costaria els mateixos diners posar al 009 —i a tots els altres números de la companyia als quals ens veiem obligats a trucar— una altra senyoreta capaç de constestar-nos en la nostra llengua i amb una mica més d'amabilitat.

És molt trist que tres paraules ens despullin dels drets que tant ens ha costat obtenir. És allò de «feta la llei, feta la trampa» al qual ens tenen, ja, acostumats des de fa temps. I la trampa, aquí, només són tres paraules. ■

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la civilitat, el si, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin formes úniques i s'hi crin esplendorosos vins coneguts des de l'antiga

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

EL TEMPS: HAN FET EL CENT

GUILLEM ALEMANY MORELL

La revista EL TEMPS acaba de treure al carrer el número cent. És una bona notícia per a la premsa en català. El fet que un setmanari ens informi del que passa als Països Catalans i que ho faci amb continuïtat no és una cosa freqüent. Moltes revistes han sortit i, passat poc temps, han mort per moltes i diverses raons: manca d'interès del mercat potencial, manipulació partidista, centralització de la informació en una zona massa concreta, etc.

EL TEMPS, des del País Valencià, pareix que ha aconseguit arrelar en la societat catalana. Es llegeix a la Catalunya del Sud, al Principat, a les Illes, cosa que actualment encara es vol incrementar. EL TEMPS vol fugir del localisme per poder arribar a totes les terres de parla catalana.

La revista, d'altra banda, és força interessant perquè fuig de l'ambigüitat i mostra una línia inequívocament nacionalista. Tanmateix, un mitjà informatiu que vulgui abastar tot el mercat de parla catalana no té cap possibilitat d'èxit. Això ho ha vist clar l'equip de n'Eliseu Climent, un equip que sap on vol dirigir-se i com fer-ho. Les seves informacions són àgils i d'actualitat; el seu contingut, a més, és assequible a un ampli segment de la població catalana, sense que hagi de gaudir d'un elevat nivell cultural. L'únic condicionament per als lectors és l'«antiblaverisme» i el desig de retrobar les idees valencianes pròpies i, per tant, catalanes. Això pel que fa als lectors valencians. Respecte als de la Catalunya Central i de les Illes, sense deixar de banda l'element nacionalista, l'interès se centra en tenir una major informació dels esdeveniments de les terres situades al sud de l'Ebre i, alhora, en veure com són tractats aquí els de la resta de la nació. És curiós, però moltes vegades ens assabentam de coses que passen a Mallorca o a Menorca, per posar uns exemples, molt millor per aquesta revista que no pels mitjans de comunicació locals. Les causes d'aquest fet poden trobar-se en dos punts, fonamentals en EL TEMPS des de la seva aparició: el nacionalisme inequívoc, per damunt de divisions administratives, i la línia progressista, que li permet d'informar en qüestions que els nostres diaris amaguen per no ser favorables als seus interessos.

Per aquests motius EL TEMPS és una revista vàlida per als valencians i per a tots els catalans. Com es diu a l'editorial

El setmanari EL TEMPS del País Valencià ha arribat al 100 exemplar

del número 100 el que ara és important és treure ja un dia d'aquests l'exemplar 101 i treballar per millorar el 102, el 103... i així consolidar la revista.

Climent, Pérez i Moragon, Mira, Barnils, i un llarg etcètera, enhorabona i endavant! Que tinguem EL TEMPS per molt de temps; pel vostre país i per la nostra nació. Gràcies a la vostra revista tots els catalans som també un poc més valencians. ■

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1986. Pagarà l'import (2.000 pts.)(estranger 2.400 pts.) per 11 números.

.....enviant un gir postal o taló bancari barrat

.....per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

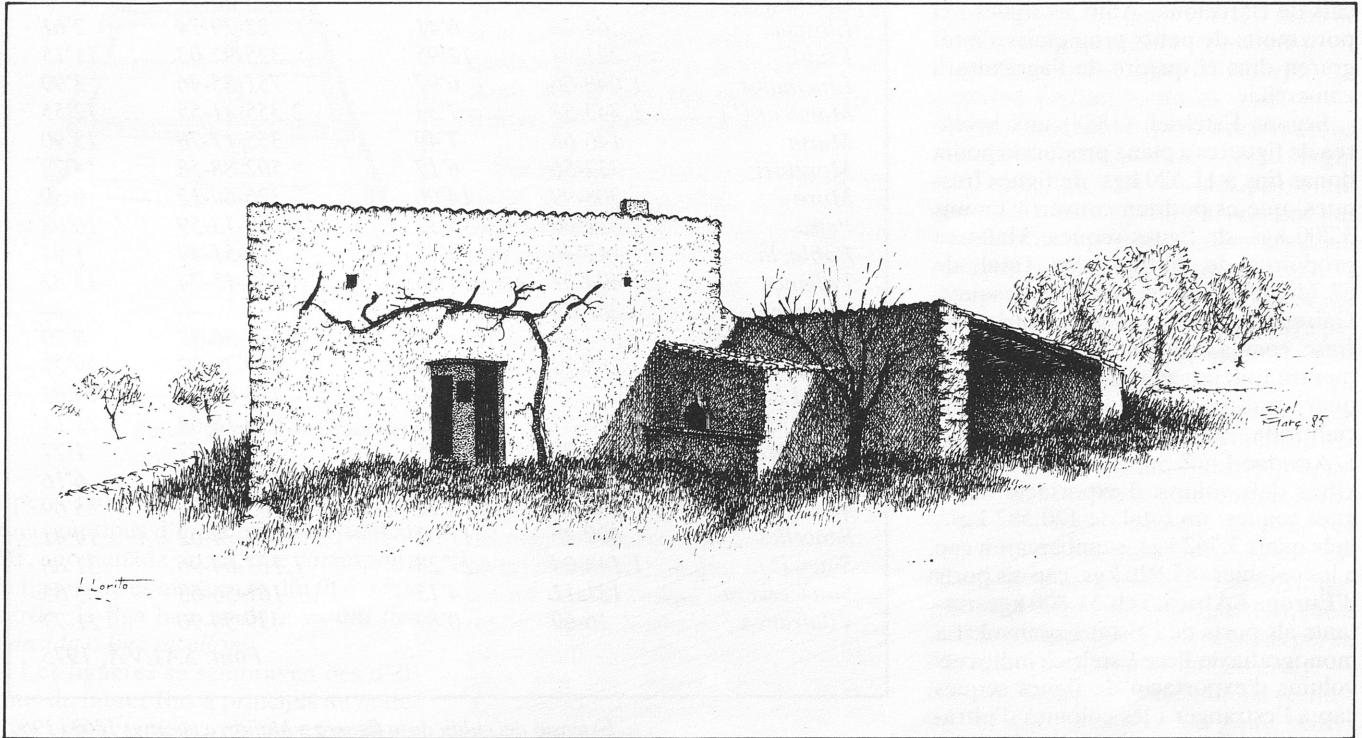
Retallau i envieu aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació mensual.

SOCIETAT PRETURÍSTICA

PER SANT PERE REVOLTEN LA FIGUERA. LES FIGUES A MALLORCA.

ANDREU RAMIS
ANTONI GINARD

Dibuixos de BIEL BONNÍN

Caseta de sequer a So n'Estela (Llorito)

Totes les activitats econòmiques generen un cúmul *cultural*. Dins l'economia agrària, els cultius majoritaris desenvoluparen tot un feix de manifestacions, avui traspasades. Exemple d'això pot ésser el cas dels cereals o el de l'olivera. Entorn a ambdós cultius sorgiren, al seu moment, un gran nombre d'activitats i manifestacions que transcendien de molt la simple activitat agrícola i que abastaven des d'aspectes purament materials fins a qüestions socials i ideològiques. La figuera com a cultiu àmpliament difós a Mallorca, engendrà també tot un seguit de manifestacions culturals que intentarem esbrinar.

La figuera és un arbre típicament mediterrani que fou dominant a gran part del paisatge agrari de les Illes. A Mallorca, excepte a la muntanya, era important al Pla i a la Marina. Malgrat no sigui un cultiu inclòs dins la clàssica trilogia mediterrània, fou un dels més importants.

*Tens davant una perera
rica d'esplets exquisits
i al costat una figuera
que enrevolten per Sant Pere
els infants enllepolits.*

Els versos de Maria Antònia Salvà poden il·lustrar la presència característica de la figuera, *Ficus carica*, a la *casa pagesa*. Pel que fa a la presència de la figuera a les nostres illes, aquesta és molt antiga. Plini ja deia que a Eivissa havia trobat les millors i més grosses varietats de figues.

La figuera, juntament amb el garrofer, fou al segle passat un dels cultius arboris més importants en el procés de formació de la classe camperola de l'illa, que es relacionà tant amb l'economia de subsistència com amb el comerç d'exportació. La figuera era, doncs, un cultiu de primer ordre, sobretot al llarg de la segona meitat del segle passat, essent després de l'olivera l'arbre més estès a l'illa de Mallorca.

Al segle XVI sembla que era un cul-

tiu encara escàs, posteriorment el seu desenvolupament fou lent, però creixent. La història moderna del cultiu de la figuera a Mallorca s'inicia al segle XVIII. El fruit de la figuera no estava subjecte a delme; el 8 de setembre de 1772 la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País sol·licitava la lliure exportació de figues seques, que fou autoritzada el 12 de juliol de l'any següent; aquest fet indica que el volum de producció ja presentava aleshores un important excedent.

Totes les grans possessions posseïen alguns centenars de figueres, juntament amb diverses quarterades de vinya i els encara pocs ametlers. Però, el gran increment del cultiu de la figuera es produí al segle XIX, especialment durant el darrer terç del segle, la qual cosa pot explicar el fet que, en general, la superfície ocupada per la figuera augmenti entre 1860 i 1960.

A més de tenir un important paper a l'economia de les grans possessions tra-

dicionals, fou més significatiu a la dels petits propietaris. El cultiu de la figuera, que no molesta als cereals, era un aliment per a l'home, tant en fresc, com en sec —es conserva tot l'any—, mentre que les figues de menor qualitat eren una excel·lent aportació alimentària per a l'engreix dels porcs. Autors com Jean Bisson afirmen que l'augment del cultiu de figueres fou sincrònic al moviment de les grans parcel·lacions (sobretot a final del segle XIX), al mateix temps que Mallorca esdevenia una de les principals zones d'aprovisionament de carn de porc dels mercats de Barcelona. Amb les figues i el porc molts de petits propietaris s'integraren dins el quadre de l'agricultura comercial.

Segons Estelrich (1888) una hectàrea de figueres a plena producció podia donar fins a 11.520 kgs. de figues fresques, que es podrien convertir en uns 3.200 kgs. de figues seques; Mallorca produiria de mitjana un total de 57.744.000 kgs. de figues fresques. Gairebé la meitat es consumirien en fresc com a aliment humà i animal, mentre que la resta es destinaria a sequer, amb possibilitats de ser comercialitzada, en part, cap a l'exterior. L'Arxiduc Lluís Salvador (1867) dóna xifres dels volums d'exportació de figues seques: un total de 120.582 kgs., dels quals 3.762 kgs. s'embarcaren cap a les colònies, 85.020 kgs. cap als ports d'Europa i Àfrica, i els 31.800 kgs. restants als ports de l'Estat Espanyol. La monografia de Pere Estelrich indica els volums d'exportació de figues seques cap a l'estranger i les colònies d'ultramar durant el quinquenni 1866-1870. Són aquests:

Any 1866	81.815 kgs.
Any 1867	88.782 kgs.
Any 1868	210.096 kgs.
Any 1869	419.026 kgs.
Any 1870	255.236 kgs.

Amb un passat esplendorós, avui en dia el cultiu de la figuera ha perdut gairebé tot el seu interès econòmic. Mallorca anà perdent els mercats d'exportació de figues seques, en competència amb d'altres zones d'Europa i del Proper Orient. Al mercat interior, l'augment del nivell de vida a les Illes ha fet de la figa un aliment de cada vegada menys apreciat, sense que s'hagi comercialitzat el consum de figues fresques. Com a aliment animal, també ha disminuït la seva importància, ja que l'engreix tradicional del porc ha perdut gairebé tota la seva vigència. El problema s'ha vist agreujat per l'increment del cost de la collita, que ha esdevingut prohibitiu, un problema que al si d'una economia de caràcter familiar no es contemplava. Per altra part, és un

	1860		1960	
	Has-as	%	Has-as-cs	%
Alcúdia	319-46	12'80	433-81-90	16'00
Algaida	961-94	14'33	942-72-61	16'66
Artà	192-85	3'01	738-98-73	12'89
Binissalem	299-04	10'71	129-93-72	4'56
Búger	162-48	24'52	53-66-52	7'56
Campanet	92-34	5'63	111-65-38	5'66
Campos	601-28	6'08	1.206-48-57	11'68
Capdepera	79-39	2'76	210-24-46	8'13
Costitx	101-93	9'86	184-81-50	16'05
Felanitx	429-92	3'54	1.294-96-03	10'19
Inca	390-14	8'18	376-60-97	7'78
Llorito (*)	—	—	358-83-44	30'00
Lloseta	64-46	6'41	22-79-74	2'61
Llubí	221-97	12'95	325-92-03	11'15
Llucmajor	1.048-06	6'97	751-85-46	3'99
Manacor (*)	1.443-53	7'33	2.355-41-55	12'55
Maria	146-68	7'49	355-17-78	15'90
Montuïri	212-56	6'17	502-88-58	14'73
Muro	308-99	14'06	326-60-12	9'39
Petra	312-00	5'32	1.089-13-59	16'02
Pobla, la	167-46	5'14	70-51-49	1'94
Pollença	494-02	11'55	564-15-74	13'32
Porreres	288-39	5'25	—	—
Salines, les (*)	—	—	224-38-37	8'79
Sant Joan	288-74	9'40	909-30-72	29'21
Sant Llorenç (*)	—	—	825-66-92	14'02
Santa Margalida	626-85	21'67	1.039-18-64	22'14
Santa Maria	209-90	8'25	43-30-77	1'77
Santanyí (*)	256-07	2'66	525-26-85	6'16
Selva (*)	373-45	9'72	163-31-79	5'69
Sencelles	699-48	17'05	604-74-62	14'41
Sineu (*)	1.148-04	27'28	1.123-64-96	31'88
Son Cervera	121-11	4'13	161-56-63	5'85
Vilafranca	16-69	0'89	439-50-90	21-77

Font: SALVÀ, 1975

Extensió del cultiu de la figuera a Mallorca als anys 1860 i 1960

producte que s'ha de collir de seguida, no pot esperar com l'ametla o la garrofa, i el moment de la collita coincideix amb l'època de màxima ocupació de la mà d'obra al sector turístic.

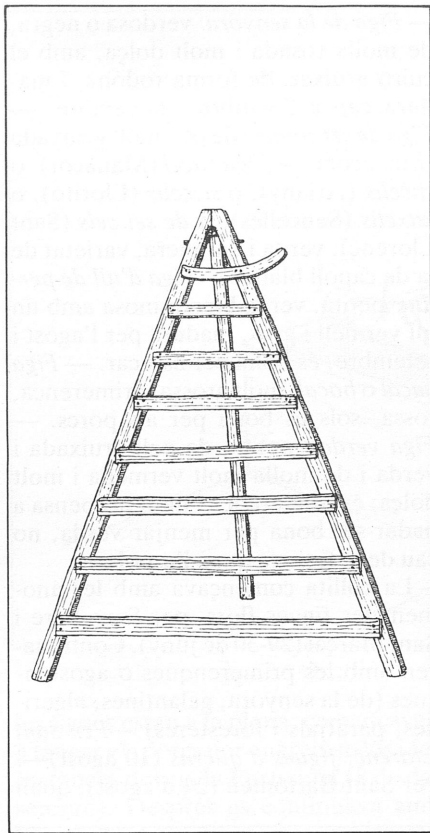
Malgrat tot, Mallorca ha estat fins fa pocs anys la primera zona productora de figues de l'Estat Espanyol. L'any 1970 la producció de les Balears representava el 84 % de la producció dels Països Catalans i el 42'8 % de la de tot l'Estat Espanyol. Actualment, però, la figuera sofreix una forta recessió, no sols ja pràcticament no se sembren, sinó que molts dels vells arbres són arrabassats sense miraments.

L'any 1860 la figuera ocupava unes 12.798 hectàrees, que significaven un 6'52 % del total de la superfície cultivada de Mallorca. Cent anys després havia augmentat fins a unes 19.160 hectàrees, que suposaven un 9'13 % del total. En un segle l'increment fou de l'ordre del 49'7 %. Al següent quadre s'esmenten els municipis que, a qualsevol dels dos anys esmentats, tenien més

d'un 5 % de la seva superfície cultivada ocupada per la figuera.

És fàcilment constatable la localització de la figuera als municipis del Pla i a les zones de marina, principalment a llevant de la línia Inca-Alcúdia, fins a Manacor; és més aviat rar a la muntanya, on sembla que també hi podria haver prosperat. És un arbre que prefereix terrenys calcaris i argilosos, amb sols frescs i profunds. Es ressent d'una llarga sequera, però la pot superar millor que una excessiva humitat.

La figuera borda, espontània, creix als llocs mes increïbles; i és quasi sempre un petit arbust de 2-5 metres, que als llocs frescs pot fer-se com un arbre. Cultivada pot arribar a ser un arbre de gran port, que pot assolir fins a 8-10 metres d'altura; té el tronc d'escorça llisa i grisa (1); les fulles són molt variables, gruixades, d'un verd fosc i aspres a la part superior, d'un verd clar, peludes i amb els nervis sortits a la part inferior (2). Té la floració pel mes de juny

Escala de peu o de figueralera

i per l'agost-setembre. El fruit constitueix un tipus d'infrutescència particular, anomenada *siconi*, que correspon a la figa; si no és madura es diu *figó* o *figa verda*, la figa ben madura es diu *figa pansida* o *figa secallona*.

Les figueres se sembraven des d'últims de febrer fins a principis de març; més concretament, els pagesos diuen que el millor moment per sembrar-les és el primer divendres de març. La sembra era una feina gairebé exclusiva de l'home. Cada 4 ó 5 metres, es procedia a fer un clot de 6 ó 7 pams de fondària per 5 de llarg i 3 d'ample, mitjançant un càvec i una senalla. Per la zona de la marina de Lluçmajor alguns clots podien arribar als tres metres de fondària per tal de traspasar les primeres capes de marès i arribar a l'argila. Se sembraven a partir d'una branca que no convenia que fos l'ull mestre. Per anar bé s'havia de sembrar al matí, ja que si se sembraven l'horabaixa es creia que es criaven amb les branques per avall. Entre els pagesos existeix la creença que la branca que se sembra no ha de veure la figuera mare de la qual l'han tret.

El primer any les tapaven i no omplien el clot. L'any següent es magencaven o esbancaven, feina que consistia a acabar d'omplir el clot de terra. A l'hora de la sembra, posaven dins el clot trossos de fulla de figuera de moro, per agafar i mantenir la humitat. Du-

rant el primer estiu s'havia de regar perquè aferràs. Quan creixia, perquè no es criàs un revell, li deixaven créixer l'ull mestre fins a l'altària d'una persona; perquè cresquessin dretes els posaven un polítxó de pi, clavat en terra, al qual fermaven l'arbre amb un lligam de corda de pauma o de bova. Per protegir la figuereta de les possibles malifetes del bestiar, que, a vegades, pelava la soca de l'arbre quan era tendre, es col·locava una casera de canyes o de fusta. Més o menys en dos anys l'arbre arriba a l'altura del brancam. Perquè brancàs li estrenyien l'ull mestre amb els dits sense arribar a tallar-lo, ja que si el tallen, amb els anys l'arbre s'esqueixarà per allà on es va tallar l'ull. Amb dos o tres anys més comença a fruitar, poc, però comença.

Per millorar l'arbre o canviar de varietat es pot empeltar, normalment amb escudet, o també de mudes. Els empelts s'han de fer quan la figuera dorm, durant els mesos de febrer o març. Per exsecallar s'espera quan han fet el fruit; entren un xerrac i normalment se sol buidar l'arbre de la part de dins, ja que així solen fer el fruit més gros.

Les figueres rebenten devers el mes de març i, a vegades, si fa gelades, les crema. La primera floració es produeix pel juny, i hi ha figueres que fan dos esplets, de tal manera que les figues duren tot l'estiu. Perquè les figues madurin bé i siguin bones no convé que plougui, perquè es baden; un dels seus enemics són les pluges de la tardor. Aquesta cançó resumeix les condicions d'una figa saborosa:

*La figa per ser madura
ha de tenir tres senyals:
clivellada, secallona
i picada d'animals.*

Hom diu que les condicions de la figa més bona són: *coll de beata* (un poc torçada prop del capoll), *llàgrima de viuda* (un botonet de mel a l'ull) i *vestit apedaçat* (que sigui clivellada). Si han estat assecades o no, les figues es denominen *figues seques* i *figues tendres o verdes*. De les seques, les que han estat assecades només al sol es diuen *figues d'es sol* o *figues verges*; les que han estat assecades dins forns s'anomenen *figues forneres*.

Del fruit de la figuera hi ha nombroses varietats, que es distingeixen principalment per l'època en què maduren, pel color de la pell, per la seva grossària, per la forma més o menys llarguera, per la seva dolçor, etc. La relació que segueix, que no és exhaustiva, donarà idea de les nombroses varietats i les seves denominacions:

Figa agostenca: són les que maduren

pel mes d'agost i setembre. — *Figa alacantina* (més vulgarment *alagantina* i *galantina*): figa petita, llarguera, rossa o blanquinosa, madura pel mes d'agost i no és masa estimada com aliment humà, sinó més aviat per als porcs. — *Figa albacor* (o *aubacor*): es fa en dos esplets, un pel juliol i l'altre a la fi d'agost o al setembre, és ben negra o moradenc, grossa, de capoll llarg, llarguera (estil d'una pera), no molt bona; n'hi ha de quatre classes: *de molla vermella*, *de molla de meló*, *de molla blanca* i *ramona* o *del Beat Ramon* (Manacor). — *Figa alenyana*: mitjançera, blavosa, no gaire bona; n'hi ha de flors i d'agostenques (Porreres). — *Figa algerina* o *d'Alger* (Costitx) o *figa angelina* (Ariany); no és gaire bona abans d'assecar-se, però seca es torna molt bona i molt blanca. — *Figa bergunya*; molt dolça, de les més primerenques del mes d'agost, i a vegades per Nadal encara n'hi ha; en fan especialment els pans de figa (Banyalbufar). — *Figa blanca*: verda per fora i blanca per dedins, grossa i prou bona; madura pel setembre. — *Figa blancassa*: varietat de figa alacantina (Ariany). — *Figa blanqueta*: petita, rosseta, madura per l'agost. — *Figa bordissot*: n'hi ha de negres i de blanques, grossa, un poc aplanada, bona i madura entre l'agost i l'octubre. — *Figa botanda*: grossa, rogenca fosca, no gaire bona, fa dos esplets (Porreres). — *Figa broquetet*: negra, no molt grossa i molt gustosa, molt tardana, aguanta molt, a vegades per la Puríssima encara n'hi ha (Llorito). — *Figa calderona*: negra, de molla vermella, de pell gruixada, no gaire bona, madura pel setembre. — *Figa carlina*: petitona, rodoneta, blanca, madura

LLIBRE I VÍDEO
SOBRE LA

«SABANA SANTA»

Informació:

Dr. Mariano Molina
C/. M. Alberola, 10
Novelda (Alacant)

pel juliol (Llucmajor). — *Figa capoll-llarg*: de capoll molt llarguer i sembla una carabasseta; no és gaire bona en no esser per assecar; madura per l'agost.

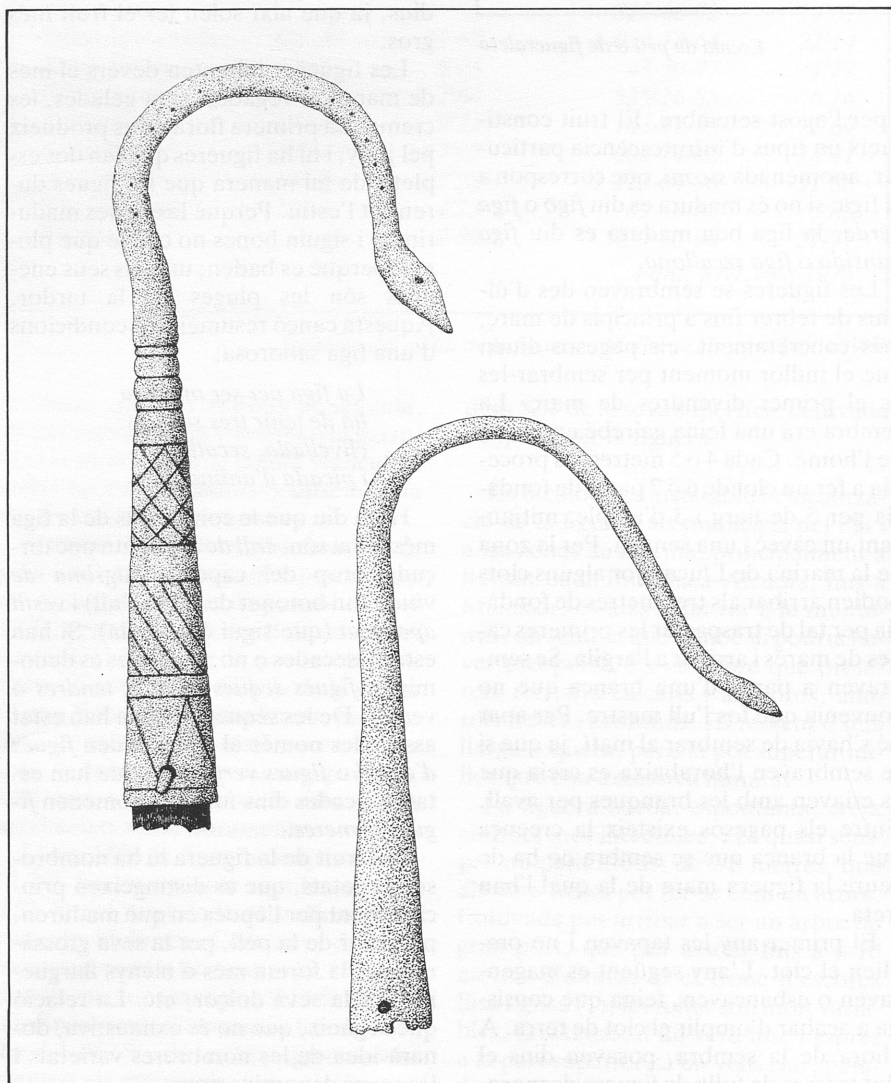
— *Figa capoll-curt*: rodoneta i petita, amb molt poc capoll. — *Figa carabasseta*: blanca, groguenca amb ratlles verdes, grossa, bona. — *Figa de coll de dama*: blanca o negra, de capoll llarg, pell gruixada, molla molt vermella i dolça, és de les considerades com a millors. — *Figa coll de beata* o *coll de fraire*: semblant a la de coll de dama, mitjancera, un poc llarguera, negrosa, poc gustosa; madura devers el setembre o l'octubre. — *Figa cocorella* o *cucarella*: mitjancera, blanca, de gust fat, pell gruixada, bona per assecar. — *Figa deiana*: mitjancera, verda, no gaire bona (Manacor). — *Figa dolça*: blavosa, molla un poc vermellova, a vegades dolenta. — *Figa de l'Empordà*: grosseta, rodona, verdosa, bona, madura devers el setembre i l'octubre (Llucmajor). — *Figa de la filera*: grossa, blanca, primerenca, bona per assecar. — *Figa flor*: és la del primer esplet de les figueres que en fan dos cada any, madura devers el juny i juliol; solen fer figues flors les roges, les albacors, les forasteres i, a vegades, les algerines. — *Figa de sa Font de Balafi*: grossa, color de plom, pell molt gruixada, madura pel setembre. — *Figa forastera*: primerenca, de pell molt fina, xerecota (Llorito). — *Figa geganta*: curiosament, al contrari que el seu nom pot indicar, és mitjancera o més aviat petita, de color roig blanquinós. — *Figa hivernenca*: verda, mitjancera, o més aviat grosseta, molt tardana, madura entre el setembre i el novembre. — *Figa d'hortella* o *de la tira*: grossa, blanca, molt molsuda, de pell molt prima i gust molt fi. — *Figa jorba*: semblant a l'alacantina, de molla molt vermella (Llorito).

— *Figa llimonenca*: cònica i de color groc. — *Figa de la Mare de Déu de Lluc*: grosseta, semblant a la figa martinenca. — *Figa martinenca*: sol esser negra, mitjancera, amb poc capoll, amb molta lletrada, madura relativament tard; hi ha les varietats blanca i pintada. — *Figa masclenya*: varietat de l'alacantina, molt grossa i com inflada, de capoll prim i llarg. — *Figa miraies*: semblant a la paratjal, però més petita i de color moradenc (Llorito). — *Figa modronya*: negra, grossa, bona per assecar (Ariany). — *Figa de molla vermella*: rodona, molt gruixada i forta, bona per assecar. — *Figa morisca*: grossíssima, verda negrosa per fora i blanca per dins, ben primerenca, no gaire bona, sol destinar-se al bestiar. — *Figa paratjal*: blanca o groga, a vegades amb ratlles verdoses o fosques (en aquest cas, a Llorito, *paratjal rimada*), grossa, de

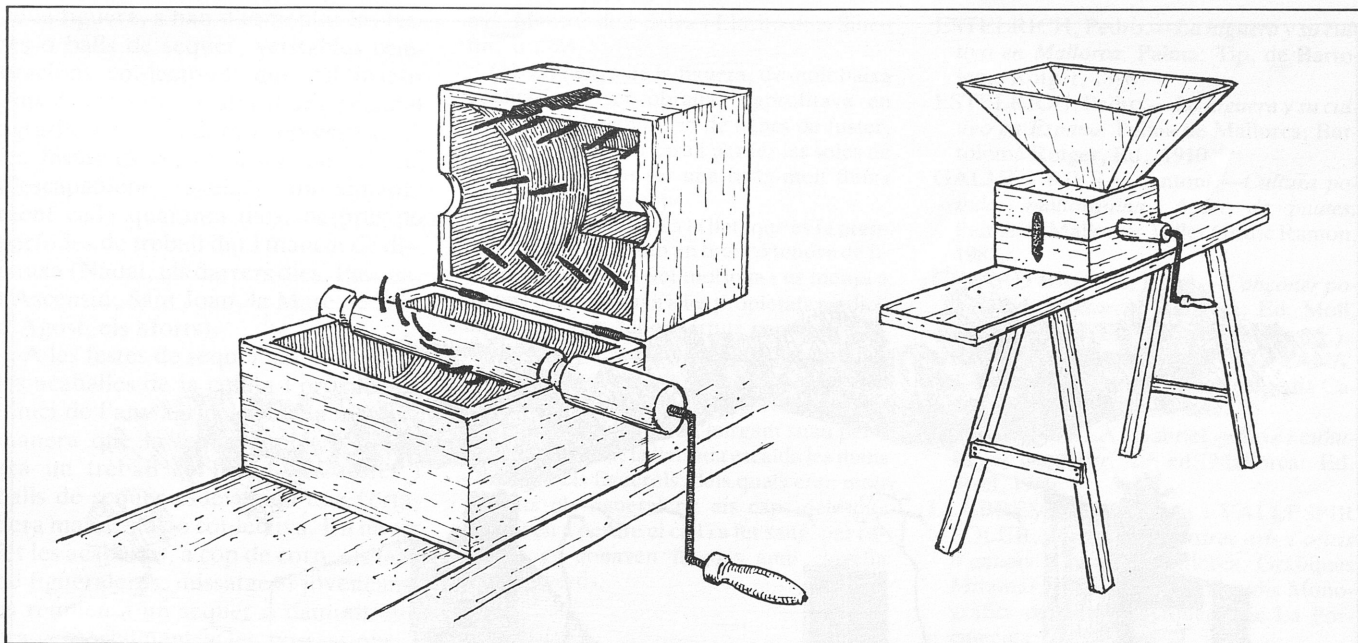
pell prima i de molsa groguenca i aiguallosa, la seva qualitat varia segons els llocs. — *Figa pèl de bou*: molt primerenca, de pell vermellova, bona per als porcs. — *Figa pell de bou*: grossota i peluda (Llorito). — *Figa de la pera*: blanca i en forma de pera (Costitx). — *Figa de porc* o *porquenya*: mitjancera o grossa, blanca o negra, de molsa aiguallosa i fadencia, es dona als porcs. — *Figa reneca*: mitjancera, blanca o negra, tardana, no gaire bona. — *Figa de la roca*: verda blavosa fosca, no gaire grossa, tardana i de qualitat variable segons les localitats. — *Figa roja*: negra, de pericarp gruixat i de molla rosada i sucosa; la primerenca és grossa i rodona; totes són prou bones. — *Figa rotgisca*: negra, semblant a la figa roja, petita, molt forta, ve quan acaben de passar les figues flors. — *Figa santmartina*: negra i primerenca (Llorito). — *Figa sarrona* o *sarronenca*: de color blavós obscur, i no gaire bona si no és seca. — *Figa del sen Jaume gran*: grossa, verdosa, un poc aplanada, de cuir molt gruixat, molt dolça, madura devers el setembre i l'octubre (Manacor).

— *Figa de la senyora*: verdosa o negra, de molla rosada i molt dolça, amb el cuir gruixat, de forma rodona, i madura cap a l'octubre i novembre. — *Figa de set cotnes*: de pell molt gruixada (Manacor). — *Figa sitcel* (Manacor), o *sitcelis* (Ariany), o *siscelis* (Llorito), o *xitxelis* (Sencelles), o *de set cels* (Sant Llorenç): verda i llarguera, varietat de la de capoll blanc. — *Figa d'ull de perdiu*: petita, verda blanquinosa amb un ull vermell i gros, madura per l'agost i setembre, és bona per assecar. — *Figa vacal* o *bocal*: molt grossa, primerenca, rossa, sols és bona per als porcs. — *Figa verdal*: petita, de pell gruixada i verda i de molla molt vermella i molt dolça; és primerenca i molt propensa a badar-se, bona per menjar verda, no cau de la figuera quan l'espolsen.

La collita començava amb les anomenades figues flors, per Sant Pere i Sant Marçal (29-30 de juny). Continuen amb les primerenques o agostenques (de la senyora, galantines, algerines, paratjals i foresteres) — *Per Sant Llorenç, figues a querns* (10 agost) — *Per Sant Bartomeu* (24 d'agost), quan

Ganxos de collir i espolsar figues

Màquina de capolar figues

les figues estan a la plena, començaven a tancar els porcs per engreixar-los i fer matances devers la Puríssima (8 de desembre). Després es continuava amb les més tardanes (hivernenques, martiniques, broquelets, bordissots negres, etc.).

El treball de la collita era, normalment, feina de dona, la qual cosa ha donat lloc a la figura de la figueralera; a vegades, les figueraleres tenien mosses que eren les que collien per alt, feina que també feien els homes. Malgrat tot, sembla que no era massa ben vist que un home es dedicàs a la recollida de figues, si hem de fer cas a la cançó que segueix:

*¿No estàs empegueït
de fer de figueraler?
¿Altra feina no sap fer
un jove tan presumit?*

Primer les collien d'alt amb l'ajuda d'una escala de peu o escala de figueraler, un ganxo i un paner. Al paner li posaven un ganxo d'un brot d'ullastre fermat amb una cordeta. Després de collir per alt, es plegaven del terra les figues que havien caigut.

Els elements de cultura material que intervenien a la recollida de les figues són relativament simples i pràcticament es limiten a una escala de peu per collir per alt, un paner, coves i un ganxo, normalment d'ullastre, encara que, a vegades, es feien ganxos de ferro forjat proveïts d'elements decoratius.

Els ganxos consisteixen en una barra llarguera que al seu extrem té una punta corbada, de fusta o ferro, i emprada per acostar les branques que s'han de collir, o bé per espolsar la figuera i tomar les figues. Els ganxos poden anar des d'una simple tanyada

d'ullastre fins a peces de ferro, més o menys sofisticades, que s'encasten en una barra de fusta mitjançant una dobla. Aquest és el cas de la peça reproduïda, amb una decoració incisa força curiosa. A més d'aquests ganxos, com ja hem dit, n'hem d'esmentar uns altres, més petits, normalment d'ullastre, que es fermaven amb una cordellina a l'ansa del paner i servien per penjar aquest a les branques de la figuera quan es collia per alt.

Un altre estri a destacar, relacionat amb el tractament de les figues destinades al consum animal, és la màquina de capolar figues. Consisteix en una caixa de fusta gruixada i amb la cavitat interior de forma cilíndrica guarnida de puntes metàl·liques, dins la qual, mitjançant una maneta, es fa giravoltar un eix dentat que capola les figues, que s'hi aboquen a través d'una tramuja situada a la part superior de la caixa. La funció d'aquesta màquina era la de triturar les figues destinades al consum dels porcs per tal que poguessin mesclar-se amb aigua, segó o d'altres aliments. Aquesta màquina també era emprada per capolar figues de moro.

Un cop collides, les figues es destinaven al consum humà o animal, bé com a fruita fresca, bé assecades. El procés de dessecació enriqueix la figa en sucres, al mateix temps que ajuda a conservar-la. Per assecar les estenien al sol, o bé es feia per mitjà de forns. Cap al 15 d'agost es començava a fer sequer. Per collir, una persona pujava damunt l'arbre, mentre que una altra èscalava la figuera envoltant-la per fora. Les figues collides es posaven dins coves o paners.

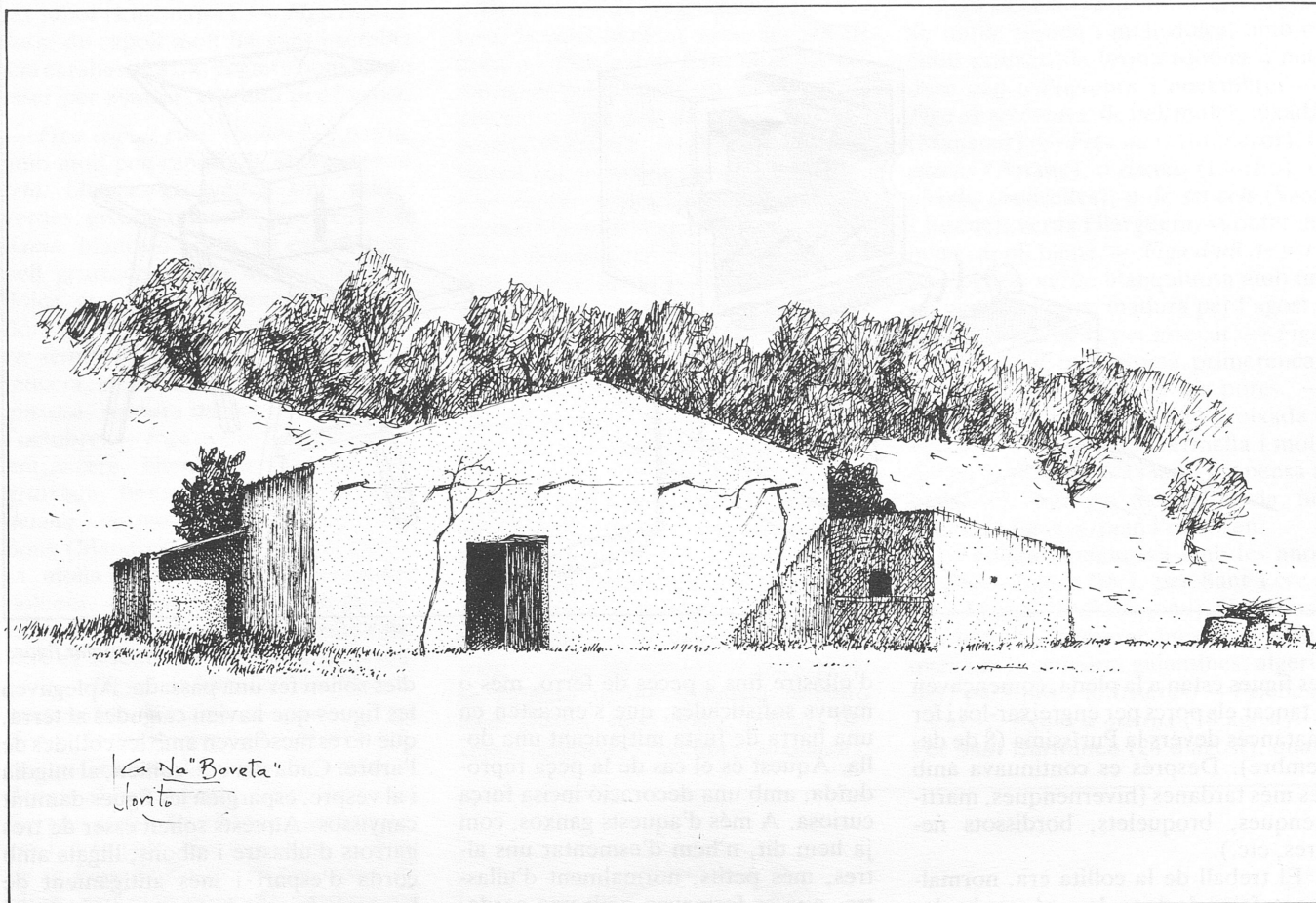
Els figuerals solien llogar-se per un mes (15 agost - 15 setembre) i cada vuit

dies solien fer una passada. Aplegaven les figues que havien caigudes al terra, que no es mesclaven amb les collides de l'arbre. Cada dia que collien, al migdia i al vespre, espargien les figues damunt canyissos. Aquests solien esser de tres garrots d'ullastre i albons, lligats amb corda d'espart i més antigament de bova; es feien a les cases particulars i solien tenir 5 pams d'amplària per 7 ó 8 de llargària. Els albons s'havien de tallar per la lluna vella d'abril i quan eren secs es feien els canyissos.

Cada dia estenien els canyissos i els vespres els entraven o els apilaven a defora. Per apilar-los, entre i entre hi posaven dues barretes de pi. Aquest procés es repetia durant set o vuit dies, fins que les figues eren ben seques. Durant aquest temps les anaven aplanant i girant, al mateix temps que seleccionaven les millors per pitjar. Les més bones per als animals eren les rotges, alicantines, algerines i paratjals, mentre que per al consum humà les preferides eren les rotges, paratjals, bordissots blanques, martiniques, coll de dama, etc.

Si feia mal temps, les feien forneres per acabar d'assecar-les. Feien foc al forn una mica més fort que per cuinar pa, i hi escampaven figues fins a un pam de gruixa; les hi tenien fins que el forn havia refredat, llavors hi entrava un al·lot i les treien. Si eren per al consum humà, les enfornaven damunt llaunes, durant 10 o 15 minuts. Després les emmagatzemaven dins caixes, bidons o simplement en un caramull.

Els vespres solien fer aplanades de figues, feina que consisteix a pitjar i pansir cada una de les figues fins deixar-la rodona i plana. Posaven les pitjades dins caixons de fusta, i les parets

Ca na Boveta, caseta de sequer (Llorito)

d'aquests es forraven amb fulles de figuera rotja, ja que no fan lletrada i així les figues conservades eren més dolces. Dins les caixes hi posaven sostres de fulles de llorer i fonoll i aigua amb sal. Si s'emprava una caixa, la tapaven amb fulles i un pedaç; per contra, si les posaven dins una alfabieta la tapaven amb una cobertora o un plat. A més de les preparades amb els ingredients esmentats, per al dia de matances o per a un dia a l'any, preparaven figues seques amb sucre i anís, dins una alfabieta de test o de vidre.

Per al consum humà, també es feien acops, consistents en figues obertes per l'ull, fins al capoll, i acoblades a una altra figa també badada. El pa de figa s'obtenia amb figues triturades, mesclades amb els ingredients corresponents; a la pasta li donaven la característica forma cònica, recoberta amb fulles de figuera, lligada amb palma. Per remarcar la importància de les figues seques com aliment humà dins una economia d'autosubsistència bastarà esmentar costums tals com la capta de les figues, que, tradicionalment, es duia a terme el dissabte del Ram, per part d'al·lots, fadrins o dones pobres; aquest costum, que esdevingué gairebé un rite festiu, probablement té el seu origen en una situació de carestia i necessitat d'aliments.

Pel que fa al sequer, és important ressaltar, tot aquell conjunt de manifestacions que, com s'ha esmentat al començament, ultrapassen les simples qüestions agrícoles. Un aspecte a destacar, malgrat que directament relacionat amb el cultiu, és el de l'arquitectura tradicional lligada a la figuera i al seu producte.

És de tots coneguda la gran profusió, especialment al Pla, de les anomenades casetes o barraques de sequer. Es tracta, dissortadament, d'una manifestació arquitectònica molt poc coneguda i alhora escassament present als estudis realitzats sobre arquitectura popular. La caseta de sequer mereix un estudi sistemàtic i exhaustiu per part dels especialistes, tant per les seves peculiaritats, com per la seva importància quantitativa. La pèrdua de la seva funció primigènia ha abocat, a més, a la progressiva desaparició o transformació radical i accelerada d'aquest tipus de construcció.

La caseta de sequer, almenys a partir del model més comú al Pla, és una construcció generalment rectangular, d'un sol aiguavés, una sola planta, normalment orientada cap al migjorn i que aprofita els materials constructius propis de l'entorn immediat. Les parets són de pedra, cimentada amb argila i calç; la coberta és de llenyams, gairebé

sempre sense obrar, canyissada i teules. El portal sol estar acabat amb peces de marès o pedra escairada. Els finestrons, quan existeixen, solen ésser d'escasses dimensions. L'espai interior normalment està mancat de qualsevol tipus de compartimentació, únicament als models més desenvolupats es pot trobar un petit escalfapanxes en un racó i, en un costat del portal, una pallissa amb les corresponents menjadores per a les bèsties. A vegades, pot tenir un petit sostre, també de canyissada, al que s'accedeix mitjançant una curta escala de gat, mòbil. A l'exterior, si cal, s'hi van adossant tota una sèrie de construccions que poden arribar a donar al conjunt una certa complexitat. Aquestes construccions complementàries, quan existeixen, sempre són les mateixes: un forn, normalment adossat a la façana o al costat de la caseta, per coure el pa i assecar les figues; un porxo per guardar els canyissos; i també, moltes vegades, una sollar per tancar els porcs per engreixar; a vegades, una cisterna i un parral davant la caseta complementen el conjunt. En alguns casos, sobre el forn podem trobar un assecador per a les figues, al qual s'accedeix mitjançant un rudimentari pujador de pedra.

Pel que fa a les manifestacions socials desenvolupades entorn del cultiu

de la figuera, s'han d'esmentar les festes o balls de sequer, veritables celebracions col·lectives, que cal inserir dins el calendari festiu d'una societat agrària, conservadora i repressiva, on les festes es converteixen en vàlvula d'escapament regular, aproximadament cada quaranta dies, després de períodes de treball dur i mancat de disbauxa (Nadal, els darrers dies, Pasqua, l'Ascensió, Sant Joan, la Mare de Déu d'Agost, els Morts).

A les festes de sequer cal situar-les a les acaballes de la collita i pròximes a l'inici de l'any agrícola. De la mateixa manera que la feina d'aplegar figues era un treball col·lectiu, les festes i balls de sequer esdevenien una veritable manifestació col·lectiva. En haver fet les acaballes, a cop de corn, els talls de figueraleres, missatges i joveçans, es reunien a un sequer o damunt una era, especialment a les possessions, i armaven un ball amb totes les conseqüències que aquest podia dur aparellades. En efecte, se cercaven totes les fórmules possibles per a transgredir la norma imposada. És freqüent trobar anècdotes que fan referència a farses, balls esbucats, malifetes i abusos. Una altra manifestació, molt important, entorn al cultiu de la figuera és la literatura, els refranys i la música popular; més concretament, les cançons de collir figues, moltes d'elles recollides pels cançoners a l'ús. ■

NOTES

(*) Sant Llorenç inclòs dins Manacor fins a l'any 1892; les Salines incloses dins Santa-

nyí, Mancor dins Selva i Llorito dins Sineu fins al 1924.

(1) La llenya de la figuera, de molt baixa qualitat per ser obrada, s'aprofitava en canvi per a l'elaboració de bancs de fuster, banquetes per a la casa i per fer les soles de carro, ja que per ser una fusta molt fluïxa absorbia molt els cops.

(2) El làtex coagula la llet, que es fa prendre remenant-la amb un brancó tendre de figuera; s'anomena llet molsissa i es menja a alguns pobles. Quan a les propietats medicinals, les figues tenen virtuts pectorals i laxants; les figues negres reblanides amb llet fan madurar els grans de la pell i calmen la tossina; bullides amb llet i espremudes formen un xarop que és un purgant suau per a nins. Per contra, la lletrada escalfa les mans i provoca els figuerols, dels quals eren molt afectats els figueralers; els caps dels dits arribaven a perdre el call i a fer sang, per curar-los es donaven fregues amb clovella d'anous verds.

BIBLIOGRAFIA

ALCOVER, Antoni M.^a i MOLL, Francesc de B.—*Diccionari Català-Valencià-Balear*. Palma de Mallorca: Ed. Moll, 1980. 10 vols.

ARCHIDUQUE LUIS SALVADOR.—*Las Baleares descritas por la palabra y el dibujo. Ibiza, Formentera, Mallorca. (Die Balearen) I*. Barcelona: Ed. José J. de Olañeta, 1984.

BISSON, Jean.—*La Terre et l'home aux îles Baléares*. Aix-en-Provence: Édisud, 1977.

BONAFÉ BARCELÓ, Francesc.—*Flora de Mallorca*. Mallorca: ED. Moll, 1978. 4 vols.

CELA CONDE, Camilo J.—*Capitalismo y campesinado en la isla de Mallorca*. Madrid: Ed. Siglo XXI, 1979.

ESTELRICH, Pedro.—*La higuera y su cultivo en Mallorca*. Palma: Tip. de Bartolomé Rotger, 1898.

ESTELRICH, Pedro.—*La higuera y su cultivo en España*. Palma de Mallorca: Bartolomé Rotger, Ed., 1910.

GALMÉS RIERA, Antoni.—*Cultura popular mallorquina. Aplec de pautes*. Palma de Mallorca: Taller Gràfic Ramon, 1982.

GINARD BAUÇÀ, Rafel.—*Cançoner popular de Mallorca*. Mallorca: Ed. Moll, 1980.—Vol II (Els Treballs i els Dies; 5.).

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA.—Barcelona: Ed. Gran Enciclopèdia Catalana, 1969-1983.—16 vols.

JANER MANILA, Gabriel.—*Sexe i cultura: el cançoner*. 2.ª ed. Mallorca: Ed. Moll, 1980.

LLABRÉS RAMIS, Joan i VALLESPER SOLER, Jordi.—*Els nostres arts i oficis d'antany*. Ciutat de Mallorca: Gràfiques Miramar, 1983. vol. IV. (Estudis Monogràfics del Museu Arqueològic La Porciúncula; 9).

PRAT, Joan i CONTRERAS, Jesús.—*Les festes populars*. Barcelona: La Llar del Llibre / Els llibres de la Frontera, 1984. (Coneguem Catalunya; 2).

RIPOLL, Luis.—*Primeras letras mallorquinas*. Palma de Mallorca: Ed. de Ayer, 1971.

ROSSELLÓ VERGER, V. M.—*Mallorca. El Sur y el Sureste*. Palma de Mallorca: C.O.C.I.N., 1964.

SALVÀ I TOMÀS, Pere.—*La utilización agraria del suelo en la isla de Mallorca. Aportación de nueva metodología para su estudio*. a MAYURQA, 13. Palma de Mallorca: Fac. de Filosofia i Lletres, 1975. pp. 69-121.

VENY, Joan.—*De Re Ficaria. Cat. «Bordissots» i «Parajals» a AFFAR, 1*. Mallorca: Fac. de Filosofia i Lletres, 1981. pp. 37-46.

Edicions

Disseny gràfic

Publicitat impresa

Fotocomposició

Tipografia / Offset

TALLER GRÀFIC RAMON

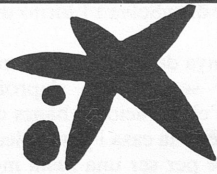
JAUME BALMES, 39 | 43 - TEL. 25 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

llibreria

Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 7 Tel. 72 14 66
Ciutat de Mallorca

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

II JORNADES D'ESTUDI SOBRE
L'EDUCACIÓ DE L'INFANT SORD

Dies 6 i 7 de juny de 1986
PALMA DE MALLORCA
SALA D'ACTES DE LA CAIXA DE PENSIONS
Av. Alexandre Rosselló, 40-4t

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

Dia 6

- 9'45 ACTE INAUGURAL.
- 10'30 «SISTEMÀTICA DE LA EXPLORACIÓ AUDITIVA INFANTIL».
Dra. *Carmen Castillo*. Metge Otorrinolaringòloga. Cap de Secció del Servei de Fonoaudiologia de l'Hospital Ramón y Cajal de Madrid.
- 11'45 DESCANS.
- 12'15 «ESTAT ACTUAL DE LA PRÒTESI AUDITIVA».
Prof. *Enric Salesa*. Físic. Director de l'Institut Audiològic Espanyol de Barcelona.
- 16'00 «PROCÉS D'ADEQUACIÓ PROTÈSICA A L'INFANT SORD».
Sra. *Rosa Gras*. Logopeda. Audioprotesista del C.P.E.D.S. de la Fundació Caixa de Pensions.
- 17'00 «INTEGRACIÓ DEL NIÑO SORDO».
Prof. *Alvaro Marchesi*. Catedràtic de Psicologia Evolutiva i de l'Educació de la Universitat Complutense de Madrid. Subdirector General d'Educació Especial del M.E.C.
- 18'00 «TRANSGRESIONES DEL LENGUAJE: LA LENGUA POÉTICA».
Prof. *Fco. J. Díaz de Castro*. Catedràtic de Literatura Espanyola de la Universitat de les Illes Balears. Especialista en Literatura Contemporània.

Dia 7

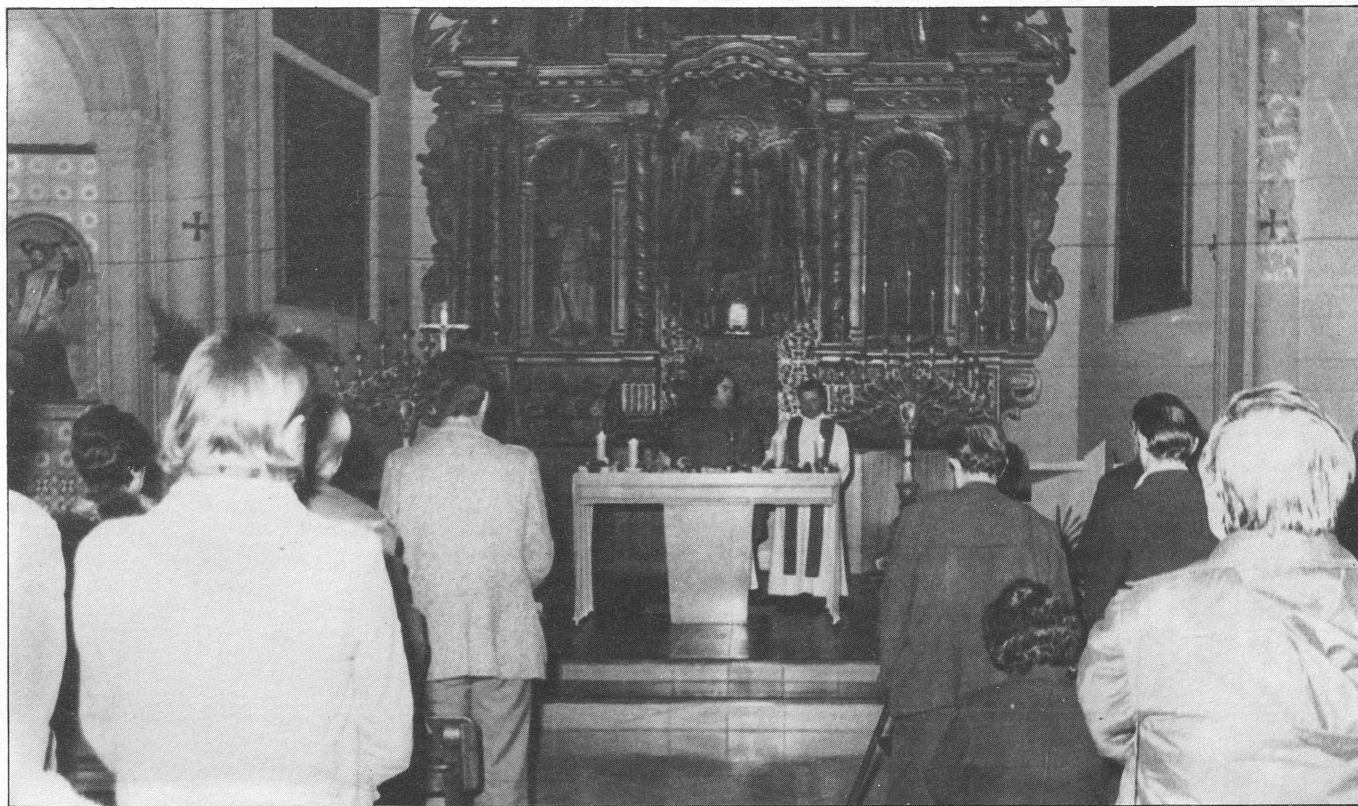
- 9'45 «ASPECTES BÀSICS DE LA VALORACIÓ DEL LLENGUATGE ESPONTANI».
Prof. *Carmen Bruno*. Pedagoga i Logopeda. Professora de les Escoles Superiors de Logopedia de Salamanca i Barcelona. Logopeda del Servei de Neuropsicologia i Logopedia de l'Hospital del Mar.
- 11'00 DESCANS.
- 11'30 «EDUCACIÓ PRIMERENCA DE L'INFANT SORD».
Prof. *Isabel Martínez*. Coordinadora del C.P.E.D.S. de la Fundació Caixa de Pensions.
- 12'30 «INVESTIGACIÓ Y PRACTICA EDUCATIVA EN EL DESARROLLO DE LA COMPRESIÓ LECTORA».
Dr. *Pablo del Río*. Professor de la Facultat de C.C. de la Informació de la Universitat Complutense de Madrid. Director de la Revista «Infancia y Aprendizaje».

Després de cada ponència es destinaran 15 mn. a col·loqui.

ESGLÉSIA NOSTRA

ESGLÉSIA I LLENGUA ESTÀNDARD

GABRIEL SEGUÍ TROBAT

L'Església de les Illes Balears sempre ha estat capdavantera en la normalització del català, tant en les seves celebracions litúrgiques com en les seves comunicacions (Foto Arxiu «Ultima Hora»)

La celebració a Palma de les sessions de l'Àrea de Lingüística Social del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana em sembla una ocasió escaient per contemplar l'ús de la llengua estàndard i, en un sentit ample, l'estat de la normalització de la nostra llengua arreu de l'Església de Mallorca.

A l'arxiu de l'Antic Col·legi de la Sapiència es conserva un full manuscrit d'un col·legial que afirma simpàticament que *la Paraula de Deu s'ha d'anunciar de la manera més exacta hermosa i correcta, amb tota la dignitat y galania possible perquè així sorti de la boca de Deu y així ha de caure dins el cor dels homos. Per anunciar la Paraula de Deu d'aquesta manera, se fá precis conixer y manetjar bé la llengua en que s'ha d'anunciar, y per lo tant es indispensable estudiarla de bon de veres*. Deixant de banda la situació concreta en la qual es fan aquestes afirmacions, crec que aquest fragment expressa la necessitat d'un registre estàndard en la litúrgia i en la pastoral. Certament que aquest registre ha de tenir en compte el lèxic i les expressions genuïnes del nostre poble, necessitat que s'ha palesat en les sessions de l'Àrea Lingüística Social del Congrés, però és una tasca del tot irrenunciable.

Indubtablement, en aquest sentit de normalitzar la nostra llengua s'han fet moltes passes dins l'Església de Mallorca i no precisament d'una manera ostentosa i cridanera: hi ha hagut molta feina silent i constant de preveres, de laics, de moviments que molt elegantment, tot i que no sense polèmiques, han estès l'ús de la nostra llengua pertot arreu. És cert

que no sempre ho han fet amb la deguda correcció lingüística (per això postulam un registre estàndard) i a vegades propugnant expressions cuiroses, però el tall està encetat, fins i tot com a un camp fruitós de diàleg entre la fe i la cultura.

De totes maneres, tal volta per fer una passa més, en l'avinantesa de l'erecció d'una Arxidiòcesi a les Illes, valdria la pena divulgar la versió típica dels textos bíblics (almanco del Nou Testament) que s'usa a la litúrgia. Aquesta versió té l'avantatge que és usada per tres diòcesis illenques i que és entenedora fins i tot per aquells que no tenen un nivell cultural gaire elevat. Per altra banda, des d'un punt de vista lingüístic, contribuiria a difondre un estàndard que evitaria els grans esforços que s'han de fer per llegir les versions procedents del Principat, alhora que reforçaria la consistència d'una llengua comuna a totes les illes.

Si aquesta empresa es portàs a terme, l'Església de les Illes hauria fet un servei inestimable a la normalització de la nostra llengua, a l'impuls de la lectura personal de l'Esclatúra, fins i tot des d'un punt de vista pedagògic i mnemotècnic perquè la gent recordaria i assimilaria més fàcilment les lectures litúrgiques ja que podria tenir-les a l'abast fora de l'àmbit de les celebracions.

L'arrelament de l'Església en el poble que vol servir passa per assumir la llengua que expressa el geni d'aquest poble i, des d'aquesta perspectiva, l'Església podria signar aquella frase llatina:

«Home, som, pens que res de l'home m'és aliè». ■

CONCLUSIONS GENERALS DEL II CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA LLENGUA CATALANA

Acte de Cloenda del II Congrés a Santes Creus dia 10 de maig de 1986 (Foto Pep Ribas)

0. LA LLENGUA ÉS UN ELEMENT DETERMINANT EN ELS PROCESSOS D'AFIRMACIÓ DELS POBLES

És evident que, arreu del món, estem assistint a un moviment d'afirmació dels pobles que no disposen encara del seu ple autogovern. El primer signe d'identitat és la possessió d'una llengua pròpia, la qual esdevé element cabdal d'aquell procés de recuperació.

Qualsevol actitud negativa o de reticència envers aquestes llengües no pot tenir altre fonament que la voluntat política de dominació. En aquest sentit, un capteniment d'agressió més o menys encoberta pot qualificar-se de genocidi cultural.

Les CONSTATAcions més generals que fem sobre la situació actual del català són les següents:

1. Des d'un punt de vista estrictament jurídic, l'oficialitat del català, llevat d'Andorra, no pot considerar-se satisfactòria. Malgrat la virtualitat plena de la doble oficialitat i del caràcter de llengua pròpia a Catalunya, al País Valencià i a les Illes, la normalització és pertorbada, en contra dels preceptes de respecte i protecció de les llengües oficials a l'article 3.3. de la Constitució, per actituds concretes de les Corts Generals, del poder executiu, particularment en els recursos contra les disposicions normalitzadores, i dels tribunals. No obstant el caràcter limitador de l'actual marc jurídic, és cert

que les administracions públiques i privades i els ciutadans no treuen profit del marc legal vigent.

2. Respecte a l'ensenyament, hem de constatar que el dinamisme de certs membres de la comunitat educativa, especialment de pares i mestres ha obert els camins cap a la normalització lingüística en diversos graus als Països Catalans.

Respecte al professorat de tots els nivells educatius constatem que hi alternen posicions decidides amb posicions indiferents i antagòniques, i no hi ha cap dubte que l'opció lingüística del centre escolar depèn, a més dels mitjans humans, de l'actitud dels professors. D'altra banda, continua l'arribada d'ensenyants forasters que desconeixen totalment la llengua i la nostra realitat nacional. La situació s'agreuja perquè no disposem d'un pla seriós de reciclatge del professorat i perquè no hi ha una política clara de provisió de places.

3. La presència del català en els Mitjans de Comunicació és irregular i variable en les diverses terres catalanes i segons els diversos mitjans. De fet, constatem:

- un avenç esperançador de certs mitjans de comunicació (televisió i edició de llibres)
- un avenç insuficient en d'altres sectors (ràdio, premsa i publicitat)
- la pràctica absència en d'altres sectors (cinema, vídeo, discografia).

Som lluny, doncs, d'haver assolit la plena normalització en els mitjans de comunicació.

4. A pesar de la progressiva incorporació del català a diferents sectors, es constata en alguns indrets, una regressió de l'ús familiar de la llengua catalana. En aquest sentit creiem que per a la recuperació lingüística i cultural de la nostra societat, no només cal la producció de lleis i la incorporació del català a diferents sectors públics, sinó la modificació profunda de les actituds i comportaments lingüístics de la població, i especialment dels catalanoparlants.

La constatació d'aquesta situació complexa, variada, asimètrica i encara no prou coneguda, ha permès d'elaborar pel Congrés tot un conjunt de PROPOSTES, les més importants de les quals passem a considerar:

1. PROPOSTES CONJUNTES I GLOBALES DE TOTES LES ÀREES

Proposem que es creï un organisme amb representants de les administracions dels diferents territoris de parla catalana, a fi de coordinar i impulsar les tasques destinades a accelerar el procés de normalització de la llengua catalana, tot seguint l'exemple del tractat signat entre Bèlgica i Holanda per al neerlandès.

Proposem l'elaboració d'un pla de normalització lingüística (a nivell de cada regió administrativa de les terres de llengua catalana), que estableixi les grans línies de la planificació de l'extensió de l'ús del català.

Proposem l'elaboració i execució d'un pla de foment i coordinació de la recerca sociolingüística, que superi l'actual dispersió dels estudis i recerques, per tal de permetre el seguiment de l'evolució del procés de normalització lingüística i orientar-ne la planificació.

Proposem la protecció i promoció de les llengües no-castellanes per part del govern de l'estat espanyol. Aquesta proposta es fa també extensiva als altres estats.

Proposem la ratificació per part del Parlament espanyol, del conveni europeu de cooperació transfronterera i, quan s'escaigui, de la carta de les llengües minoritàries europees.

Proposem el potenciament de les activitats de l'Institut d'Estudis Catalans, i l'ampliació de les seves representacions territorials.

Es demana que totes les entitats científiques, acadèmiques i culturals facin una reunió de conjunt i s'assignin parcialment per sectors tasques concretes de normalització sense duplicar esforços, i que periòdicament revisin les seves tasques.

Demanem a l'estat, a tots els governs autònoms i institucions representatives que facin una declaració sobre la unitat de la llengua, sortint al pas de manipulacions informatives interessades.

Proposem mesures per augmentar la consciència lingüística i millorar les actituds dels ciutadans.

2. PROPOSTES ESPECÍFIQUES DE CADA ÀREA

2.1. LLENGUA I DRET

Ha de superar-se la ignorància injustificable del català per les respectives legislacions estatals en allò que fa referència a Catalunya Nord i a l'Alguer.

El dret d'elecció lingüística del català i el deure de conèixer les dues llengües que comporta la doble oficialitat, exigeix de totes les administracions una actitud de disponibilitat, i, per tant, que tots els funcionaris estiguin en condicions d'expressar-se en les dues llengües oficials, de paraula i per escrit.

El recital LLACH - MARIA DEL MAR - MARINA celebrat al Parc de la Mar de Palma, fou un gran esdeveniment social del II Congrés a Mallorca

El concepte de llengua pròpia implica l'establiment d'un tracte jurídic especial. L'administració de justícia s'hauria de desenvolupar en català i també en català s'haurien de redactar assentaments registrats, així com, llevat d'elecció contrària del ciutadà, els documents públics.

2.2. ENSENYAMENT

Cal elaborar una política compartida pels diversos governs autònoms dels Països Catalans, la qual ha de comprendre un projecte global per als diversos nivells educatius.

El català ha de ser la llengua d'ús general en tots els nivells d'ensenyament dels Països Catalans, tant en les activitats docents com en les no docents.

Tots els professors de tots els nivells educatius dels Països Catalans han de conèixer la llengua i la cultura catalanes.

Cal augmentar i assegurar la continuïtat de l'ensenyament de la llengua i literatura catalanes a les Universitats estrangeres.

Demanem al govern espanyol que creï una càtedra de català a totes les universitats espanyoles. No ha d'excloure una llengua com la nostra que, d'acord amb la constitució, forma part del patrimoni de tot l'Estat.

2.3. SOCIOLOGIA DE LA LLENGUA

És molt necessari anar intensificant el marc de referència territorial, cultural, lingüístic, polític, històric... dels Països Catalans per tal d'enfortir la consciència dels trets comuns de la nostra identitat col·lectiva.

Calen iniciatives per potenciar l'ús del català en les relacions amb els no-catalanoparlants.

Cal estendre l'ús del català en les relacions internes i exigir-lo en les transaccions, contractes, informes, escriptures, etc.

Cal analitzar periòdicament censos lingüístics rigorosos i complets a tots els Països Catalans.

S'han de promoure accions conjuntes de l'empresariat, sindicats, ajuntaments i altres institucions públiques, per tal d'aplicar un pla de normalització del català.

Cal analitzar institucionalment les queixes dels ciutadans respecte a l'incompliment de les lleis de normalització vigents.

Demanam una política decidida de provisió de places de professorat que no obstaculitzi els endegats processos de catalanització als centres.

2.4. MITJANS DE COMUNICACIÓ I NOVES TECNOLOGIES

Els productes culturals i informatius en català poden ser rendibles i es comprova que el català no és un obstacle per a la creació d'un públic de masses.

Cal impulsar un mercat de productes culturals que abasti tot l'àmbit dels Països Catalans, sense el qual no hi ha possibilitat d'organitzar cap política comunicativa efectiva.

En relació a la perspectiva del català, en el nou marc europeu de la comunicació, cal afavorir el control del propi espai, acordant postures comunes entre els poders públics dels Països Catalans i enfront de tercers.

Cal instar els organismes europeus perquè en la seva política de ràdio-difusió i televisió contempli la protecció de les llengües d'àmbit restringit.

Cal instar els Estats espanyol i francès perquè prenguin mesures efectives de protecció en els grans mitjans de comunicació d'àmbit estatal, singularment davant la nova fase de privatització dels mitjans.

Cal instar els poders públics catalans perquè impulsin la creació efectiva d'un espai català de la comunicació, com a plataforma de defensa de la identitat comuna davant el procés de transformació de l'espai europeu.

2.5. HISTÒRIA DE LA LLENGUA

Els estudis d'història de la llengua han de fer-se amb una perspectiva nacional, és a dir, han de prestar atenció a l'evolució històrica i a l'estat actual de tota la comunitat catalano-parlant, sense menystenir-ne cap àrea territorial o social.

Cal que l'estudi de la història lingüística s'incorpori als nivells educatius de l'ensenyament primari, secundari i superior.

2.6. LINGÜÍSTICA SOCIAL

Les propostes més importants d'aquesta àrea han estat incorporades a les conjuntes i globals de totes les altres.

2.7. PLANTEJAMENTS I PROCESSOS DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Proposem que les autoritats informin abastament sobre quina és la situació sociolingüística i els objectius dels plans de normalització, per tal de promoure la participació dels ciutadans i recollir les seves propostes.

Demanam mesures referents al trasllat, a la selecció i al perfeccionament del funcionariat de les administracions públiques per tal de garantir el respecte dels drets lingüístics dels ciutadans i l'aplicació correcta de la legislació vigent.

Proposem que la Generalitat de Catalunya exigeixi, en patrocinar o donar suport a tota mena d'activitat portades per tercers (fires, simposis, etc.) una adequada presència del català, tan oral com escrit. ■

L'EDITORIAL

TESTIMONIO

DE AUTORES CATÓLICOS ESCOGIDOS, S. A.

de creació recent, el principal objectiu de la qual és que tots els treballs que edita responen a una indiscutible fidelitat al Magisteri de l'Església i a una real promoció de la vida cristiana i de la santedat. Té la satisfacció d'oferir les seves dues primeres obres:

EJERCICIO DE PERFECCIÓN Y VIRTUDES CRISTIANAS

per
El P. Alfonso Rodríguez, S. J.

Un llibre que es troba entre els que han assolit, al llarg de la Història de l'Església, major nombre de lectors. El nombre d'edicions és incomptable. Des de la seva publicació en el segle XVII, s'ha cercat i llegit àvidament per part de tots aquells que han desitjat seguir el camí de la perfecció a què ens convida l'Evangeli de Jesús. Era lectura ordinària a tots els noviciats.

Sant Antoni Maria Claret, fundador dels Pares Claretians, jutjava que aquest llibre havia duit més ànimes al cel que no estels té el firmament.

Sant Alfons Maria de Liguori, fundador dels Pares Redemptoristes, el considerava essencial per a la santedat, i ordenava al seu administrador li comprés tots els que trobàs al mercat.

Sant Vicenç de Paul, fundador dels Pares Pauls i de les Filles de la Caritat, deia que les ànimes treuen molt profit d'aquest llibre perquè així desfer-se dels seus defectes i progressar en la perfecció.

Santa Miquela del Santíssim Sacrament, fundadora de les Adoratius, deia que no passava un capítol d'aquest sense estar segura que l'havia posat en pràctica.

I així ajudà aquest llibre a la formació d'innombrables sants.

L'àmplia obra en un sol volum, paper semibiblia: 1.300 ptes.

○ ○ ○

PARA SALVARTE

Compendi de les veritats fonamentals de la Religió Catòlica i normes per viure-les
per
Jorge Loring, S. I.

Un llibre creat i concebut per ajudar el cristià a reafirmar-se en la seva fe, orientar-lo en la moral i aconseguir així una formació integral catòlica. Per la seva abundant varietat de temes és una font de consultes.

Un llibre que parla al lector amb estil senzill, plaent i penetrant, que estimula l'ànima a l'apostolat i ajuda a defensar la religió catòlica.

42 Edició. MÉS D'UN MILIO D'EXEMPLARS.
Algunes opinions de lectors:
Jamai no he llegit un llibre com aquest. Tota ma vida ha canviat. Amelia Taboada, 18 anys, Perú.
Som una devota i difusora d'aquest llibre. Amb aquest i per aquest em converti jo i converti tota la meua llar. Qui el llegis dissipà tots els seus dubtes. Tot aquest és una meravella. Ana Rodriguez de Trinidad, 42 anys, Uruguai.
Vengué a veure'm una al lota d'uns 22 anys que em digué: He fet de tot a la vida menys drogar-me. Caigné a les meves mans un llibre titulat PARA SALVARTE que ha transformat la meua vida. Alfonso Ascarra Sierra, S. I. Barcelona.
Volum de 600 pàgines.
600 ptes.

Pròxim a editar MEDITACIONES del P. Lapuente.
També en projecte LUZ de Juan Rey, S. I., i una col·lecció de llibres èxit d'espiritualitat.

Editorial TESTIMONIO. De Autores Católicos Escogidos, S. A.
Zurbano, 20. 28010 MADRID. Tel. 419 31 83

Que fa el Consell Insular en Agricultura

El Consell Insular de Mallorca té un programa d'adquisició de finques destinades a la protecció de la natura, a l'ús públic i a l'experimentació agrícola.

Ha elaborat un pla de rejuveniment de les plantacions de garrovers. Impulsa les fires agrícoles i ramaderes com a vehicle de potenciació del nostre camp. Per tal de millorar la cabanya du a terme una campanya de vacunació contra la brucel·losi i la tuberculosi i una altra de millora genètica.

Altres actuacions destacades són:

—Campanya d'adequació de molins de vent per a extracció d'aigua.

—Foment de la construcció de sitges per emmagatzemar pinsos.

—Instal·lació d'hivernacles a les escoles.

—Distribució de carpes per repoblar safareigs.

Consell Insular
de Mallorca
c/ Palau Reial, 1

ESCRIURE EN CATALÀ A LA INTEMPÈRIE

GABRIEL JANER MANILA (*)

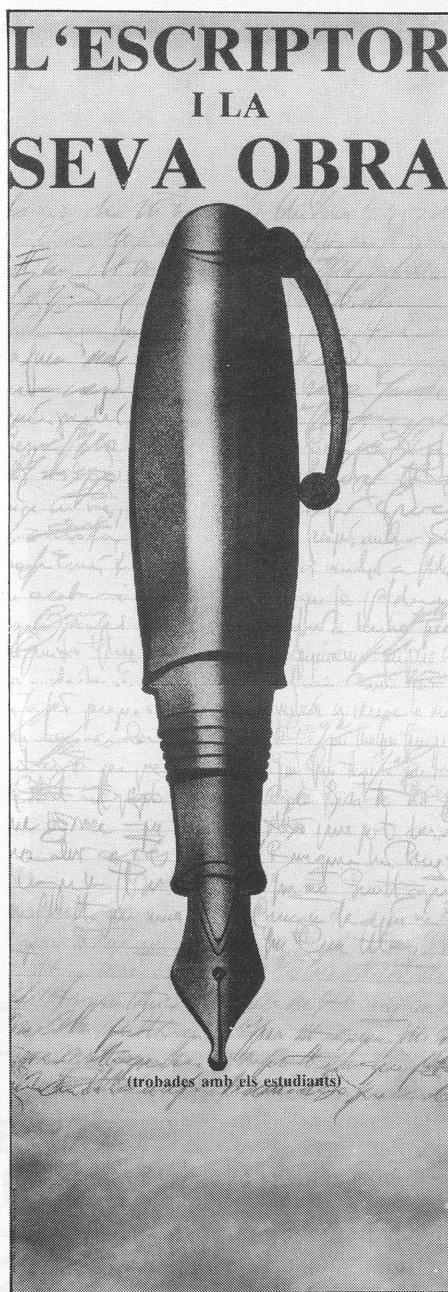
Encara a l'illa, escriure en català és el testimoni d'una divergència; també, el testimoni d'una fidelitat: al país, a la llengua, a la peripècia dels homes que habiten en aquesta terra. Segurament tardarem molt de temps a alliberar-nos d'aquests estigmes i és probable que els nostres ulls no ho arribin a veure. Potser, aquesta fidelitat és allò que en última instància ens ha fet escriptors: la voluntat d'experimentació sobre la realitat que ens ha tocat viure, la recerca en l'existència quotidiana, la investigació sobre el llenguatge, l'exploració del món mitjançant les paraules... Un repte que hem hagut d'afrontar arriscadament, amb voluntat de vèncer la paràlisi.

Ha estat, us ho he de dir sense ambages, una aventura insòlita, potser única en el món. Els escriptors de la meua generació començarem a escriure en un temps en què més del noranta per cent de la població no sabia llegir la llengua que parlava. Escrivíem per a uns lectors inexistent i tractàvem —volíem esser escriptors compromesos— de trastocar el món mitjançant l'escriptura. Tampoc nosaltres no en sabíem gaire, d'escriure. Intuíem els temes, sorgia la matèria, efervescent, al nostre costat. Es tractava de convertir-la en literatura i ens mancaven les tècniques, la capacitat d'aprofundir en les possibilitats de l'idioma. Ha estat un difícil aprenentatge.

És, doncs, en aquesta cruïlla de contradiccions i paradoxes on hem volgut alçar el resultat de la nostra imaginació. També d'aquestes contradiccions n'han sorgit les principals mancances.

Però l'aventura bé que ho ha pagat, val la pena encara ara; perquè hem viscut una transformació insòlita: hem vist com la gent aprenia de llegir en la pròpia llengua i se servia sovint dels nostres relats, perquè hi trobava unes preocupacions, unes inquietuds compartides. La gent sentia una curiositat creixent per aquells escriptors joves que escollien la llengua pròpia —la tradició literària de la qual desconeixíem gairebé tots— per a la creació. Una llengua desconeguda, mal apresada que fèiem servir com element fonamental de disidència.

És, segurament, aquest esperit de ruptura (amb la mediocritat, amb la in-

L'escriptor i la seva obra, una positiva forma d'apropar els autors catalans als estudiants de les Illes.

cultura —sempre he pensat que la incultura franquista fou una cultura de classe— imposada des del poder, amb la injusta minorització en què vivíem com a ciutadans i com a nació) allò que ha marcat profundament la nostra obra. Un escriptor jove havia declarat que escrivia «perquè no podia pegar garrotades», un crític afirmava en el comentari que feia de la meua segona novel·la que tractava de dir-hi totes les coses d'un cop, «gairebé d'un cop de puny». Era, la nostra, una literatura d'urgència.

Crec que hem tractat de fer la crònica d'una societat en crisi, de donar fe de tantes transformacions: parlàvem per primera vegada de la guerra civil des de l'òptica dels vençuts, de la violència que havíem vist exercir sobre les nostres consciències, de com emergia una nova classe: la burgesia del turisme. Férem entendre que es podia fer literatura a partir de les vivències col·lectives més pròximes, que l'experiència quotidiana podia convertir-se, finalment, en matèria literària. Sempre, aquella lluita ha vingut marcada per la voluntat d'art, per la investigació a través del llenguatge. I hem poblat els somnis dels nostres lectors d'obstinades quimeres. En alguns casos hem tractat de respondre a les demandes que alguns sectors de la nostra societat ens plantejaven, per això hem escrit narracions juvenils i novel·les de gènere: policiaques, històriques, etc.

He de dir-vos que l'hem pagat cara, aquesta peripècia, àdhuc en algunes sovintejades ocasions he tingut la sensació que ens volien fer demanar perdó per haver tingut l'atreviment d'escriure. Ens ha mancat la crítica: rigorosa, científica, capaç d'indagar profundament en les coordenades del fet literari, d'analitzar els seus valors poètics, d'escatir la funció que opera en els receptors. Ens ha sobrat —ens sobra encara avui— la hipercrítica: la d'aquells que condemnen el nostre treball sense conèixer-lo, que ens qüestionen i afirmen, sense haver-nos llegit, que la nostra obra hauria de revisar-se i revisar-se els premis que hem guanyat, que posen etiquetes arbitràriament i exerceixen la miserable funció d'inquisidors literaris. Fa alguns anys, Josep M.ª Llompart parlava en aquest sentit de la Sie-

rra Morena de la literatura illenca, de les travetes, de l'olímpica coça... Mentre, institucions i partits polítics només s'enrecorden, ai las!, de la nostra existència a l'hora d'exhibir públicament la seva «bona relació amb els homes de la cultura».

La literatura que s'escriu a Mallorca en català continua essent una literatura minoritzada: per alguns sectors de la

societat que ens ignoren, pels mitjans de comunicació, per la política «local», per la Universitat, àdhuc per aquells que, tot i que haurien d'estar al nostre costat, s'alcen —policies inclements— a posar ordre sobre la suspecta follia, sobre l'apassionada disbauxa d'escriure. Heus ací una altra contradicció del nostre temps.

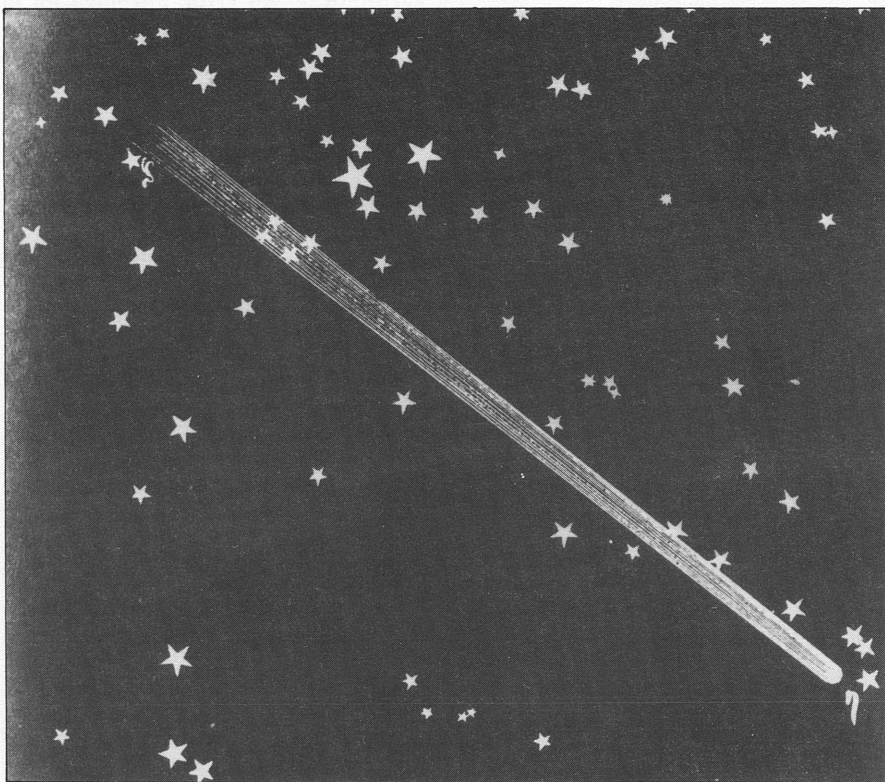
Pel que a mi respecta, escriure en ca-

talà és l'única forma que tinc d'esser lliure, i hauré de combatre aferrissadament aquells que tracten continuadament de minoritzar la meua llibertat. ■

(*) Comunicació presentada al SIMPOSI DE LITERATURES EUROPEES D'ÀMBIT GEOGRÀFIC RESTRINGIT. Barcelona, maig de 1986.

ELS NOMS POPULARS DELS ESTELS

COSME AGUILÓ

Un cometa amb la seva coa de «pols d'estels» (Foto Arxiu «Ultima Hora»)

Avui per avui, abordar el tema de la nomenclatura popular de l'estelada consultant les fonts orals és una empresa tan difícil que fa perdre els ànims a qualsevol. Quasi no hi ha informadors i hom ha de contentar-se amb la recol·lecció dels quatre baleigs que surten dins la memòria col·lectiva. Ben bé es pot dir que hem perdut l'hàbit d'escriure el firmament. La magnitud de l'empobriment es constata amb facilitat fullejant l'obra de Joan Amades o ererant els articles del diccionari Alcover-Moll. L'amic Joan Veny, parlant dels coneixements d'astronomia popular d'un mariner o d'un pastor, feia, fa pocs anys, aquesta preocupant afirmació: *avui ens estranya més la coneixença que ells tenen —o tenien— de les constel·lacions (...) que la ignorància que en*

mostren els nostres joves (1). (La cursiva és meua). Efectivament, és així per desgràcia de tots. Aquests dos oficis —mecanitzat l'un i en franca regressió l'altre— conserven les darreres espigoladures d'un cabal onomàstic que, vertiginosament, s'esfondra del tot (2). Per si fos poc, la identificació dels cossos celestes al·ludits no resulta gens fàcil. Amb freqüència és pràcticament impossible. Fa anys que vaig consultar els informadors. Ara, quan he volgut aprofundir en la qüestió, alguns ja són morts i d'altres han perdut molt la vista. Uns tercers coneixen els noms, però no saben amb exactitud quins estels designen. Dins aquest panorama doncs, certament desolat, cal emmarcar els exigus materials recollits. Sempre queda l'esperança que serveixin d'esti-

mulant a qualcú perquè, amb més manya i amb més sort, pugui completar-los i ampliar-los.

A més de les obres esmentades, són de gran utilitat les *Gloses de l'Estelada*, una obra exel·lent d'Antoni Llull (3), l'article «El Pastor» de B. Ensenyat (4), la *Gran Enciclopèdia Catalana*, i el *Diccionari Etimològic i Complementari* de J. Coromines, entre d'altres.

Vet ací doncs, ordenat alfabèticament, tot el que, de manera un tant incidental, he pogut aconseguir. Faig les transcripcions usant el llenguatge dialectal. Si hi ha algun mot que pugui resultar poc entenedor, pos al costat i entre parèntesi la seva forma normalitzada.

1. *Ses Cabrelles*. Nom que es dona al cúmulo estelar de les Plèiades. Encara tenen una apreciable popularitat. Aquests estels es ponen, i entre el maig i el juny són invisibles. A ull nu se'n veuen set. Segons un dels informadors, el dia de Sant Joan és el priemr dia que surten d'alba. Em digueren aquesta cançó:

En Pixolis va anar a Andratx
a fer fira de botelles
i va afinar Ses Cabrelles
dia vint-i-cinc de maig.

2. *Sa Carrera de Sant Jaume* (5). És el nom popular de la Via Làctia.

3. *Es Carro Petit*. És possible que l'informador es referís amb aquest nom a tot el conjunt de l'Ossa Menor.

4. *Es Deiols*. Amb aquest nom, bastant conegut, es designen els tres estels arrenglerats que constitueixen el cinyell de la constel·lació d'Orió. Sembla, seguint Coromines (6), que han pres el nom d'una peça de l'eixanguer i del jou (7). En Es Llombards es diu el següent:

Ses Cabrelles,
noltros amb elles.
Es Deiols,
noltros totsols.

5. *S'Estel de s'Auba*. Es diu així el planeta Venus, eixint de matinada.

6. *S'Estel des Bovers*, o més rarament *des Bover* (8). És el mateix planeta Venus quan es veu a posta de sol. La seva aparició coincideix amb l'hora d'aplegar el bestiar. D'aquí el seu nom.

7. *S'Estel amb Cóva* (coa). Nom aplicat al cometa Halley, o als cometes en general, durant la seva aparició del 1910:

Girau-vos an es ponent
i veureu S'Estel amb Cóva.
Ses dones amb sa filova
i pets homos s'aigordent.

8. *S'Estel de sa Tramuntana*. És l'estel que senyala el nord. Per influència culta, també es diu *S'Estrella Polar*.

9. *Sa Fauç*. És el nom d'una constel·lació, difícil d'identificar, amb forma de falç. Potser es tracta de la coa del Drac, vora l'Ossa Menor?

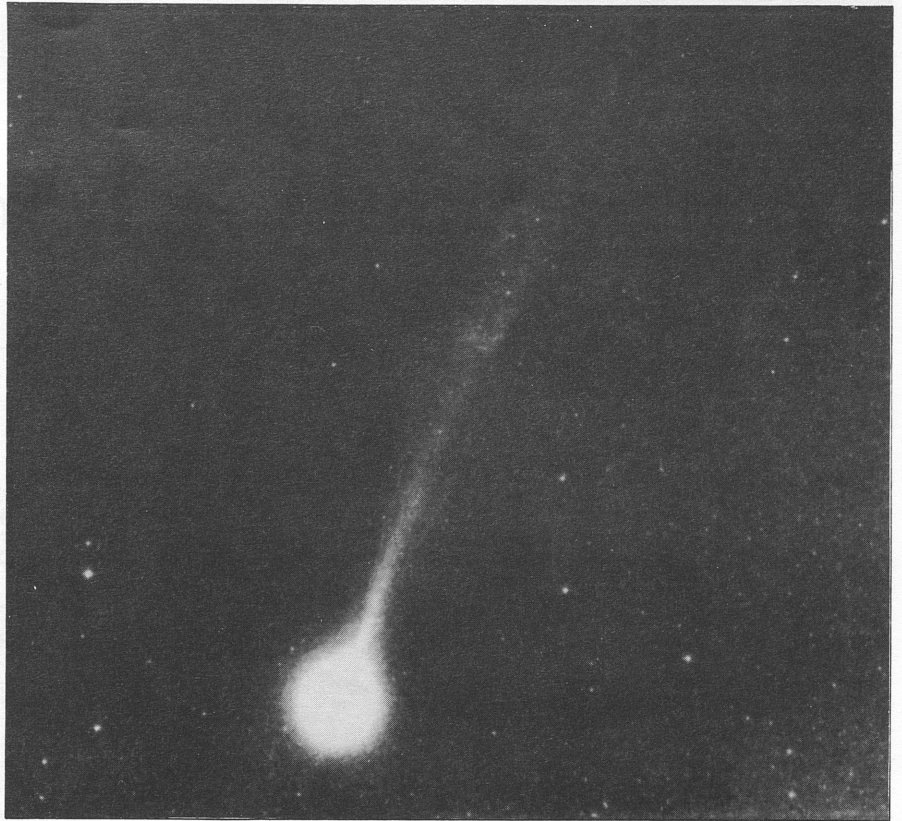
10. *Sa Guia de sa Tramuntana*. Són els dos estels de la coa de l'Ossa Menor, acostats a la Polar. Potser aquest nom també s'aplica a tot el conjunt.

11. *En Poquesgarbes*. És un estel que, segons diuen, no surt sempre. Es diu que va sortir a finals del 1978 o a principis del 1979. Caldria comptar amb un expert per a la seva identificació. És portador de mala anyada (9).

12. *Sa Reguarda*. Constel·lació formada per devers una dotzena d'estels. La seva identificació és difícil. Segons la cançó, està entre Ses Cabrelles i La Vera Creu. Tal vegada és Perseu o Andròmeda?

Ma mare sortiu veureu
Es Deiols i Ses Cabrelles
Sa Reguarda darrera elles
i a darrera La Vera Creu.

13 *Es Set Frares* (10). Nom, molt popular, de l'Ossa Major. El nom ve

Una fotografia del cometa Halley, anomenat popularment l'any 1920 «S'estel amb cóva»
(Foto Arxiu «Ultima Hora»)

d'una creença antiga. Segons Amades eren set germans parricides que es tornaren estels per causa del seu crim.

14. *Ses Tres Maries*. A molts de llocs és el nom que es dona al cinyell d'Orió, però a Santanyí són tres estels que formen un triangle, segons informacions no massa precises.

15. *Ets Uis de Santa Llucia*. Són dos estels. Per ventura són els dos bessons Càstor i Pòl·lux de la constel·lació de Gèmini.

16. *La Vera Creu*. Es diu a la constel·lació del Cigne, la creu del cel per la qual es feien els juraments, segons Amades. ■

NOTES

(1) J. VENY CLAR, «Dialectologia i cultura popular», «Lluc», maig-juny 1980, núm. 691, p.12-13.

(2) Les denominacions són procedents d'informadors del terme de Santanyí. Heus ací el seu nom i malnom: Sebastià Llesco, Rafel Felip (Es Llombards), Maria d'Es Quericals, Bartomeu Gambeta, Maria de Cas Traginer (Es Llombards), Maria de Cas Comes (Es Llombards), Joan Escolà (S'Alqueria Blanca).

(3) A. LLULL MARTÍ, *Gloses de l'Estelada*, Mallorca, 1983. Tiratge de 52 exemplars fotocopiats.

(4) B. ENSENYAT, «El pastor», «Lluc», maig-juny 1980, núm. 691, p. 55-57.

(5) Segons Joan «Frontera» (Mancor), *Sa Carretera de sant Jaume*.

(6) Vegeu el seu DECat. s.v. *dalla*.

(7) A Santanyí, metafòricament, dels òrgans sexuals masculins també en deim es *deiols*. El pastor de la possessió de Pocafarina (Sant Llorenç) feia femení el nom d'aquests estels: *Ses Deioles*, segons em diu Onofre Rullan.

(8) Segons Joan «Frontera» (Mancor), *S'Estel des Pastor* i segons l'amo en Guillem «Jaques» de Pocafarina, *S'Estel des Porquer* (Rullan).

(9) El DCVB documenta *En Garbesclares* com a nom d'estel a Llucmajor.

(10) Segons Jordi «Meravell» (Felanitx), *Sa Cadira des Set Frares*.

**SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS**

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 21 38 21
07002 PALMA

JARDINS DE MALLORCA

CANET
O EL SILENCI D'UN JARDÍ NEOCLÀSSIC

JAUME LLABRÉS MULET

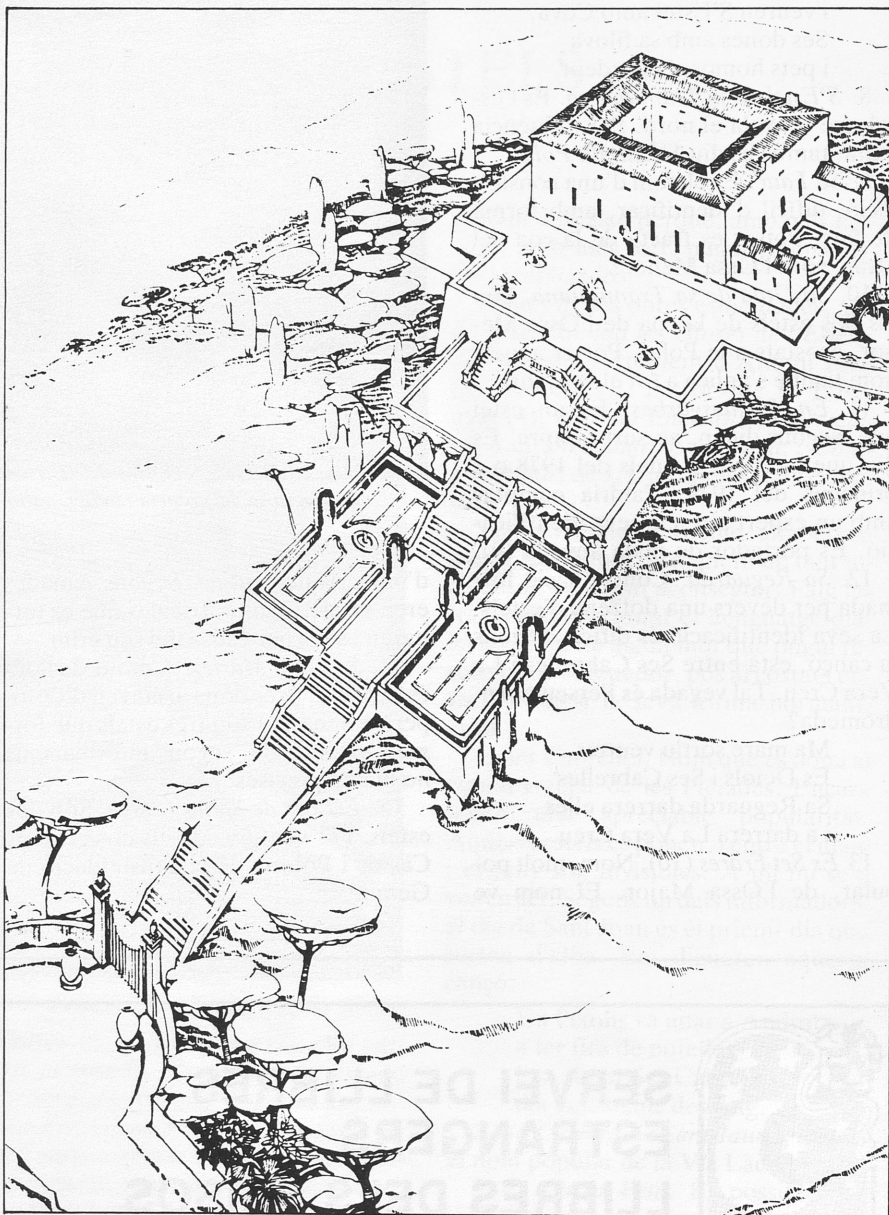
Existeix a Mallorca un conjunt important de jardins classicistes que daten del segle XVIII i de bona part del segle XIX. Un dels jardins més representatius d'aquest període és el de Canet a Esporles, el qual roman dins un oblit inexplicable (1). Obrim les línies d'aquest article cap a l'estètica d'aquest jardí neoclàssic, que gairebé no ha trobat la comprensió adequada en el panorama artístic de Mallorca.

L'ARQUITECTURA
SENYORIAL EN EL
TERME D'ESPORLES

L'arquitectura senyorial a la part forana de Mallorca pren apogeu en els segles XVII i XVIII. Les cases de possessió —que solien ocupar el lloc de les antigues alqueries musulmanes— sofriren per aquell temps les reformes oportunes que les adaptava a les exigències de la noblesa barroca. En un principi, la forta tradició arquitectònica del país no permetrà que molts de casals avançin en l'aspecte artístic, però el model de palau italianitzat —a manera de les famoses vil·les d'esplai— acabarà per imposar-se en el segle XVIII. En alguns casos, els jardins seran el complement fonamental de la nova residència.

El concepte ambiental d'aquests casals exigeix la seva connexió amb la capital, és a dir, que siguin finques no gaire llunyanes de Palma. Per això, no ha d'extranyar-nos que els dos termes més beneficiats per aquesta arquitectura palatina siguin Bunyola i Esporles. Trobarem, també, algunes cases importants a Puigpunyent (Son Fortesa i Son Puig) i a Santa Maria del Camí (Son Torrella). Valldemossa, en canvi, és un terme famós per les seves possessions, però, en el període artístic del Barroc no és certament una àrea molt afavorida. Tal volta hi hem de destacar Son Puig, prop de l'Esgleieta (2), i el casal de Son Moragues amb un jardí annex que data de finals del segle XVIII (3).

Cap al segle XIX l'espai geogràfic s'eixampla i trobarem a la comarca del Pla algunes cases amb detalls artístics o monumentals francament importants.

Vista aèria de Canet segons A. Byne. La casa i l'escalinata figuren representades amb prou fidelitat, pel contrari la jardineria és bastant idealitzada (terrasses laterals i entorn del llac)

Aquests exemples arquitectònics s'allunyen de Palma, però comparteixen encara una característica que podem considerar comuna amb Esporles i Bunyola: la noblesa sempre evitarà residir a les terres de marina (4).

El terme d'Esporles englobava originalment l'actual municipi de Banyalbufar i al mateix temps s'estenia cap a Palma fins incloure Establiments, lloc

que tenia un nucli anomenat el Rutló on hi havia l'església (5). Si reconeixem l'espai geogràfic que per caràcter històric correspon a Esporles, localitzam dins el terme quatre exemples d'arquitectura senyorial de primera categoria: Sarrià, la Granja de Fortuny, Son Berga (6) i Canet. Aquests quatre edificis permeten un estudi molt complet de l'italianisme a Mallorca i només cal-

El casal de Canet exigeix una observació acurada, tant visual com informativa, si es vol entendre el noble missatge arquitectònic que expressa l'edifici (Foto de l'autor)

drà enyorar l'alqueria de Raixa, que per cert no s'hi troba tan distanciada.

El grup de casals d'Esporles permeten apreciar unes diferències. Unes cases com Sarrià i la Granja accepten aspectes artístics italianitzants que encara han de conviure amb estructures tradicionals. La Granja va esser reformada al començament del segle XVIII i Sarrià, segons Byne, data del segle XVII (7). Els dos exemples que manquen, Son Berga i Canet, semblen connectar amb un ideal més acadèmic; el primer exemple sembla esser un preludi del neoclassicisme i el segon n'és una mostra que es pot ja enquadrar en aquest estil (8). Ambdós casals pertanyen certament a una societat il·lustrada que ha deslligat el caràcter d'exploració agrícola i ramadera a la casa de possessió que, aleshores, s'identifica amb un símbol de poder de les classes dominants. Al final del 1700, el poder s'identifica amb la cultura i, en conseqüència, amb el refinament (9). Els jardins, que contribueixen a una dignificació ambiental, resulten un hàbil punt de referència per a poder entendre aquesta evolució.

LA PROPIETAT I LA NOVA CASA

Segons J. M.ª Bover (10), el vescomtat de Canet va esser atorgat pel rei Sanç de Mallorca, l'any 1322, a Gui-

llem de Pinós. Anteriorment havia estat dels Canet, que segons sembla toponimitzaren el lloc amb el seu llinatge.

Cap al segle XVII Canet era una gran cavalleria, propietat dels Gual, els quals l'havien heretada dels Pardo (11). Al final del segle XVIII els propietaris són Joan de Torrella i Beatriu Gual Despuig que havien fet construir un gran aljub rera la casa (12). L'any 1791 moria Joan de Torrella i els vincles i estats de la seva casa passarien per mitjà de sa filla a Faust Gual Doms i Vives de Canyamàs (13). Els Gual de Torrella seran els que donaran impuls definitiu a les obres de la casa i del jardí, circumstància per la qual hem de creure que el conjunt arquitectònic de Canet entra en gran part en el segle XIX (14).

El casal de Canet és una construcció superba, situada sobre un turó a l'entrada de la vall del mateix nom, no gaire enfora de l'Esgleieta. Sobre una base de pedra grisa, una mica atalussada, s'aixeca el parament de la façana principal totalment emblanquinada. Les cantonades de l'edifici són remarcades per tires verticals de llosetes, que li proporcionen un aspecte encoixinat. Aquesta solució decorativa figura també a les rebranques del portal.

Dues llargues motllores travessen de cap a cap i marquen el nivell de la planta noble i el de l'àtic o porxe. Una vasa pintada de color ocre suau re-

marca les obertures d'aquesta façana i el mateix color s'ha usat per la cornisa, les motllores i les cantonades. L'únic element contrari al parament llis del mur és el balcó central, que està dotat d'una barana de ferro molt simple. Sobre la llinda de la finestra balconera hi figura l'escut de Canet. La peanya del balcó no té més gruixa que la motllura que remarca el nivell de la planta noble, de manera que, vista de front, queda embeguda a causa de l'efecte òptic. Finalment convé apuntar la correctíssima distribució del finestram, molt ben lligat a la planta principal i a l'entresol. Aquí, s'ha d'observar com els llindars dels balcons superiors confronten, amb molt poca separació, amb el llindes de les finestres de la planta baixa; d'aquesta manera es crea un contrast xocant, a causa dels ritmes verticals que provoca la conjunció de persianes pintades de color verd fosc. L'aparellament de les finestres balconeres amb les finestres de l'entresol s'accentua amb l'emmarcament de color ocre que s'unifica per acollir ambdues obertures. Cal recordar com l'estructat de la façana de Son Berga d'Establiments ja havia efectuat en el seu moment aquest tipus d'aparellament (15), que ara a Canet se sintetitza amb absoluta mestria.

El conjunt arquitectònic de Canet —casa i escalinata— denota un academicisme evident i la connexió estilística o monumental amb altres cases de l'època no es produeix, almanco d'una manera molt definida (16). La sobrietat i l'elegància de l'edifici recorden el caràcter d'alguns palaus forans. Per exemple, l'estètica de Canet concorda fonamentalment amb el classicisme d'alguns palaus barcelonins de final del segle XVIII (17).

La nota més local de Canet és tal volta la disposició de dues façanes monumentals orientades cap al camí, que dominen la cantonada de convergència. Així sembla existir una construcció perfecta de planta quadrada, que de vegades no és sinó la meitat del conjunt ideològicament proposat. Aquesta solució efectivista l'havia proposada Son Fortesa de Puigpunyent més d'un segle abans, i, encara, la retrobarem a Artà, quan la possessió dels Olors usa dues façanes per ocultar una clastra oberta de caràcter purament rural (18).

EL JARDÍ CLASSICISTA AL FINAL DEL SEGLE XVIII

Els elements bàsics que formen el jardí de Canet, s'ajusten al tipus de jardí clàssic o de jardí a la italiana que d'ençà del Renaixement s'introduí per

alguns països d'Europa. El Barroc i el Neoclassicisme contribuïren posteriorment a la seva difusió.

A l'àrea mediterrània de l'Estat espanyol es localitzen una sèrie de jardins importants d'aquest estil; la majoria dels quals són datables entre el final del segle XVIII i la primera meitat del segle XIX.

El primer jardí a destacar és el del Retiro, prop de Churriana (Màlaga), que va ésser creat entre el 1780 i el 1795 (19). En aquell jardí andalús abunden els jocs d'aigua i les estàtues, i, allà, ja s'hi troben dos aspectes definidors del jardí a la italiana: l'escalinata i l'estany.

Al Retiro hi ha encara un barroquisme evident en la concentració d'estàtues i en el caràcter un poc carregat de l'escalinata, però, en els jardins immediats del corrent italianista apareix clarament el neoclàssic. El laberint d'Horta a Barcelona, creat pel marquès d'Alfarràs a finals de segle, n'és una mostra molt representativa. Al jardí barceloní hi trobam escalinates, balustrades, pavellons i un estany esplèndid, que formen un conjunt artístic molt notable, que va d'acord amb la moda europea que retornava a la pura de l'art clàssic. No és estranya la simbologia mitològica expressada en aquest tipus de jardí, on les estàtues obeeixen de vegades a un programa determinat. A Horta es reviu el mite d'Ariadna i el jardí crea el laberint ne-

cessari per gaudir del clímax que proposa la llegenda.

En aquest punt de la cronologia dels jardins llevantins entren Raixa i Canet de Mallorca que s'apunten a la solució d'una escalinata monumental. Malgrat de l'escassetat d'aigua a la nostra illa, ambdós jardins emmagatzemen el líquid en grans safarejos que aleshores compleixen amb la funció d'estanys recreatius del jardí a la italiana. Raixa, transformada pel cardenal Despuig, s'enriqueix amb col·leccions d'estatuària antiga portades directament d'Itàlia. Al jardí s'hi desenvolupa un possible programa mitològic quan Apol·lo corona l'exedra de la gran escala.

Canet segueix una idea distinta i usa l'arquitectura com a element de primer ordre. L'escalinata és un conjunt de replans, escales i balustrades dissenyats vers un espai purament ambiental i també per crear un accés monumental a la casa. La sobrietat d'aquesta escalinata ha estat motiu d'una notable incomprensió respecte al seu valor artístic i cultural.

L'últim jardí mediterrani a destacar del neoclassicisme hispànic, és el de Monforte, a València, realitzat l'any 1848. A causa del seu caràcter íntim i per altres detalls, endevinam que és un jardí classicista (molt poblat d'estàtues obrades en marbre) que s'identifica bastant amb la ideologia romàntica. No debades, la marquesa de Casa Valdés hi apunta alguns matisos isabelins (20).

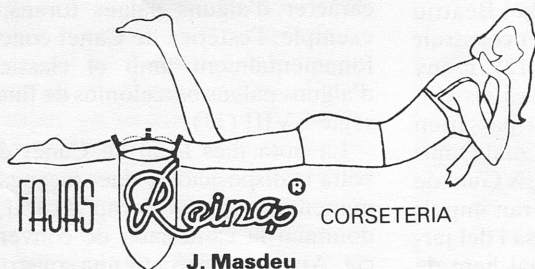
L'ESCALINATA MONUMENTAL

Sens dubte, la part arquitectònica més atractiva de Canet és l'àmplia escalinata del jardí. D'aquesta se n'ocupà A. Byne amb particular interès en el llibre *Cases i Jardins de Mallorca*, com ho demostra l'atenció gràfica que Canet va merèixer en aquella obra (21). Des del meu punt de vista, crec que és necessari fer una descripció de l'escalinata, dividida en parts d'acord amb els elements que conté:

L'INGRÉS EXEDRAL

L'escala de Canet arranca des de la pròpia carretera d'Esporles a l'Esgleieta, i es caracteritza per una exedra amb pilastres rústiques que delimiten l'espai d'entrada. Al centre d'aquest ingrés exedral s'hi aixeca un portell més artístic amb pilastres rematades amb hídries de pedra. Una barrera de ferro, de disseny molt elegant, dona entrada a la llarga escalinata. L'accés cap a la casa es fa de manera suau i el joc d'escalonades va d'acord amb el ritme reposat que s'ha impost al visitant.

El traçat de l'ingrés resulta molt atractiu per la doble finalitat pràctica artística que compleix. L'espai semicircular resulta idoni per a l'estacionament temporal de carruatges i, al mateix temps, constitueix un element dinàmic respecte a la planta general de l'escala.

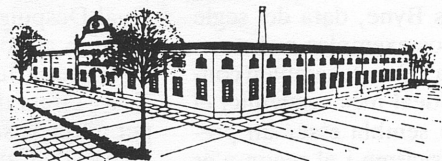

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

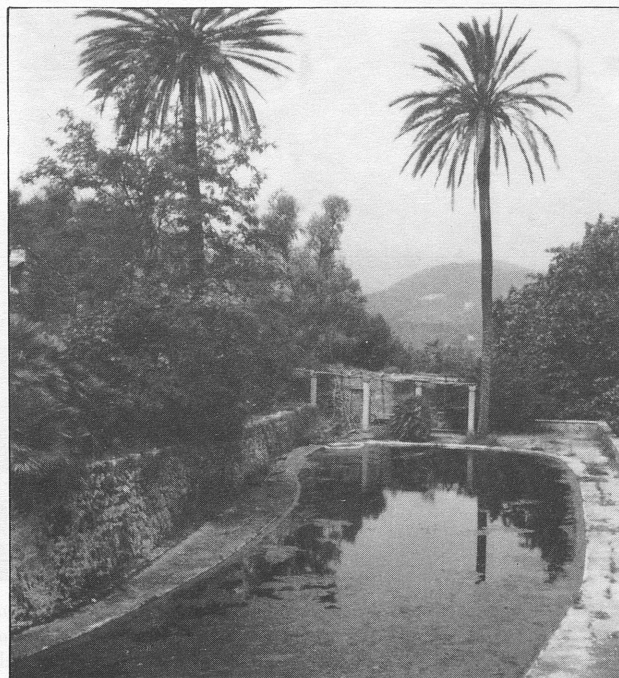
Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Aspecte de l'àmplia terrassa que corona l'escalinata. El brollador, el llarg pedris-barana del voltant i la taula de pedra, són tot un símbol de la convivència i del goig estètic que en altre temps posseïa la societat benestant en els jardins (Foto de l'autor)

La melancolia i la decadència es palesen en el que va ésser l'alegre estany de les ànneres (Foto de l'autor)

L'ESCALA CENTRAL

Des de l'exedra parteix una llarga escala recta que alterna grups d'escalons amb replans llargs i curts, els quals eren sembrats de gespa. El replà llarg que hi ha a la meitat d'aquesta escala es troba lliure de tot tancament, però els altres replans disposen de pedrissos laterals que es combinen amb les baranes de pedra de les escales. Uns pilars o pedestals se situen en els punts oportuns per marcar el canvi de ritme arquitectònic als paraments laterals, és a dir, del pas de la barana a pedrís, successivament. Aquest tipus de pilar també apareix a ambdós costats dels portells que permeten la sortida de l'espai propi de l'escala. L'escala central consta de dos replans llargs i de tres parells d'escalonades, separades entre si per un replà menor. L'harmonia de tot el conjunt és perfecta.

Un tercer replà apareix just a continuació de l'exedra d'entrada i des d'aquest remunta l'escalinata.

L'ESCALA D'HONOR

L'escala central desemboca en una terrassa rectangular, on es troba una escala monumental amb balustres, la qual podríem classificar dins els tipus de «a la imperial». La terrassa apareix situada de manera transversal i disposa de belles balustrades laterals que miren cap a la vall. La panoràmica que antigament es dominava des d'aquests ampitadors ha desaparegut a causa de les tires de xiprers que des d'antic s'hi han

sembrat. Als extrems laterals de la terrassa hi ha un pedrís llarg, mancat de respall i que al mateix temps compleix la funció de barana.

L'escala d'honor comença amb dos brancals, que, amb el seu escaire respectiu, confronten en un replà comú de la part superior. En aquest punt hi ha el portell que dona pas a la gran terrassa que s'estén davant de la casa.

Al mur d'aquesta gran escala s'hi obre una exedra a manera d'absidiola, la qual confronta amb la profunda perspectiva que proporciona la llarga escalinata central. La planta semicircular d'aquest espai cobert fa joc amb la planta idèntica que expressa l'exedra de l'ingrés, que queden units per l'eix recte de l'escala.

LA TERRASSA SUPERIOR

L'escalinata mor en una terrassa amplíssima que confronta amb la façana principal de la casa. Aquí el joc d'escalles no ha mancabat del tot a causa que el portal principal de Canet figura sobre una graonada decreixent de cinc escalons. Enmig de la terrassa hi ha un bell brollador que està en un petit estany de disseny molt elegant. Una motllura de pedra amb formes sinuoses als extrems tanca l'espai reservat a l'aigua. Entre aquesta terrassa i el camí d'entrada a la possessió s'hi troba un safareig molt gran, on antigament hi nedaven moltes d'ànneres. Avui és un racó bucòlic i rústec on hi veim una petita pèrgola d'estil mallorquí i en el qual la

presència africana de dues palmeres imposa una nota d'exotisme.

L'ARXIDUC I LA DESCRIPCIÓ DE CANET

L'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria ens proporciona al *Die Balearen* una petita descripció del jardí de Canet que resulta de gran interès, perquè correspon a l'època d'esplendor del casal i del verger. Per aquest motiu, crec que és oportú transcriure les línies de l'autor en aquest article. La descripció diu així: «...Més avall de la casa hi ha un bell jardí d'estil italià, té un gran estany prop de la casa on hi neden moltes d'ànneres. Una escala llarga amb tires de xiprers baixa fins a la carretera. A l'altre costat, és a dir a la dreta del camí, hi ha un hort d'arbres fruiters. Es tracta d'un ampli quadrat tancat de paret amb una entrada amb reixats que s'obre a una arbreda, la qual ha de considerar-se una perllongació de la gran escalinata. Al mig del jardí hi ha una petita glorieta octogonal i els vells tarongers, que en altre temps donaven les millors taronges de l'illa, es troben ara en molt mal estat i són substituïts per altres fruiters»...

Posteriorment a la visita de l'Arxiduc el jardí de Canet va sofrir ampliacions. Una d'aquestes pel costat de la façana lateral. A causa de les cites d'Arthur Byne i més concretament de la marquesa de Casa Valdés, podem suposar que aquestes ampliacions daten del començament del segle actual (22). ■

L'escalinata de Canet en les darreres dècades, ha arribat a punts de degradació extrema. La present fotografia resulta ben diferent de la publicada l'any 1928 per Byne a Cases i Jardins de Mallorca (Foto de l'autor)

NOTES

(1) Canet és un jardí discretament estudiat en el panorama bibliogràfic de Mallorca. Raixa i Alfàbia són els dos únics jardins sobre els quals s'han escrit monografies, recordem, per exemple, les de Lluís Ripoll a la col·lecció *Panorama Balear*. L'oblit de Canet resulta del tot significatiu quan l'any 1980 la delegació del Ministeri de Cultura no inclou aquest jardí en una proposta pel decret de jardins històrico-artístics (podem citar com a nota informativa l'article del diari *Ultima Hora* del 7/11/80 titulat *Ocho jardines mallorquines serán declarados artísticos*).

Per altra banda, les darreres dècades han estat desastroses pel jardí de Canet, que a hores d'ara es troba en un estat de ruïna molt lamentable. Les fotografies que acompanyen el present article en són un testimoni. Enguany, segons una nota de la premsa local (mes de febrer), sabem que Canet ha canviat de propietari. És d'esperar una propera restauració del jardí i de l'escalinata.

(2) Jaume Llabrés Mulet. *El façanisme en el segle XVII*. Article de «*La ciutat vella*». Diari «*Ultima Hora*» del 18/12/83. Hem de recordar que Son Puig té un gran interès dins l'etapa italianista del primer Barroc.

(3) Catalina Cantarellas Camps. *La arquitectura mallorquina desde la Ilustración a la Restauración*. Institut d'Estudis Balearics, Palma 1981. Pàgs. 120 i 121. L'autora recull la data de 1793 pel jardí de Son Moragues, en el mateix capítol trobam informació sobre la casa i el jardí de Canet.

(4) Els municipis centrals del Pla de Mallorca conserven algunes cases de possessió reformades en el segle XVIII i XIX. Aquestes residències malgrat reformar-se en èpoques tan avançades encara temen la marina, potser fins i tot per tradició històrica. Observem que a municipis propers a la mar hi ha finques reformades en aquesta època, que se situen a la zona més interior del porpi terme, recordem doncs els exemples de Talapí a La Pobra i el de la Roqueta a Maria de la Salut (municipi desvinculat de Santa Margalida des de l'any 1820).

(5) Veure el mapa del Cardenal Despuig, gravat per Josep Muntaner l'any 1783.

(6) Son Berga és un exemple que pot enquadrar-se perfectament en el conjunt de casals d'Esporles. Segons el mapa de Despuig veim que la finca figurava just arran de la línia divisòria dels termes de Palma i Esporles.

(7) Arthur Byne i Mildred Stapley: *Cases i Jardins de Mallorca*. Reedicció de 1982 de J. de Olañeta. Làmines 14 i 15. Segons Byne Sarrià va ésser reformat en el segle XVII i això sembla correcte per una part de la casa, en canvi la façana principal té un estil barroc classicista que permet suposar-la com a obra més pròpia del segle XVIII.

(8) Santiago Sebastián y Antonio Alonso: *Arquitectura mallorquina moderna y contemporánea*. Gráficas Miramar - Palma 1973. Veure el capítol del *Neoclassicismo* pàgs. 140 a 151.

(9) Son Berga i Canet no pertanyen certament al prototipus clàssic de casal de possessió on conviuen les dependències rurals amb la residència senyorial. Canet dissimula molt bé la seva part pagesa i Son Berga és una casa de nova planta, que s'ha separat del tot de les antigues cases conegudes amb el nom de Son Berga Vell. Per altra banda la nova societat (aristocràcia i burgesia) introdueix l'ambient artístic i científic en el marc de les seves residències rurals. El cas més evident és el del cardenal Antoni Despuig que instal·la la col·lecció d'antiquitats a Raixa. Sabem també que a Canet s'hi conservaven col·leccions de numismàtica i d'arqueologia. A *Panorama de las Islas Baleares* d'Antoni Furió (1840) llegim que a les cases de Son Tries d'Esporles s'hi podia visitar un gabinet d'Història Natural dotat d'un herbari nombrós.

(10) Joaquín M.ª Bover: *Nobiliario Mallorquín*. (1850). Reedicció de 1983 - J. de Olañeta. Pàg. 93 (Canet).

(11) Aina Le Senne: *Canamunt i Canavall*. Ed. Moll - Palma 1981. Pàg. 39.

(12) Arthur Byne i Mildred Stapley: Op. cita. Pàg. XXX. (L'aljub data de l'any 1785 /86).

(13) Joaquín M.ª Bover. Op. cita. Pàg. 403 (Torrella): ...«D. Juan Agustín de Torrella i Puig, fue como su padre, regidor perpetuo del ayuntamiento de esta ciudad. Murió en 23 de diciembre de 1791 y con él acabó su apellido. Sucedió a la baronía de Borneta y a los demás estados, mayorazgos y casa de Torrella, su hija D.ª María Cándida, que se casó con D. Gerónimo Doms y Dezcallar, de quienes es sucesor, con gravamen de nombre y armas, D. Fausto Gual, Doms y Vives de Cañamás».

(14) És molt significativa la crònica del *Die Balearen* de l'Arxiduc Lluís Salvador. A la traducció de J. Villalonga Blanes *Los pueblos de Mallorca. El estribo sur de la sierra y sus desfiladeros* (Palma 1958), pàg. 97 llegim: (Canet) ...«fue propiedad del caballero Juan Desbac, en 1440 pasó a ser propiedad de Gabriel Gual Pardo y en 1539, en virtud de sentencia judicial, a Gabriel Gual. Por casamiento entró a formar parte del patrimonio de la familia Torrella y, después, volvió a su antiguo propietario, que se llamó Gual de Torrella. Don Vicente Gual y Vives de Cañamás padre del actual propietario, comenzó a edificar la nueva casa, que terminó su hijo Don Fausto Gual de Torrella, quien contituyó además, los hermosos jardines que la rodean».

(15) Arthur Byne i Mildred Stapley: Op. cita. Làmina 28.

(16) La trilogia de casals neoclassicistes importants a la part forana de Mallorca es completa amb Raixa i Roqueta. Cap d'aquestes dues finques s'identifica amb el programa monumental desenvolupat per Canet. Un exemple de façana que pot tenir una filiació amb la de Canet és la de Son Ponç de la Terra, la qual aporta la novetat de tenir el portal custodiat per un parell de columnes clàssiques.

(17) Joan Ramon Triadó: *Història de l'Art Català. Volum V* (segles XVII i XVIII). Edicions 62 - Barcelona 1984. Pàg. 234. Veiem la fotografia del palau Moja de Barcelona, que ens mostra un edifici acadèmic de belles línies i proporcions. La sobrietat dels panys de la façana s'alleugera amb la correcta distribució de les finestres i balcons. Tires de llosetes verticals a manera d'encoixinat remarquen les cantonades i alguns punts centrals de les façanes. La concepció estètica d'aquest palau barceloní confronta amb l'ambient de Canet.

(18) Jaume Llabrés i Vicenç Sastre: *Son Sanxos i Ets Olors*. Article de «*Mallorca arreu*» al diari «*Ultima Hora*» del 1/7/84.

(19) Marquesa de Casa Valdés: *Jardines de España*. Ed. Aguilar - Madrid 1973. Pàgs. 111 a 113.

(20) Marquesa de Casa Valdés: Op. cita. Pàg. 232.

(21) Arthur Byne i Mildred Stapley: Op. cita. Veure les làmines 39, 40, 41 i 42.

(22) Marquesa de Casa Valdés: Op. cita. Pàg. 212. L'autora diu textualment: ...«la finca fue adquirida por Mrs. Williams a la familia Gual de Torrella en 1932/33, creando un jardín bajo, de estilo paisajista, donde existe un estanque bastante grande con nenúfares. Hoy día pertenece a su hija Mrs. Roffey, que lo cuida lo mejor posible en esta época de escasa mano de obra; la gran escalera ajardinada, tal como la representa Mrs. Byne, ha caído en abandono»...

CINEMA

DE LA CORMAN ALS ZOETROPE

JAUME OLIVER I ADROVER

Francis Coppola, que així signa els seus treballs de direcció va néixer cinematogràficament en els anys 60. I fins avui ha anat alternant els èxits més grans amb els més sonats fracassos.

Ell es declara «industrial artista», dient que la realització no és el seu ofici. Malgrat això, jo diria que és l'únic director que està a l'altura del gran Orson Welles.

Aquest fill il·lustre de la factoria de Roger Corman, cinèfil des de petit, ha lluitat des dels seus inicis contra els grans de Hollywood i mai no li ho han perdonat.

Ben poca gent el coneixia quan el 1972 roda *El Padrino*. La seva carrera com a director era una estimulants barreja de director de sèrie B, de superproduccions en el sentit clàssic, i de films de baix pressupost. Havia dirigit pel·lícules tan destacables com: *Dementia 13*, *El valle del Arco Iris*, *Ya eres un gran chico*, i *Gent de pluja* (emesa fa poc per TV3).

Va rebre l'Oscar al millor guió per *Patton* i ja somiava Zoetrope, quan la Paramount li va proposar el projecte de *El Padrino*. Diu: «vaig fer *El Padrino* perquè estava arruïnat i ple de deutes» i fa una gran pel·lícula, amb una maduresa narrativa impecable i la poderosa mà de Coppola damunt cada actor, perquè ell és, fonamentalment, un director d'actors. Cada escena, cada fotograma, està ben estudiat per causar l'impacte desitjat.

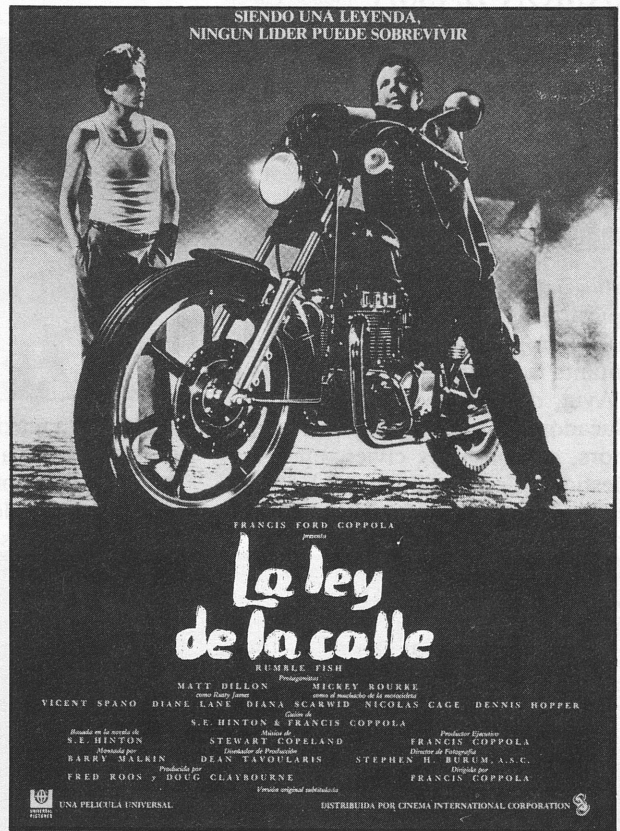
Dos anys després roda *La conversación* i una sòlida segona part d'*El Padrino*. Aquests dos films el consagren definitivament i els cinèfils es divideixen en dos grups, els que l'admiren i els que l'odien, i sempre de manera visceral.

L'any 1979 roda *Apocalypse Now*, obra mestra, una pel·lícula que resumeix cruament la dècada dels seixanta i a la vegada simbolitza la seva fi com a la fi del món. És una producció Omni Zoetrope sobre la guerra del Vietnam basada en una novel·la de Josep Conrad, de la qual conserva l'essència però hi introdueix moltes variacions.

Coppola en va exportar una còpia il·legal al Vietnam i a Corea, cosa que ja havia fet amb els seus treballs anteriors.

L'any 1980 compra els vells Hollywood General Studios i els converteix en Zoetrope Studios: nou platós i trenta-nou sales de muntatge. I comencen els problemes. *Hammet* era el projecte d'una història basada en la vida del gran escriptor de novel·la negra Dashiell Hammet, el director era Wim Wenders, i el productor era Francis Ford Coppola (com a productor signa amb el seu nom complet). Dues personalitats cinematogràfiques tan fortes i tan diferents no es podien entendre mai. Problemes econòmics, tècnics, i de tota classe varen bombardejar aquest film. El rodatge es va haver d'aturar durant un any, i acabaren per refer-la en un setanta per cent. Wim Wenders la rebutja i és un fracàs comercial. Malgrat tot *El hombre de Chinatown* (horrible títol amb què la batiaren els espanyols) és una magnífica mostra de cinema negre.

Però el veritable llançament dels Zoetrope és *Corazonada* (nom molt poc adequat per a *One from the heart*), i suposa el suïcidi comercial de Coppola. Munta Las Vegas en aquests nous estudis de Califòrnia, i roda una pel·lícula musical, imaginativa, una «fàbula romàntico-realista», un film de Disney a un món actual» en paraules d'ell mateix. És una obra densa que combina futur i passat en una línia cinematogràfica inèdita. Un argument molt simple, una artificiosa posada en escena, decorats inverosímils, llums i molts de colors,

fantasia sense límits, i molta música. Ben allunyada dels empalagosos musicals de la Metro, aquí ningú no canta ni simula cantar, les cançons són l'aire. La pel·lícula mata els Zoetrope, el fracàs econòmic obliga Coppola a vendrel's.

Després de l'estimada comercial es proposa sortir de la ruïna dirigint un parell de pel·lícules de baix pressupost l'any 1983 amb protagonistes gairebé adolescents, i amb un esperit nostàlgic que evoca els anys 50 i 60. Es basa en dues novel·les de S. E. Hinton i utilitza equips tècnics i artístics quasi idèntics. *Rebeldes* en color i *Rumble fish* (em nec a dir-li *La ley de la calle*) en blanc i negre, només els peixos que donen nom al film són en colors. *Rumble fish* és una crònica social fatalista, les tenebres ho envolten tot i el pas del temps apareix d'una manera obsessiva al llarg de tota la pel·lícula. El món de les ombres és el paradís ideal per amagar els fantasmes dels somnis perduts. Coppola, que ho expressa amb un ritme vibrant, aconsegueix la pel·lícula perfecta. No té gaire èxit de públic, però sí una aclamació total de la crítica.

I segueix desmesurat i genial i fa *Cotton Club*, un combinat de gènere negre i música de jazz. No hi manquen problemes econòmics i, una vegada més, s'ho juga tot. El resultat és una obra plena de la mitologia particular de Francis Ford Coppola. Tot un homenatge al cinema negre, a la comèdia, i als musicals de la Warner. La pel·lícula és un èxit de públic i de crítica.

Productor, guionista, director, investigador, sempre disposat a deixar-se guiar per la imaginació i l'instint. Cada pel·lícula seva suposa un gran esdeveniment cinematogràfic.

NOTES D'EDUCACIÓ

L'EDUCACIÓ CÍVICO-SOCIAL:
DE LA URBANITAT A L'INDIVIDUALISME?

RAMON BASSA

Hi ha educació cívico-social avui? Impera l'individualisme competitiu? És passat de moda esser educat i no passar davant en una cua? Fa temps que observant la vida de la ciutat, de Ciutat, m'he fet més d'una vegada aquestes i altres preguntes.

Quan he volgut veure la bibliografia bàsica a l'abast d'un educador sobre aquest tema, m'he adonat que era escassa i en gran part posterior als anys vuitanta la produïda al país.

Avui, quina resposta donam com a educadors (pares, mares, mestres, monitors, responsables cívics, etc.) a la qüestió de l'educació cívica? Entre els valors juvenils actuals, hi ha un «antihumanisme», com assenyala A. J. Colom (1986)? La primera vegada que un sent parlar d'*antihumanisme* li xoca un poc, però també cal reflexionar sobre on va dur l'escola del *laissez-faire* dels anys setanta: a un culte a l'individualisme.

Matisem: de les normes d'urbanitat dels nostres avis —i no tant— en les quals sortia un bon «Juanito» carregat de bons modals enfront d'un infant maleducat, desobedient i grosser, pasàrem els anys quaranta a unes normes similars quant a la transmissió ideològica, marcades per la *Formación del Espíritu Nacional*. Tímidament a finals dels anys seixanta i més clarament a principis dels setanta, arribàrem per part de l'escola més renovadora a un discurs del compromís social, de la comunicació, del respecte, dels drets de l'home i de l'infant. En l'actualitat, per una part se'ns parla de la convivència i dels valors democràtics, i per l'altra d'una educació a partir de la constitució. Però, què passa realment a la vida del carrer? Jo crec, sense exagerar, que hi domina l'individualisme.

Però quin tipus d'individualisme? En general no és l'*individualisme creatiu* d'una personalitat crítica que viu d'acord amb unes pautes conseqüents cap a ell com a persona, que no es «traeix». Jo no veig aquest individualisme, sinó un altre, fruit d'un buit de la col·lectivitat, d'una manca de «clima», és el que anomenaria un *individualisme competitiu* o *egocentriste*: «en estar bé jo, que es fotin els altres», seria la màxima filosofia d'aquesta actitud.

I aquesta màxima arriba a tots els aspectes de la vida quotidiana: buidar els cendrers del cotxe enmig del carrer; passar davant a les cues; tirar els papers en terra; les bosses dels fems mal tancades; les deixalles a les platges, a la muntanya, espanyar els refugis i embrutar les cisternes; aparcar en doble o triple fila el cotxe sense deixar ni sortir ni passar; un o una ben assegut mentre algú que ho necessita més està dret més d'una hora; no importar-nos i per tant no avisar si un fanal o un telèfon no funciona; clots eters al carrer; incompliment de les normes de circulació per part, fins i tot, de vehicles municipals, oficials o de serveis públics: entrar en direcció prohibida, aparcar al mig del carrer; vandalisme i destrosses a les escoles; agafar plantes dels jardins públics fins i tot per sembrar-les a casa; no atendre el públic, primer és el berenar o la conversa apassionada sobre esports o temes de moda; riure's dels defectes físics d'una persona; rebutjar-la per la manera com va vestida; prometre acabar una feina i estar-s'hi un mes més; la impuntualitat (ai las, jo també me n'acús!); la desorganització volguida; la lenta burocràcia; la intransigència social; les normes del «mandat».

Sembla encara que parlar d'educació ciutadana o d'educació social o de consciència cívica és esser un cursi, o un progre antic o un conservador o fins i tot un nostàlgic romàntic.

Crec que en primer lloc a la nostra terra no hi ha tradició d'educació cívica: *Les coses col·lectives són vistes com a coses de ningú*: «I què, si embrut el carrer, no és teu ni meu!», comparada amb l'actitud d'un anglosaxó o d'un europeu central o nòrdic, la manera de pensar en l'aspecte social és diametral-

ment oposada. I no val dir: és que nosaltres som mediterranis i sabem viure i ells no. Basta veure el seu gaudi i distribució de l'espai urbà i de l'oferta de serveis públics per adonar-se que això és un tòpic que vol justificar una ignorància o una mancança.

POSSIBLES PROPOSTES
DE CAMINS:

a) *La concepció de la ciutat com un espai educatiu* es troba ja en el Moviment Cooperatiu Italià, molts d'enyants del qual participen com a regidors o assessors d'ajuntament (Torí, Milà, Bolonya, Reggio Emilia...) en unes determinades àrees socials, impulsant un servei i una participació i comunicació entre la ciutat i els infants, entre la ciutat i els seus habitants. Aquest podria esser un camí.

b) *Afavorir la participació real en les decisions dels diversos afectats*: infants, pares, col·lectius..., tant a nivell local com escolar. Per exemple: la participació ciutadana en la ubicació d'un parc (recordem la campanya: «Parc sí, parking no» del que avui és el Parc de la Mar) o l'Assemblea de classe de l'escola Freinet.

c) *Introduir noves conductes, noves pautes d'actuació i noves metes educatives*. Del tipus que assenyalen ALFIERI (1981) i J. ALBERTÍ (1986): educar la seguretat-autonomia-capacitat d'organitzar-se i d'organitzar la realitat exterior (ús i domini del cos, presa de consciència de si mateix); la socialització; educar la creativitat; la capacitat de comunicar-se; la coherència-compromís (educació de la voluntat); educació dels sentiments; educar les capacitats lògiques; educar l'esperit crític i l'educació integral.

ALGUNES FRASES ENTORN DEL TEMA

No voldria acabar aquestes notes sense apropar als lectors amics unes frases que pens que aporten elements de reflexió per entendre les propostes des de la renovació educativa amb el seu contingut social, cívici, per què no, moral:

«Es diu mestre qui no té cap interès cultural quan està sol» (Alumnes de l'escola de Barbiana, 1969)

«És la base, dins la vida i l'acció dels organismes democràtics, al nivell del poble, on cal retrobar i reactivar la cultura cívica» (E. FREINET, 1972)

«En el pedagógicador debe hallarse el propósito de luchar contra todo lo que de deteriorante llega cotidianamente del exterior». (...) «No se trata de sustituir mecánicamente un contenido por otro, sino de crear las condiciones mediante las que los muchachos puedan —con sus propias fuerzas, a través de un proceso constructivo de los propios hábitos y de la propia cultura (que es su proceso)— desarrollarse y conquistar lo que nosotros consideramos fundamento de la convivencia democrática, civil, social y culturalmente avanzada»

(Bruno CIARI: *Modos de enseñar*.

Barcelona: Avance, 1977; originalment 1963). ■

BIBLIOGRAFIA SOBRE EL TEMA:

ALBERTÍ, Jaume (1986): Vegeu la sèrie de deu articles: *L'escola avui*, in: setmanari Sòller, del 18 de gener al 29 març.

ALFIERI, F., i altres (1981): *Profesión maestro: Las bases. II*. Barcelona: Reforma de la Escuela.

FREINET, C. (1972): *L'educació moral i cívica*. Barcelona: Laia. (BEM; 4).

PAGES, J., i altres (1981): *L'educació cívica a l'escola*. Barcelona: Rosa Sensat / Edicions 62. (Didàctiques; 13).

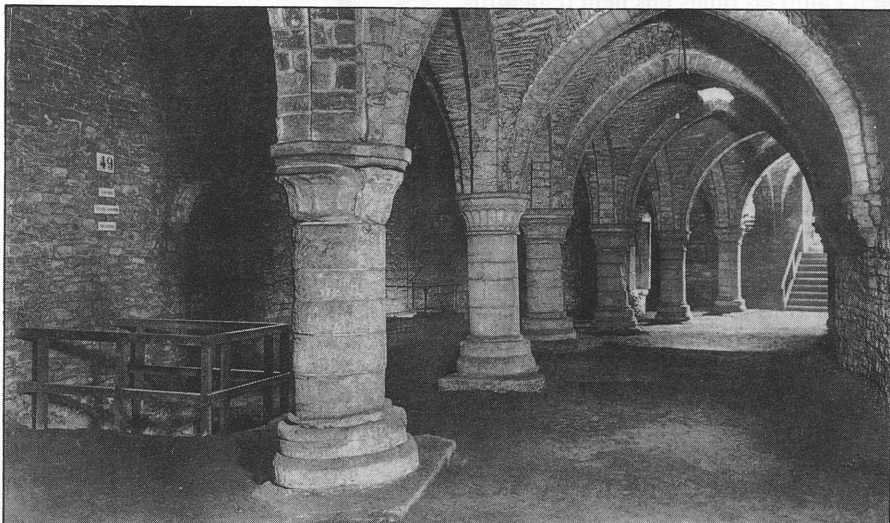
PARENA, G. (1981): *La città e il bambino*. Torino: Comune.

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

ELS HOLANDESOS I EL SANT OFICI DE MALLORCA

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Era el 2 d'abril de 1645. Cinc mariners holandesos compareixien davant del terrible Tribunal de la Inquisició, que tenia aleshores la seva seu i palau sobre la que és avui Plaça Major d'aquesta Ciutat de Mallorca. Suposam que eren homes joves, tripulants de nau mercantil i només de pas per aquest port i vila. En aquells dies, els holandesos tenien endemés molt mala premsa tot al llarg i a l'ample de l'Imperi Espanyol: El 1621 s'havia fundat la Companyia Holandesa de les Índies Occidentals i des de llavors tot un seguit d'incursions i pirateries contra les colònies hispàniques s'esdevenien a cada punt. Quatre anys després conquerien Badia i altres territoris al Brasil. El 32 ocupaven Tobago i el 34, Curaçao. El 40 desembarcaven a Trinitat amb gran robatori i saqueig. El 55 s'apoderarien de les voreres del Delaware i el 67 obtenien la Guaiana d'Anglaterra... Això significa que per a un jutge de la Creu Verda, un mariner holandès no era altra cosa que un pirata protestant. I per això foren torturats aquells homes rera les hermètiques parets d'un calabós per tal de confessar la seva pressuposada heretgia. El fuet, el poltre, el foc o el «balancí del diable» haguessin fet parlar un mut de naixement. El primer digué esser Almenrich (Albert Heinrich), natural d'Anquilla (L'Ecluse, prop de Bruges i sobre les boques de l'Escaut). El segon era Cornelio Yanza (Cornelius Janssen), nascut a Altanar (Allamaar, a la península que s'allargava entre el Zuiderzee i el Mar del Nord). El tercer es

Cambrà de les tortures al Castell dels Comtes de Flandres, Gand, la contrapartida de la nostra història, quan l'odi entre catòlics i protestants es perllongava per segles.

deia Thobías Gerardo (Gerard) i tenia la seva residència a Amsterdam. I els dos darrers s'anomenaven Umberto Guislinch (Hubert Whislijnck) i Juan Achelout (Joannes Hachelout), un i l'altre nadius de Traber (Traben-Trarbach, land del Rin Septentrional, avui Westfàlia alemanya). Tots ells hagueren de prometre que adjuraven de la seva falsa fe i que desitjaven amb tota l'ànima, després d'aquelles penitències administrades pel botxí, retornar al catolicisme. Així doncs foren reconciliats «oficialment» i retornats als seus vaixells, amb la sola excepció de Joannes, que per absent i fugitiu a l'hora de la sentència, fou cremat en estàtua, ja que la qüestió era fer foc i fum, amb

carnassa o sense. ¿Com pogué fugir el nostre personatge de les terribles presons inquisitorials? ¿I en la seva fuga, vers on dirigí les passes en un país hostil i estrany on la condició d'estranger el denunciava a cada volta de cantó?

¿Es pogué embarcar a un port com el de Ciutat, que les autoritats vigilaven estretament? ¿Sortí tal volta de la vila, camí de la muntanya, aleshores pàtria dels nombrosos bandits i colles de bandejats? ¿Restà amagat dintre d'una població, per altra banda petita i sòlidament murada? Pens que si desaparegué per a sempre o fou capturat novament pels sicaris del Tribunal és una cosa que se n'ha duit la polseguera del temps... ■

EN MIQUEL PER LA CUINA

PEL BON CAMÍ D'ARIZONA

MIQUEL CARDELL

S'han fet molts d'acudits sobre la coincidència. I serem més de dos els que acabarem ben tips de campanyes futbolístiques i jocs polítics. Quan escric això tot just han començat, però quan tu ho llegeixes és segur que brunziran al teu voltant les seves representacions, com un eixam d'abelles enfuridides ametrallant el teu escudeller. La coincidència es presenta plena de sentits, llambrejant.

D'una banda, un esport que més que esport és dramatització on el joc actiu ha estat substituït per la recepció passiva de continguts mítics. El monumental i complexíssim negoci, també de poder i idees: Sense anar més lluny, ens alligaran, ens donaran ordres de qui són els «nostres», que ens representen i amb els quals ens hem d'identificar en una espècie de comunió mística o...: la selecció espanyola, implícita aquesta espanyolitat, aquesta idea d'Espanya, aquest —aquest, sí— nacionalisme fanàtic que ens nega a nosaltres —a mi— com a distints, que és una peça-força al mecanisme de poder que ens amaga i ens pren —amb una o altra violència— allò que ens constitueix com a grup humà diferenciat: la pròpia consciència, és a dir la pròpia cultura, l'idioma i, clar, el dret de decidir lliurement sobre nosaltres i la nostra terra. I només era un exemple.

Parlant de cercles closos, de passions caricaturitzades, de representacions que es representen a elles mateixes, som a l'altra de les dues bandes on començàvem aquest joc de sentits, de miralls, de confrontacions i temptatives de despullament: les reverendíssimes eleccions democràtiques, o amb Fran-

Dos rivals es donen la mà. Què amaguen aquests somriures? (Foto Arxiu «Ultima Hora»)

co estàveu pitjor. Es tracta, fonamentalment, que creguem que entre les opcions que se'ns posen com possibles davant el nas hi ha diferències, que realment podem triar entre projectes polítics que se diferencien EN EL FONTS; es tracta també de què pensem que les possibilitats que se'ns ofereixen són totes les possibilitats, que no hi ha alternatives contínuament deformades, manipulades, amagades als cellers del sistema d'informació-poder on es representa la dramatització de la democràcia, on les llibertats han esdevingut poca cosa menys que formalitzacions, atrezzo.

Un altre dels dogmes d'aquesta fe és el que resa que, efectivament, siguin qui siguin els que guanyin el joc, després de la nit cimera del show, seran el vers administradors de la sobirania de l'estat. Sembla que no es pot dubtar

d'això, malgrat el recent referèndum; maldament les aigües del port de Ciutat engrossin dos dels vaixells participants a l'atemptat nordamericà a Líbia; a pesar de què, en silenci, sense gairebé informació ni anàlisi, el govern actual estableixi un rera l'altre compromisos i integracions a organismes militars del braç armat anomenat OTAN.

N'hi ha més de veritats inqüestionables que ja han tornat ben increïbles, però continuen funcionant a la dramaturgia electoral, com si realment fos així. Sense anar més lluny tenim el cas dels programes electorals, ens han ben demostrat que no són gaire més que peça del joc, reclam publicitari, truc argumental, retòrica que no comprometen gens a qui la utilitza. I així i tot...

El cap d'aquest fil em du sempre a pensar en la pobra constitució espa-

FRANCESC MIR i FULLANA

Metge Oculista

Implantació de lents intraoculars

Cirurgia refractiva

Adaptació de lents de contacte

CONSULTA: Hores concertades

Plaça Rector Rubí, 14 - Telèfon: 55 09 50 - (Edifici Mútua Balear) - MANACOR

URGÈNCIES: «Angel 24» - Telèfon: 28 13 13

nyola. Maldament fos covada amb pacetes amb els aparells de la dictadura, fou oferida, demanada i volguda com a trencadora de grillons, clau que faria possible obrir portals i finestres a oratges nets, a llibertats, i ha acabat utilitzada ben sovint com a fre, com a barreira. Si no fos el que és, quasi faria gràcia, si no acabàssim pensant que són escalons de la mateixa escala, nus de la mateixa xarxa: una constitució que establia la superioritat d'una nació de les existents dins l'estat damunt unes altres que perdien fins i tot el dret de anomenar-se i considerar-se tals, aquesta constitució ha acabat empenyorada als fonaments mateixos de sobirania pel poder de la metròpoli... Innocent de mi, acabaré votant per un cert plaer qui sap si també errat de comptes, votaré inútil i molest. Cercarem la fisura, però no sols això.

I UNA D'INSISTÈNCIES I PASSATEMPS

El que és ben cert, és que si no fos per un cert allunyament històric, ja tendríem el duodè com un colador. Ho dic perquè aquí també practicam la caparrudesa volteriana que proposava una secció veïnada i que sembla que fa carrera com a lema de la casa.

I ja que començàvem parlant de futbol, no deixarem de recordar l'ascensió gloriosa del Mallorca a Primera Divisió Nacional (nacional espanyola, clar). Sobretot la festa, o el que fos, al Luis Sitjar, i especialment el discurs del president Miguel Contestí en el seu cariturosc espanyol. Es coneix que això de «el Mallorca en mallorquí, com ha d'esser» només serveix com eslògan d'una emissora de ràdio (diguem-ho així) que tota la resta de la programació la fa en foraster, o en guiri, que aquí som molt *internacionales*. Tant l'anunci i les transmissions en qüestió, com el mateix equip reben subvencions (gens electoralistes, eh) del Consell Insular de Mallorca. Una institució regida per un partit autoqualificat de nacionalista, i amb campanya de normalització lingüística. Sense anar més lluny, ara tenc davant un cartell de la Conselleria de Cultura, departament de Biblioteques que fins aquí ho diu en català, ara, tota la taula decimal temàtica per a ordenar llibres que segueix, ja és una altra cosa. Quina creu.

I es carregaran el Balneari de Sant Joan de Campos, vaja si se'l carregaran. No m'estranya que el responsable de la tractorada als jaciments eivissencs encara estigui tan tranquil. Deu preparar oposicions a la Conselleria d'Obres Públiques. ■

CONCURS del LLIBRE INFANTIL '86

EL VAIXELL DE VAPOR

El Patronat de la FUNDACIÓ SANTA MARIA convoca el concurs del Llibre Infantil 1986. Per promoure la creació d'una literatura per a nens que els fomenti, amb qualitat literària autèntica, el gust per la lectura i que els trameti al mateix temps uns valors humans, socials, culturals o religiosos que ajudin a construir un món digne de la persona humana.

B A S E S G E N E R A L S

1. er premi: 350.000 Ptes.	— El primer premi comporta tant l'edició catalana com la seva versió i edició posterior en llengua castellana.
2n. premi: 175.000 Ptes.	— Els originals hauran d'ésser inèdits i redactats en llengua catalana.
3r. premi: 100.000 Ptes.	— L'extensió de les obres serà d'un mínim de 50 folis escrits a doble espai i a una sola cara.
	— El termini d'admissió dels originals és clourà el dia 15 de setembre de 1986.

Per a una informació més extensa adreçar-se a:

FEM
editorial cruïlla

FUNDACIÓ
SANTA MARIA
C/O. EDITORIAL
CRUÏLLA

Balmes, 245-4t-3a-08006 BARCELONA. Telèfon: 237 63 44

LLIBRES

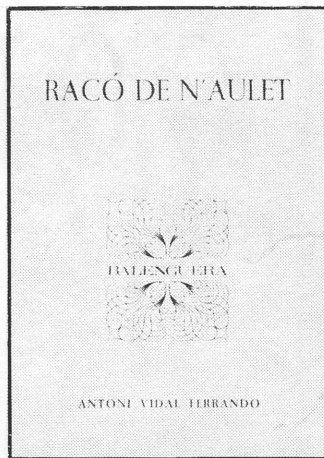
RACÓ DE N'AULET

JOAN F. LLANERAS

«Mandrós Racó de n'Aulet. Som pocs i minsos». Aquest vers del santanyiner Antoni Vidal Ferrando ençata un dels pocs reculls que representaren la poesia d'ara a la darrera Diada del Llibre. El fet no és l'anècdota d'una data en què tradicionalment els editors presenten llurs novetats, sinó la constatació de la manca d'uns mitjans de publicació estables i oberts.

No oblidem que bona part de l'auge poètic assolit a Mallorca de la segona meitat dels anys setanta ençà, es degué, sobretot, a un seguit d'iniciatives personals que polaritzaren l'esclafit de la nova poesia mitjançant l'edició d'obres representatives de tendències que abastaven des del realisme fins a les actituds d'avantguarda més agosrades. Aquest plantejament editorial —vàlid en un moment en què calia recolzar l'embranchada de la cultura nacional— ha fet ull i, conseqüentment, les col·leccions que suraven al seu empar han hagut de plegar velles perquè les seves economies anaven de rota batuda (1). A més de les valoracions qualitatives que s'han fet dels materials que s'hi publicaren (2), és inqüestionable que col·leccions com Guaret, Quaderns campaners, La garangola, Tafal i d'altres han contribuït a superar les concepcions culturals provincianes i han configurat una dècada d'un bull poètic sense precedents a Mallorca, el buit de les quals ara es fa sentir (3). En una conjuntura així es posa de manifest, altre cop, l'emperpalament del sistema editorial tradicional, la rònega política cultural —reduïda en aquest cas al Premi Ciutat de Palma— i la molla d'una societat culturalment llastrada i poc addicta a llegir versos. Malgrat aquests emperons la deu no s'ha estroncada i, a l'entremig, una colla de poetes malden per oferir obra fresca pel canal de les editorials continentals —Damià Huguet i Antonina Canyelles tenen en projecte editar-hi sengles reculls (4)— o pel recurs dels certàmens-estalons com és el cas d'Antoni Vidal Ferrando, guanyador, en poc temps, de l'Ausiàs March i del Ciutat de Palma, aquest amb *Racó de n'Aulet* (5).

Racó de n'Aulet és un llibre que gira entorn de tres eixos, terra, estimada i llengua, que cohesionats per l'amor (declarat o induït al rerafons dels versos més blasmadors) formen un món

poètic unitari. De fet, l'amor genera altres sentiments a partir de la vivència de la realitat que el poeta sent amenaçada espesses vegades per condicionants sociològics, històrics, temporals i existencials i, per això mateix, pretén de reorientar-la vers la dignitat, la llibertat i la plenitud. Així, se'ns ofereix un llarg procés emocional, en el qual troben cabuda un conjunt d'estats d'ànim —sovint contradictoris— que admet els qualificatius d'adolorit, vindicatiu, nostàlgic, passional i esperançat. L'actitud poètica enfront d'aquest entruyellat de vivències es tradueix en un poemari a mig camí entre el realisme i el neoromanticisme.

El llibre es pot dividir en dos blocs: el primer, de temàtica relacionada amb la terra i l'estimada, abasta els tretze primers poemes i s'estructura en forma d'una llarga metàfora elaborada mitjançant un pla que reflecteix el món real, coetani i un altre que evoca el *somni candorós d'una terra bella*; el segon és temàticament menys unitari, de tot més personal i complementari del primer.

El primer bloc s'obre amb un poema que ens ofereix una dada important de l'actitud del poeta vers aquest tema: *Mandrós Racó de n'Aulet, brac de fills pròdigs, / no abdicaré de tu* (pàg. 13). En aquesta declaració de fidelitat —en el fons una mena d'amor— rau l'origen del conflicte que agermana dos sentiments contraris, el dolor que s'endevina en l'aposició i l'amor immutable vers la terra, concepte totalitzador puix és a la vegada nissaga, cultura, paisatge i indret. A partir d'aquí, Vidal Ferrando ens presenta la realitat des d'una òptica doble: d'una banda, la visió obaga, crítica i desmitificada de l'illa tudada per la nostra pròpia incúria i cob-

dícia desvetlades pel fenomen turístic, element destructor i despersonalitzador juntament amb la *història tràgica* i la immigració no integrada; de l'altra, unes referències —a vegades en forma de monòleg interior— a un món clarós, impol·lut i paradisiac que situat en un pla temporal passat esdevé inabastable i nostàlgic. Aquesta tècnica de forts contrastos, reforçada amb un vocabulari i una simbologia de connotacions contràries (fosca-claror, flor-ermàs, ocell-falcó,...) intensifica l'efecte dramàtic del desassossec del poeta que es mou continuament entre la realitat i el desig de transcendir-la o redreçar-la (*I com m'agradaria fer carasses / a la cendra suggerent d'aquesta fosca*; pàg. 23).

En aquest desig de transcendir la realitat, hi trobam la figura de l'estimada. La dona s'identifica amb el món mític del poeta mitjançant el motiu de la mar, símbol de l'amor (tant eròtic com espiritual) i element líric que inspira una imatgeria de remarcables valors plàstics. Tot i que hi ha una certa idealització en el record de l'estimada (*Eres de codonyat, / potser de mel, de canyamel, de roses*; pàg. 33), en la majoria dels casos ens és presentada amb trets humanitzats; és un ésser erotitzat (*Com intuesc la soledat, la pena / dels teus ulls freds, distanciant, estoics*; pàg. 35). Amb tot, la importància de l'estimada roman en la capacitat de sublimació de la nostàlgia perquè, al capdavant, la dona esdevé una esperança de futur, de plenitud vivencial en la mesura que és una abstracció dels desencisos del poeta (*Salpar rabents d'aquestes galindaines. / Tu duràs flors als cabells, un balandre florit*; pàg. 37).

El segon bloc de poemes presenta com a característica més destacable el trencament de la línia discursiva. La temàtica és heterogènia, des del poema d'inspiració històrica (*Romanç de la revolta de 1868...*) fins al de temàtica existencial, hi trobam, a més, la lloança gairebé jocfloral de la llengua, el pas del temps, el sentit de la mort o la vindicació de la plenitud per a un poble que ha estat vexat. Al meu parer, el bloc ve a ser l'expressió de l'actitud del poeta enfront de la Vida, amb majúscula, que no és altra cosa que la persecució d'uns ideals o valors útils per a reordenar-la en tot el que li és consubstancial, des de l'impuls primari per la subsistència que trobam a la revolta (*contra la fam talls de dalla*; pàg. 42) fins a la constatació que la mort pot ser una mena de comunicació de l'home amb

el cosmos i, així, «una vegada més un fet tribal, / encara que escabrós, pot ser agradableíssim» (pàg. 44).

Abans he al·ludit a la plasticitat de les imatges; idò bé, hi torn breument perquè em sembla un valor destacable del llibre. Vidal Ferrando les basteix amb elements de distints camps semàntics (la flora i la fauna, especialment les aus) i amb el suport de figures de dicció (l'al·literació, l'onomatopeia i la derivació): «Era una terra bella, / de la clavor a la rosa, les aus salvatges. Flor / encesa, mandarina, / flaire, festa, miracle...» (pàg. 25). Així se'n ofereix una poesia sensual —feta de colors, llums, ombres, aromes— plàstica i rica d'imatges —moltes visionàries, d'altres surrealistes o hiperrealistes—; amb un cabal lèxic que abasta el cultisme (*pirèxia, melangia, hidromel*), l'arcaisme poètic (*glavi, accir*), la variant dialectal (*llagut, xiprell, espill, es-purna*), el mot de ressò silvestre (*vina-grella, romeguer, arbossera*) i, sobretot, el verb de sentir (*acaronar, amelar, adolorar, aveciar, estimar, plorar, patit*, etc.) com calia esperar d'una poesia afectiva. ■

NOTES

- (1) Nadal, A. *La penosa subsistència de Tafal*. Palma, Latitud 39, n.º 122.
- (2) Pons, D. *Damià Huguet o l'entusiasme...* Palma, 1983, Latitud 39, n.º 9.
- (3) Mas, J. *Reflexions sobre poesia catalana*. Mancor, 1982, Tià de Sa Real.
- (4) Fins el mes de maig d'enguany només s'han editat dos reculls d'autors mallorquins: Biel Mesquida i A. Vidal.
- (5) Notícia de Joan Mas i Vives.
- (6) Vidal Ferrando, A. *Racó de n'Aulet*. Palma, 1986, Ed. Moll, La Balanguera, 39.

L'ULL DE VELLUT

SIMONE I LA VELLESA

GUIEM DAVIU VICH

Amb la publicació d'aquestes línies faré com molta de gent, parl d'un problema que ens afecta i llavors em qued tan tranquil.

Avui em toca retre un petit homenatge a na Simone Beauvoire. Cada vegada que es mor un autor o autora relevant faig una repassada a les seves obres i que normalment conec poc. Aquests darrers anys tres autors francesos i una autora m'han fet sentir, altre cop, les seves reflexions i qüestions que ens esforçam (sembla) per oblidar. Em referesc a en Sartre però també a en Poulantzas (que es suicidà) i el seu plantejament del poder polític (en benefici d'una classe i contra una altra?) i a en Foucault (que morí de la sida) i a la seva persistent recerca sobre algunes institucions socials com la presó (qui l'ha feta? per a qui i per a què?) i la seva història de la sexualitat que no acabà.

De na Simone Beauvoire la premsa ha citat el seu llibre, el segon sexe i han deixat en segon terme el seu assaig sobre la vellesa que jo ara vos recoman que llegíeu. Aquí no és el lloc per a una recensió. Només vull treure del seu llibre unes idees senzilles i directes.

Què és la vellesa? Per què una cosa tan real i present és tan oblidada per totes les persones que no hi pertanyen? Tots veim que la vellesa existeix però no la consideram (excepte per a les

pensions de jubilació voluntàries que molta gent no es pot permetre). Segurament és una cosa que acceptam de mala gana i com si mai ens hagués d'ocórrer.

La nostra societat no està preparada (no la preparam) per allò que no sigui produir qualsevol cosa, encara que no sigui econòmica. La vellesa, els vells i les velles hi són mals d'acomodar, com són també mals d'acomodar molta altra gent «impresionable» (no faré el llistat, feis el vostre propi).

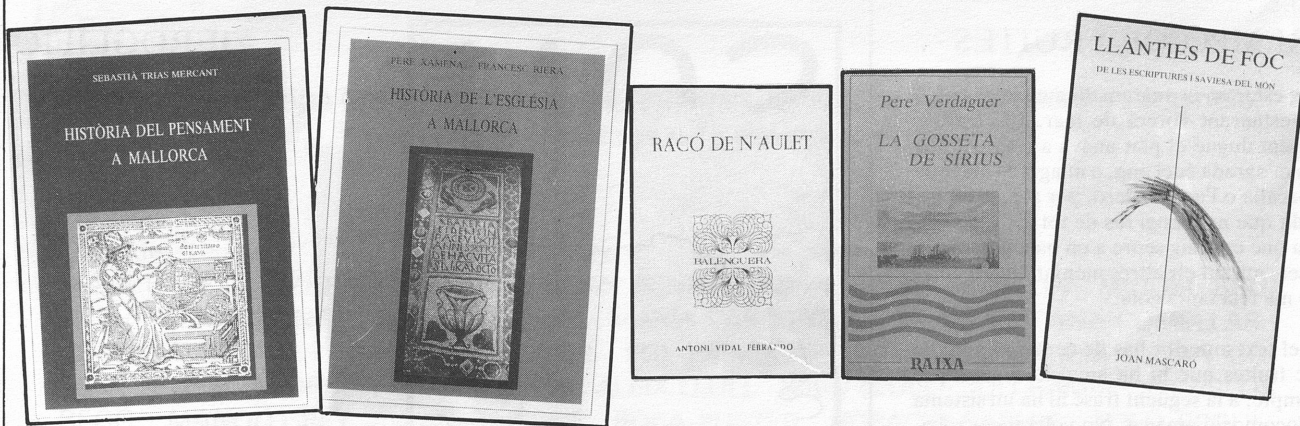
La capacitat d'una societat de crear i gestionar una organització social on no existeixen (perquè s'han resolt) aquests problemes que mal anomenam de minories (ja que la causa de la seva existència —com a problema— som tots) és (ha de ser) un objectiu irrenunciable.

Per afegitò els vells, les velles no poden protagonitzar lluites reivindicatives com altres grups (les dones, els negres...).

A la manca d'un benestar en sentit ample (vivenda, oci, salut...) no aconseguit fins ara per molta de gent arribada a la vellesa s'hi suma aquesta fixació que tenim dins la nostra ment i que es resumeix en una expressió de cara i de veu tal com: «ah! ja és vell!».

I si no quedàs tan tranquil? ■

DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

Sebastià Trias Mercant, **Història del pensament a Mallorca**.

Col·lecció Els Treballs i els Dies, 28.

Pere Xamena - Francesc Riera, **Història de l'Església a Mallorca**.

Col·lecció Els Treballs i els Dies, 29.

Antoni Vidal Ferrando, **Racó de n'Aulet**. Col·lecció Balanguera, 39.

Pere Verdaguer, **La gosseta de Sírius**. Biblioteca Raixa, 140.

Joan Mascaró, **Llànties de foc (De les Escritures i saviesa del món)**.

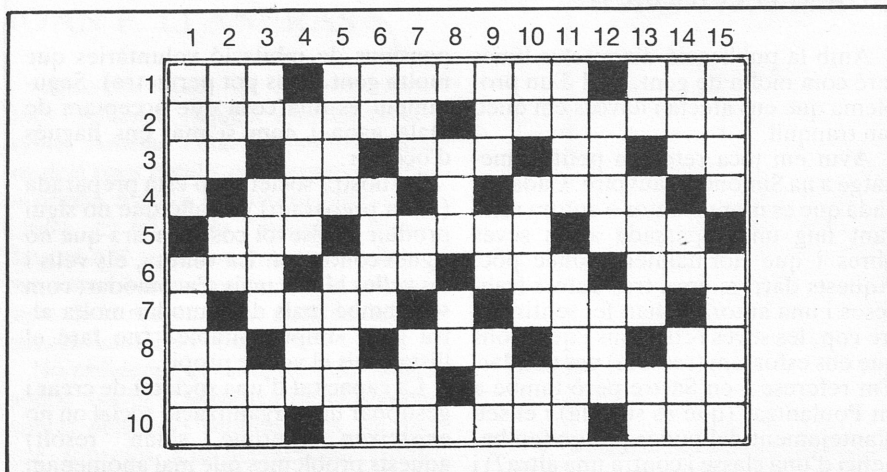

Torre de l'Amor, 4, Palma de Mallorca

PASSATEMPS

BERNAT J. AMENGUAL

LLUC-GRAMA

En haver acabat aquest passatemps, cerqui el nom de sis colors en diagonal, com a una sopa de lletres.

HORITZONTALS

1: Senyor, propietari. Mal temps, tempestat. Estimi. 2: Estandard de l'emperador Constantí després de la seva conversió al cristianisme. Sala de festes on se menja i se beu, se balla i se canta, hi ha espectacles, etc. 3: Contracció gramatical. Matrícula de Guadalajara. Prefix d'origen grec que vol dir igual. Article. Antiga població de Mesopotàmia descoberta al segle XIX. 4: Consonant. Fill de Zeus que va esser rei i jutge de l'infern. Vocal. Escull, brosteja, selecciona. Xifra romana. 5: Paraula amb què se designa o identifica una persona. Mena de corn de fusta on els segadors guarden, dins aigua, la pedra d'esmolat la dalla. Anul·lat, ineficaç, inútil (al revés). 6: A física nuclear, la meitat d'un protó (al revés). Consonant

repetida. Cilindre llarg, obert pels dos costats. Qui té molts de doblers. 7: Abreviatura de metre. D'altri, estrany, que no és propi. Consonant. Buida el ventre, fa una defecació. Vocal. 8: Existeix. Matrícula d'Àvila. Tela fina que se posaven abans les dones per anar a missa. Déu d'Egipte. Símbol químic de l'alumini. 9: Abandonarà, desepararà. Qui mana una nau mercant amb patent del seu govern, contra les naus de l'enemic. 10: Arma per a tirar fletxes. Alegria, delit, delícia. Roc, còdol, pedra.

VERTICALS

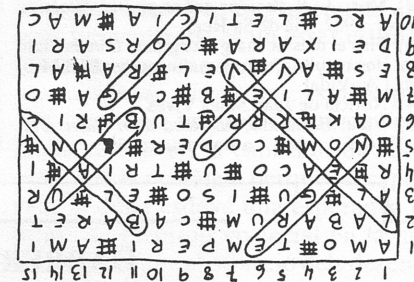
1: Axil·lar, relatiu a una axil·la. Lloc on hi ha oms sembrats. 2: Dolor, malaltia. Article nominal que va davant els noms propis de dona. Verb copulatiu. 3: Riu de Sibèria de 4.070 km. que té un afluent, l'Irtys, que encara és més llarg. Moviment armat clandestí, fundat l'any 1955 a Xipre, de tendència dretana i pro-grega. Noranta-nou. 4: Ase-

xual, que no té sexe. Flux, moll, feble. 5: Joc de cartes que se juga normalment per parelles. Contendent, contrincant, adversari. 6: Símbol químic de l'europi, descobert l'any 1896. Òxid de ferro hidratat, de color terrós. Nota musical. 7: Dos mil u. Metall preciós. Unitat de potència a Física. 8: Símbol químic del fòsfor. Antàrtic, migjorn. Fet així com cal. Primera xifra romana. 9: Repetició natural dels sons. Pronom. Dos-cents cinquanta (al revés). 10: Símbol químic del radi. Enganyifa, trampa, estratagema. Fàstic, nàusea. 11: Natural d'Ibèria. Os maxil·lar, mandíbula. 12: Certa flor de color morat. Mescla gasosa. 13: Terminació verbal. Vent suau, oreig, airina, ventim. Abans de migdia. 14: Determinant possessiu. Conjunció. En aquest mateix moment. 15: Element metàl·lic trivalent que se troba a qualche mineral rar, el símbol del qual és Y. Dolor produït per l'obstrucció o inflamació dels budells.

DIAGONALS

Sis noms de colors.

SOLUCIÓ

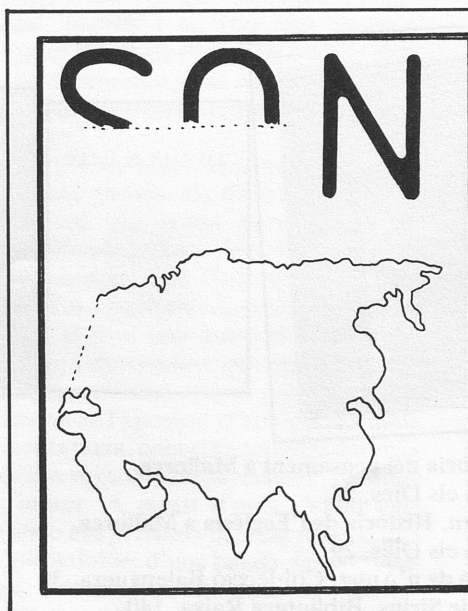

TREMPÓ DE FRUITES

Vaig estar on ja anàrem diumenge passat, a un restaurant vorera de mar. El cambrer que em dugué el plat anava a tota. El que més m'agrada és el pop, o m'agrada més que el bacallà o l'anfós. Però, per ara, el metge ha dit que no mengi res de tot això, de manera que em vaig seure a un balanci, rera el tasser, mirant els altres menjar aquell dinar que me feia tanta gola.

En el text anterior has de cercar el nom de cinc fruites que hi ha amagades, com per exemple, a la següent frase hi ha un sistema de locomoció amagat: No volia tocar roba.

Solució: Taronja (estar on ja), platan (plat anava), poma (pop o ma-grada), pera (per ara), cirera (balanci, rera).

JEROGLÍFIC

Què noms tu?

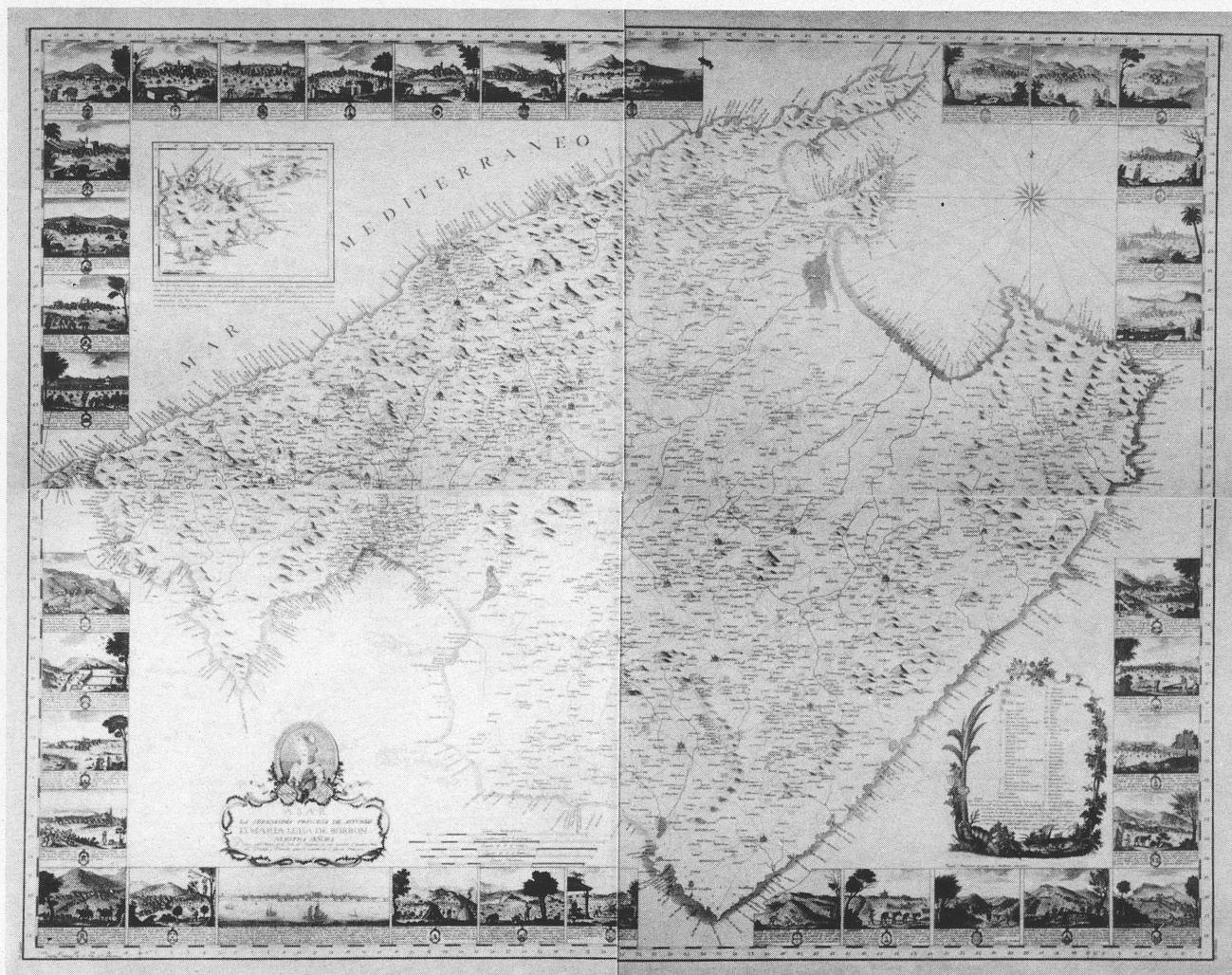
(«S» mig; N; Asia)
Som Ignàsia

SOLUCIÓ:

6a

OBRA GRÀFICA

Litografies, Gravats,
Xilografies, Bibliofília

Estampació Mapa Cardenal Despuig II Centenari, realitzada amb les planxes originals.
Edició limitada a 75 exemplars.

Obra de:

MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI-O SOCIES · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

Suscripcions i venda: C/. Puresa, n.º 8 i C/. Pont i Vich, n.º 6-A - Tel. 72 57 61
Palma de Mallorca

XVIII UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Prada

16-26
d'agost
1986

CURSOS DE FORMACIÓ CULTURAL

1. Iniciació als Països Catalans.
2. Ensenyament del català a tres nivells.
3. Iniciació als llenguatges artístics.
4. Coneixement de la Catalunya del Nord.
5. Iniciació al llenguatge informàtic.
6. Iniciació a la literatura catalana.
7. Iniciació a les Comunitats Econòmiques Europees (amb la col·laboració del Patronat Català Pro Europa).
8. Iniciació a l'audició musical.

TALLERS

1. Animació cultural als pobles.
2. Cançons populars.
3. Muntanyisme.
4. Esports.
5. Dansa.
6. Festes catalanes.
7. Cant coral.
8. Conservació de béns mobles (amb la col·laboració del Centre de Restauració de la Generalitat de Catalunya).
9. Ceràmica (amb la col·laboració de l'Escola Massana).
10. Psicomotricitat.
11. Alimentació.
12. Psicoanàlisi de grup.
13. Vídeo.
14. Ràdio (amb la col·laboració de les Emissores de la Generalitat de Catalunya).
15. Historieta gràfica.
16. Geografia.
17. Astronomia.
18. Socorrisme.

SEMINARIS D'EXTENSIÓ UNIVERSITÀRIA

ÀREA CIENTÍFICA

1. Tractament d'imatges.
2. Estructura i evolució de les estrelles.
3. Física i química dels materials.
4. Història de la Ciència als Països Catalans.
5. Ciències de la vida.
6. L'ensenyament matemàtic.

ÀREA D'HUMANITATS

1. Art.
2. La música catalana dels segles XIX i XX i el marc cultural.
3. El cinema i les arts plàstiques.
4. La Guerra Civil als Països Catalans.
5. Política lingüística.
6. Aproximació a Verdaguer.
7. Els conflictes de la filosofia amb la cultura contemporània.

ÀREA DE CIÈNCIES SOCIALS

1. Ordenació del territori i Economia del lleure.
2. Economia del medi ambient i recursos naturals.
3. Sociologia de la festa i del lleure.
4. Aspectes actuals del Dret Civil de Catalunya.
5. Qüestió nacional.

SEMINARIS D'INVESTIGACIÓ

A càrrec de la Universitat Autònoma de Barcelona:

1. Organització territorial de l'administració pública a Catalunya.

A càrrec de la Universitat de Barcelona:

2. L'Arqueologia a Catalunya i processos de canvi cultural.
3. Diagnòstic prenatal de les malformacions congènites.
4. Oceanografia a Catalunya i invasió de les aigües dolces pels vegetals superiors.

A càrrec de la Universitat de les Illes Balears:

5. Màquines, llenguatges i lògica.

A càrrec de la Universitat de Perpinyà:

6. Estàndards regionals.

A càrrec de la Universitat de València:

7. Epistemologia i societat.

A càrrec de la Universitat Politècnica de Catalunya:

8. Disseny i fabricació assistits per computador.

INFORMACIÓ I MATRÍCULA:

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
Carrer del Carme, 47 (Institut d'Estudis Catalans). Telèfons: (93) 318 55 16 i 318 55 52, extensió 23. 08001 Barcelona. Tots els dies feiners, de 5 a 8 de la tarda.

INFORMACIÓ A BALEARS:

OBRA CULTURAL BALEAR
Carrer Impremta, 1. 07001 Palma de Mallorca. Tel. (971) 22 32 99 i a les seves delegacions territorials.

Preu global: 1.500 francs.

El nombre d'assistents serà limitat en funció de la capacitat del Liceu Renouvier de Prada.

Jardí d'infants.

Servei mèdic permanent.

Servei d'autocars des de València i Barcelona per anar i tornar.

CONFERÈNCIES • DEBATS • JORNADES (Cooperativisme. Agricultura. Normalització lingüística. Física i Química. Informàtica i Comunicació. Nous moviments socials: Feminisme. Política regional mediterrània i Economia dels Països Catalans. Trobada del Consell Municipal de Prada i les Cambres Agràries).

CONCERTS, RECITALS i TEATRE Homenatge a Pau Casals: Lluís Claret. Homenatge a J.V. Foix: Hespèrion XX. L'Agram, nova cançó de la Catalunya del Nord. Ma. del Mar Bonet. La Nova Cançó Rossellonesa. Matics Mazarico.

